

2022/4. szám

Börtönügyi Szemle

A Büntetés-végrehajtási Szervezet

szakmai és tudományos folyóirata

Köszönti az
50 éves
Büntetés-végrehajtási
Tanszéket
a 40 éves
Börtönügyi
Szemle

TANULMÁNYKÖTET

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

2022/4. SZÁM

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

Kiadja a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
Megjelenik negyedévente * 2022. 4. szám

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnök:

DR. TÓTH TAMÁS

Tagok:

DR. CSORDÁS SÁNDOR
DR. HUSZÁR LÁSZLÓ
DR. KABÓDI CSABA
LEHOCZKI ÁGNES
DR. LŐRINCZ JÓZSEF
DR. MEZEY BARNA
DR. PALLO JÓZSEF

Kiadásért felelős:

DR. CSATÓ KORNÉLIA

Főszerkesztő:

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF

Olvasószerkesztő:

RUTKAI KATA

Nyomdai előkészítés és nyomdai munkálatok:

Duna-Mix Kft., Vác
www.dunamix.hu
Felelős vezető:
HALÁSZI ATTILA

ISSN 1417-4758 (Nyomtatott)
ISSN 2559-9771 (Online)

A szerkesztőség címe:

1054 Budapest V.,
Steindl Imre utca 8.
E-mail: szemle@bv.gov.hu

Borítófotó: Bv. fotó

A megjelenő írások nem a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, hanem a szerzők saját, tudományos szabadságon alapuló álláspontját képviselik.

SZÁMUNK SZERZŐI

PROF. DR. BARABÁS ANDREA TÜNDE tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar, Kriminológiai Tanszék, igazgató, Országos Kriminológiai Intézet

PROF. DR. HABIL. BLASKÓ BÉLA ny. r. vezérőrnagy, egyetemi tanár, professor emeritus, a Rendőrtiszti Főiskola korábbi főigazgatója

DR. BOGOTYÁN RÓBERT LAJOS bv. ezredes, mb. tanszékvezető, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar, Büntetés-végrehajtási Tanszék

CHRISTIAN LÁSZLÓ r. dandártábornok, oktatási rektorhelyettes, tanszékvezető egyetemi docens, Nemzeti Közszerzői Egyetem

DR. CZENCZER ORSOLYA PhD, bv. alezredes, egyetemi docens, tudományos főmunkatárs, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar, Büntetés-végrehajtási Tanszék

ERDŐS ÁKOS püör. őrnagy, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerzői Egyetem

DR. FORGÁCS JUDIT bv. alezredes, adjunktus, oktató, Nemzeti Közszerzői Egyetem

DR. HABIL. HAUTZINGER ZOLTÁN PhD, r. ezredes, egyetemi docens, tanszékvezető, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar, Bevándorlási Tanszék

HORVÁTH ATTILA bv. ezredes, szolgálatvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Biztonsági Szolgálat

PROF. DR. KOVÁCS GÁBOR r. vezérőrnagy, tanszékvezető egyetemi tanár, dékán, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar

KOVÁCS MIHÁLY bv. ezredes, szolgálatvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Fogvatartási Ügyek Szolgálat

DR. LŐRINCZ JÓZSEF c. egyetemi tanár, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

DR. PALLO JÓZSEF bv. ezredes, habilitált egyetemi docens, tudományos dékánhelyettes, Nemzeti Közszerzői Egyetem

RUTKAI KATA bv. százados, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

PROF. DR. RUZSONYI PÉTER bv. dandártábornok, a Nemzeti Közszerzői Egyetem, Rendészettudományi Kar, Büntetés-végrehajtási Tanszékének volt vezetője

SCHMEHL JÁNOS bv. vezérőrnagy, az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF főosztályvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

Szerkesztőségünk olyan dolgozatokat vár a szerzőktől, amelyek a társadalmi devianciákat, a büntetés-végrehajtásra vonatkozó joganyagot, a fogva tartás, a fogvatartottai népszerűség sajátosságait, problematikáját a tudományos közvélemény által elfogadott tudományterületek (kriminológia, szociológia, pszichiátria, pszichológia, vezetélmélet, pedagógia, műszaki tudományok, szakmatörténet stb.) szempontjából elemzik, értékelik. A dolgozatok eredetért és tartalmáért a szerző vállalja a felelősséget. Kérjük, a kéziratokon tüntessék fel nevüket, munkahelyüket, munkahelyüket, telefonszámukat, lakcímüket és – ha van – tudományos fokozatukat, rendfokozatukat is.

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A beérkezett írásokat a szerkesztőség név nélkül továbbítja a bíráló bizottság tagjainak, véleményezés céljából. A megjelenés feltétele ezen tagok támogató véleménye, illetve a szöveg szerzőhöz való visszaküldését követően az átdolgozásra javasolt szövegrészek (ha vannak) javítása.

Szerkesztőségünk mindenkor fenntartja magának a jogot – a szerzővel egyeztetve – a kéziratok stilizálására, szerkesztésére, esetleges javítására. Amennyiben a beérkezett kézirat nem felel meg a formai követelményeknek, vagy tartalma nem illeszkedik a kiadvány szellemiségéhez, úgy a szerkesztőségnek nem áll módjában megjelentetni azt.

TARTALOM

50 ÉVES A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI TANSZÉK

KOVÁCS GÁBOR: Köszöntő	5
BLASKÓ BÉLA: Köszöntő	6
SCHMEHL JÁNOS: Köszöntő	7

TANULMÁNYOK

LŐRINCZ JÓZSEF – RUZSONYI PÉTER: Ötven éves a felsőfokú büntetés-végrehajtási tisztképzés	9
CHRISTIAN LÁSZLÓ – ERDŐS ÁKOS: Pszichoaktív szerek fogyasztása a börtönökben a COVID-19-világjárvány idején	23
HAUTZINGER ZOLTÁN: A külföldiekre vonatkozó büntetőjogi ismeretanyag jelentősége a büntetés-végrehajtási képzésben	32
FORGÁCS JUDIT – PALLO JÓZSEF: Változó fogalmak és tartalmak a szabadságvesztés végrehajtásában	39
BOGOTYÁN RÓBERT LAJOS: Fókuszban: a pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány	50
CZENCZER ORSOLYA: Egy Janus-arcú jogintézmény a büntetés-végrehajtás árnyékában – Avagy szemelvények a kártalanítás büntetés-végrehajtási bírói gyakorlatából	63
BARABÁS ANDREA TÜNDE: Tettes és áldozat találkozásának jelentősége a börtönökben	76
KOVÁCS MIHÁLY: A Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kara és jogelődje – A Nemzeti Közszerzői Egyetem bemutatása, a büntetés-végrehajtási szervezettel való együttműködés szempontjából	85
HORVÁTH ATTILA: A büntetés-végrehajtási szervezetenél alkalmazott lőfegyverek fejlődéstörténetének bemutatása	92
VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF: Emlékek – Képek, emlékképek	104

FOTÓALBUM

Képek az „50 éve a büntetés-végrehajtási tisztképzés szolgálatában” című konferenciáról	113
---	-----

RÖVIDEN

RUTKAI KATA – VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF: Beszámoló az „50 éve a büntetés-végrehajtási tisztképzés szolgálatában” című konferenciáról	121
--	-----

50 ÉVES A BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI TANSZÉK

Kovács Gábor

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó!

Őszinte örömömről szolgál, hogy mint a Nemzeti Közszołgálati Egyetem Rendészet-tudományi Karának hivatalban lévő dékánját engem ért az a megtiszteltetés, hogy köszönthetem a félévszázados fennállását ünneplő Büntetés-végrehajtási Tanszékét. Az 50. évforduló mindenképpen arra készítet minden közösséget, hogy egy pillanatra megálljon, és kellő méltósággal tekintsen vissza az elmúlt évtizedekre, de ugyanakkor fogalmazzon meg egy reális jövőképet is. Ennek jegyében kiváló és nemes kezdeményezésnek tartom, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet vezetése a nagy múltú Börtönügyi Szemle című szakmai-tudományos folyóirat különszámaként megjelenő kompakt tanulmánykötettel tiszteleg a jeles ünnep alkalmából. Az a kiadvány, amelyet most a kezében tart a tisztelt olvasó, a Tanszék legkiválóbb oktatóinak gondolatait tartalmazza, kellőképpen szakmai és kellőképpen tudományos nézőpontból vizsgálva az egyes kérdéseket. A megjelenő tanulmányok minősége és azok gondolatisága megítélésem szerint kiválóan reprezentálja azt a hagyományosan magas nívót, amelyet a Büntetés-végrehajtási Tanszék képvisel egyetemünk történetében. Külön örömömről szolgál, hogy a szerzők és az oktatók között több olyan munkatársamat is köszönthetem, akik a jogelőd Rendőrtiszti Főiskolán szerezték meg diplomájukat. Számomra e tény azt bizonyítja, hogy a rendvédelmi felsőoktatás a múltban éppúgy, mint a jelenben elválaszthatatlanul kötődik a büntetés-végrehajtási munkához. Régi igazság, hogy minden tudomány annyit ér, amennyit abból hasznosítani lehet, ezért őszinte szívvel kívánom, hogy a megfogalmazott gondolatok értékteremtő módon járuljanak hozzá a büntetés-végrehajtási szervezet további tevékenységéhez és küldetésének teljesítéséhez.

Az elmúlt 50 év eredményeihez gratulálok a Büntetés-végrehajtási Tanszék minden korábbi, valamint jelenlegi vezetőjének és munkatársának. Értékes munkájukra a Nemzeti Közszołgálati Egyetem a továbbiakban is feltétlenül számít.

*Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy
tanszékvezető egyetemi tanár, dékán*

Blaskó Béla

KÖSZÖNTŐ

Örömmel vettem a megtisztelő felkérést, hogy a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar és jogelődjé, a Rendőrtiszti Főiskola Büntetés-végrehajtási Tanszéke fennállásának 50. évfordulója alkalmából a tanszék tiszteletére kiadott, válogatott tanulmányokat tartalmazó kötetben megjelenő köszöntőmmel én is részese legyek annak a tudományos-szakmai közösségnek, amely hozzájárulhat e jubileum megünnepléséhez.

Mindenekelőtt szívből köszöntöm a tanszék egykor volt és jelenlegi kollektíváját, az oktatókat, az oktatást támogató-segítő munkatársakat, a vezetőket, a volt és a jelenlegi hallgatókat. Hosszabb-rövidebb ideig valamennyien hozzájárultak, hozzájárulnak ahhoz, hogy a napjainkra „érett férfikorba” lépő tanszék a Rendőrtiszti Főiskola, majd a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar (a továbbiakban: NKE RTK) oktatói kollektívájának elismert, megbecsült tagja legyen.

Ezen jubileumi alkalomból nem felejtkezhetünk el azokról az országos parancsnokokról, büntetés-végrehajtási intézetparancsnokokról sem, akik hatással voltak a tanszék fejlődési irányainak kijelölésére, valamint arra, hogy az miként tegyen eleget a jövőbeni, folyamatosan megújuló kihívásoknak.

A tanszék történetéről szóló munkákból tudjuk, hogy a büntetés-végrehajtási ismeretek felsőfokú oktatásának gondolata a neves jogtudós, Finkey Ferenc nevéhez köthető. Jóllehet a fejlődés, megújulás igénye újabb és újabb feladatokat jelöl ki a jövőben is a tanszék számára, Finkey is elégedetten szemlélhetné a megtett utat, valamint azokat az eredményeket, melyeket a tanszék 50 éves története során elért.

A most ünnepelt, nevezetes jubileum alkalmából azt kívánom, hogy a tanszék az NKE RTK-n kivívott – jó értelemben vett – tekintélyét továbbra is megőrizve, a következő legalább 50 évben is eleget tegyen hivatásának, a hallgatók nevelésének, személyiségformálásának, a korszerű szakmai ismeretek átadásának. Ezek pedig járuljanak hozzá, hogy a jövőben is hivatástudattal felvértezett, szakmailag jól képzett büntetés-végrehajtási tiszteket bocsásson ki a végrehajtó állomány számára.

*Prof. Dr. habil. Blaskó Béla ny. r. vezérőrnagy
egyetemi tanár, professor emeritus,
a Rendőrtiszti Főiskola korábbi főigazgatója*

Schmehl János

KÖSZÖNTŐ

A büntetés-végrehajtási szervezet vezetése nevében tisztelettel köszöntöm a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának Büntetés-végrehajtási Tanszékét és valamennyi munkatársát a tanszék fennállásának 50 éves jubileuma alkalmából.

Mint a tanszék korábbi hallgatója és végzős diákja, örömmel és büszkeséggel tölt el ez az évforduló, amely komoly oktatási és képzésfejlesztési múltat jelez. A büntetés-végrehajtási szakon végzettek közül sokan ma már tábornoki, főtiszti rendfokozattal, intézetparancsnokként, főosztályvezetőként, osztályvezetőként teljesítenek szolgálatot a büntetés-végrehajtási szervekben, illetve az Országos Parancsnokságon.

A képzőhely és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága kiváló együttműködésének eredménye, hogy egyre felkészültebb, a gyakorlati szempontokat előtérbe helyező állományi tagok kerülnek ki az egyetemről, akik a modern kor kihívásaira is kifogástalan válaszokat adva támogatják tovább tevékenységeinket. Meghatározó a hallgatók vezetés-irányítási képességeinek fejlesztése is, az a tudatosság, amellyel e helyen a jövő vezetőit oktatják.

Egy egyetemi tanszéket mindezen felül az ott végzett kutatási tevékenység színvonala és a minősítést szerzett tanárok száma is meghatároz. A kutatók konferenciai részvételei, a megjelentetett publikációk mind azt a célt segítik, hogy a szakmai munka a tudomány eredményeit felhasználva fejlődjön tovább.

Kívánok a Büntetés-végrehajtási Tanszéknek legalább ilyen sikeres következő 50 évet, valamint, hogy az elindított és jól működő együttműködések megmaradjanak, tovább erősödjének, és azok eredményei mindenki számára hasznosuljanak.

Munkánk a társadalom biztonságát, és az igazságosság érvényesülését szolgálja, kívánom, hogy ezen szemlélet alapján teljesítsük szolgálatunkat a továbbiakban is.

*Schmehl János bv. vezérőrnagy
a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának
biztonsági és fogvatartási helyettese*

50 ÉVES A BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI TANSZÉK

Lőrincz József – Ruzsonyi Péter

ÖTVEN ÉVES A FELSŐFOKÚ BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI TISZTKÉPZÉS

A büntetés-végrehajtási tisztképzés előzményei, a felsőfokú képzés megindulása

A II. világháború után, 1948-49-ben a büntetés-végrehajtás csaknem teljes személyi állományának politikai indíttatású cseréjét végezték el. Különös fontosságot tulajdonítottak a tiszti állomány politikai megbízhatóságának, ezért a tisztjelöltek csak szigorú szempontok szerinti válogatás után kerülhettek állományba. Előnyt jelentett a tisztjelölt számára, ha dolgozó – munkás, illetve paraszt – kollektíva ajánlotta. 1948 és 1954 között az újonnan felvételt nyert tisztek tanfolyami rendszerű – eleinte hat, majd nyolc hónapos, végül egy éves – kiképzésben részesültek, munkába állásukat megelőzően. A rendkívül kemény, fizikai megpróbáltatást is jelentő, elsősorban politikai, katonai jellegű kiképzés egyben a jelöltek szelektálását is szolgálta, a korabeli adatok szerint a kezdő létszámnak alig felét alkalmazták. A tanfolyami tisztképzés 1950-ig a jelenlegi IMEI épületében, 1950 és 1954 között a X. kerületben, egy Maglódi úti épületben történt. A képzés ismeret- és követelményanyagát a hatályos szabályzatok, sokszorosított brossúrák tartalmazták.

1954 és 1958 között a bv. tisztképzés átmenetileg szünetelt, majd 1959 szeptemberétől folytatódott, ezúttal a főváros XII. kerületében, a Széchenyi-hegyen létrehozott Rendőrákadémián, 2 éves nappali és 3 éves levelező tagozaton. Az itt megszerezhető végzettség a tiszti rendfokozat elnyerésén kívül az érettségivel volt egyenértékű (lehetőséget kínált arra is, hogy az itt végzettek felvételi nélkül megkezdhesék tanulmányaikat a jogtudományi egyetemen). A bv. szakos hallgatók tantervében politikai-világnézeti és jogi (büntetőjog, büntető eljárásjog) ismeretek, közismereti (történelem, földrajz, magyar irodalom és nyelvtan), valamint szakmai (szolgálati és őrszolgálati, illetve bv. szabályzat, rabnevelés, anyagi és pénzügyi ismeretek) tárgyak, továbbá – bőséges óraszámban – karhatalmi és harcászati ismeretek szerepeltek. Az oktatást az akadémia tanárai és a bv. szakcsoport két oktatója látta el.

1965-ben az MSZMP Politikai Bizottsága a büntetés-végrehajtás tevékenységéről végzett vizsgálata alapján – többek között – kifogásolta a tiszti állomány szakmai felkészültségének hiányosságait, ennek következtében már a következő évtől emelték a tisztekkel szembeni felvételi követelményeket és előirányozták a tiszti állomány felsőfokú végzettségi kötelezettségét. Az ezt a képesítési követelményt előíró 1971. évi 10. sz. törvényerejű rendelet megjelenésének időpontjában a bv. tiszti állományának mindössze 16%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel. 1972-ben a '65-ös PB. vizsgálat utóellenőrzését ellátó MSZMP KB Titkársági határozatában erőteljesen sürgette a képesítési követelmények teljesítési feltételeinek megteremtését. Még ebben az évben döntés született arról, hogy az 1971-ben megalakult Rendőrtiszti Főiskolán folyó főiskolai képzéshez csatlakozva, annak önálló szakaként kezdődjék meg a bv. tisztek felsőfokú nappali és levelező tagozatos képzése.

A felsőoktatásban a bv. szakos képzést 1972 szeptemberétől indítottuk meg a Rendőrtiszti Főiskola nappali, majd – 1973-tól – levelező tagozatán. Szervezetileg 1972 szeptemberétől a Büntetőjogi Tanszék Büntetés-végrehajtási Szakcsoportjában, 1973 februárjától pedig az akkor alapított Büntetés-végrehajtási Tanszék (a továbbiakban: Bv. Tanszék) keretében folyt az oktatás. Az addig felhalmozott szerény szakmai ismeretek rendszerezésével, öt szaktantárggyal kezdtük meg az oktatást (bv. jog, bv. pszichológia, bv. pedagógia, bv. pénzügyi és gazdálkodási ismeretek, illetve bv. őrszolgálati ismeretek).

A felsőfokú képzés szakmai ismeret- és követelményrendszerének kialakítása

Az újonnan megalakult bv. szak szakmai ismeretanyagát jóformán a semmiből kellett megteremtünk, számottevő tudományos eredmények, a börtönügy területén általánosítható ismeretek alig álltak rendelkezésünkre. A 60-as évek végéig a politikai hatalom szinte teljesen lehetetlenné tette a börtönügy mélyére hatoló elemzéseket, csupán az apologetizáló, a sikereket egyoldalúan elismerő munkák nyilvánosságát támogatta. A börtönügy titkossága, a rendvédelmi szervezetekkel szemben megfogalmazott kritikai irodalom tiltása szűk korlátok közé szorította a tudományos előrehaladást.

E korlátok lassú feloldásával, a 70-es évek elejétől néhány értékes munka már segítette a Bv. Tanszék képzési anyagának megalapozását. Így az ekkor felélénkülő kriminológiai, szociológiai kutatások megállapításai a bűnelkövetőkkel és a bűnözés megelőzését szolgáló intézményekkel kapcsolatos vizsgálódások új dimenzióit tárták fel. A társadalomtudományoknak a 60-as évektől való korlátozott felélénkülése után a börtönügy a kriminológiával, a pedagógiával és a pszichológiával talált érintkezési pontokat. A kriminálpedagógia a kezdeti útkereső szakaszában még magán viselte a naiv pedagógiai optimizmus jegyeit. Fenntartás nélkül képviselte azt a nézetet, miszerint a zártintézeti kényszerkörülmények a megfelelő módszerek alkalmazása mellett kedvező

feltételeket teremtenek az elítéltek személyiségének átalakítására. E szakpedagógia a 70-es évek közepétől jutott el az átnevelési ideológia korlátainak, a börtönnevelés reálfolyamatainak felismeréséig, egyben ekkor vált először megkérdőjelezhetővé a pedagógián belüli önálló művelésének szükségessége is. A kriminálpszichológia börtönüggyel érintkező ismeretanyagának gyarapodását az óvatos előrehaladás, az elítéltek személyiségformálásának realisztikusabb megközelítése jellemezte.

Nagy késéssel és csekély tudományos előzménnyel indult meg a büntetés-végrehajtási jog művelése. E jogterület fejlesztését, a börtönrendszer működésének törvényi szintű szabályozását sürgették a nemzetközi tendenciák, de belső, főképpen az igazságszolgáltatás hatékonyságának javítására irányuló kriminálpolitikai törekvések is. A 60-as években az érdeklődés homlokterébe került büntetés-végrehajtási jogi kodifikációt a büntetőjog-tudomány és a kriminológia elméleti reprezentánsai segítették. A kodifikáció nem kerülhette meg a „nagy testvér” – a Szovjetunió – bv. szakmai irodalmát és jogalkotásait, amelyek alapul szolgáltak a készülő jogszabály tartalmának, szerkezetének kialakításához.

Az 1966. évi törvényerejű rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás szabályozásáról teremtette meg a szakma felsőfokú képzésének alapját, tette kiemelt feladatunkká a büntetés-végrehajtási jog tantárgyi struktúrájának felépítését és oktatását. A neves, külső szakemberek (Földvári József, Horváth Tibor, Gláser István, Lukács Tibor) közreműködésével kialakított ismeretanyag a 70-es évek második felétől mindmáig a szakmai képzésünk alaptantárgya lett. Szerencsésnek mondható, hogy a 70-es években e tantárgy előadásainak megtartását az Állam- és Jogtudományi Intézet Büntetőjogi Főosztályát akkoriban vezető Horváth Tibor vállalta, akitől a tanszékünk a következő két évtizedben döntően meghatározó tudományos inspirációt kapott.

A Bv. Tanszék szakmai ismeretanyagának tudományos megalapozását a 70-es években megjelent kritikai elemzések segítették. A 70-es évektől ugyanis a legtöbb államban szakítottak a börtönbüntetés hatékonyságát mindenáron növelni kívánó, eufórikus, a nevelési-kezelési módszerek mindenhatóságába vetett elképzelésekkel. Hazai börtönügyünkben is felfedezhetők voltak ezzel párhuzamos tendenciák, mint az átnevelési ideológia illúziójának feladása és a törekvések a börtönök személyiségtorzító, represszív elemeinek csökkentésére. E kritikai szakirodalom elősegítette, hogy a bv. szak nappali tagozatának tantárgyi struktúráját és óraelosztását számos változtatás és egyeztetés után – a 70-es évek végére – kialakíthattuk és lehetővé vált, hogy tanszékünk 1977-78-ra valamennyi szakmai tárgy „első generációs”, akkor korszerűnek ítélt tananyagának összeállításával elkészülhetett.

A nappali tagozaton a képzés időtartama három év, hat szemeszter, a képzésre fordítható összes óraszám 3 500 óra volt.

Ebből az akkor hatályos tanterv szerint:

- világnézeti tárgyakra: 580 óra,
- alapozó humán tárgyakra (pszichológia, statisztika, vezetési ismeretek): 300 óra,
- állam- és jogtudományi ismeretekre (államjog, államigazgatási jog, polgári jog): 350 óra,
- bűnügyi ismeretekre (büntetőjog, büntető eljárásjog, kriminológia, kriminalisztika): 490 óra,
- bv. szolgálati ismeretekre: 750 óra, ezen belül:
 - bv. jog és igazgatásra: 200 óra,
 - bv. pszichológia és pedagógiára: 210 óra,
 - bv. biztonságszolgálatra: 200 óra,
 - bv. pénzügy és gazdálkodási ismeretekre: 140 óra volt fordítható.

1. kép: Háromszoros élenjáró hallgatói jelvény a 80-as években, melynek megszerzéséhez meghatározott tanulmányi átlagra, valamint kifogástalan fizikai felkészültségre volt szükség¹

A képzési rendszerben mintegy 1 130 órában szerepeltek még az olyan foglalkozások, mint a szakmai gyakorlat, a testnevelés, az idegen nyelvi képzés, a gépjárművezetői jogosítvány megszerzése, illetve a katonai-karhatalmi felkészítésre fordítandó óraszám. A 80-as évek végéig ebben a rendszerben lényeges változás nem történt.

Az 1979-es bv. jogi kodifikáció, az első átfogó bv. kódex és számos végrehajtási rendelkezésének megjelenése következtében megkezdődött a tananyagok „második generációs” ismeretanyagának kialakítása, mely átdolgozás 1983-ban fejeződött be. A tanszék elévülhetetlen érdeme, hogy a bv. jogi ismereteknek megjelenhetett a hazánkban első, felsőoktatási célú, terjedelmes jogelméleti, történeti és összehasonlító feldolgozást is

¹ A tanulmányban szereplő képek forrása: Bv. fotó.

tartalmazó szintézise (Büntetés-végrehajtási jog I-II. BM. Kiadó, Budapest, 1983. Szerk.: Horváth Tibor). A tankönyv – azon kívül, hogy jelentős segítséget nyújtott a börtönügy személyi állományának képzésében, a büntető igazságszolgáltatásban dolgozók tájékoztatásában – hozzájárult a büntetés-végrehajtási jog jogági elismeréséhez és a büntetés-végrehajtási tudomány jogtudományi jellegű műveléséhez.

2. kép: A „Büntetés-végrehajtási jog” című tankönyv I. és II. kötete

A 80-as évek elején a Bv. Tanszék oktatási feladatrendszere két képzési területtel bővült ki. E bővítést az tette szükségessé, hogy a külső forrásból felsőfokú végzettséggel a testülethez felvételt nyert tisztek, illetve a tiszti beosztású polgári alkalmazottak – az akkor hatályos képesítési követelmények szerint – egy éven belül próbaszolgálatos, illetve bv. alapismereti vizsgát voltak kötelesek letenni. Az 1982-ben a tanszékünk által megkezdett próbaszolgálatos és bv. alapismereti képzés feladata a gyors szakmai tájékoztatás, a munkába álláshoz szükséges elengedhetetlen szolgálati, biztonsági, büntetőjogi és munkajogi ismeretek elsajátíttatása volt. A képzés időtartama 2 alkalommal 1-1 hetes volt, a vizsgát a felvételtől számított egy éven belül kellett teljesíteni.

3. kép: Rendőrtiszti Főiskolai végzettséget igazoló jelvény (1973 és 1990 között), melyet a zubbony jobb mellsebe fölött kellett viselni, illetve a Rendőrtiszti Főiskolai jelvény viselését engedélyező igazolvány

1984-ben a tanszék újabb feladatot kapott: a bv. szakvizsgára felkészítést és a vizsgáztatást kellett ellátnia. A bv. szakvizsgát azoknak a felsőfokú állami iskolai végzettségűeknek írták elő, akik nem a Rendőrtiszti Főiskolán végeztek és képesítési követelményként felsőfokú szakmai képzettséggel kellett rendelkezniük. A tanszékünk feladata tehát a külső forrásból jött tisztek átképzése lett.

1987-ben, a tisztképzés megindulásának tizenötödik – az első kibocsátás tizedik – évfordulóján tekintettük át először átfogóan az addig végzett munka eredményét.

4. kép: A Rendőrtiszti Főiskola karjelvénye, mely 1987-ben lett rendszeresítve

Vizsgálatunk szerint 1987-ig a Rendőrtiszti Főiskola bv. szakának nappali tagozatán 213 fő, levelezőn 134 fő (közülük 34 fő, korábban Rendőrákadémiát végzett tisztek átképzésével), így összesen 347 fő végzett, ebből 24 fő kitüntetéses diplomával. 1987 szeptemberében, az addig végzettek közül 293 fő (84%) dolgozott a testületnél (az eltávoztak többsége más fegyveres testületnél folytatta pályáját, azonban arányaiiban meglepően magas volt azoknak a száma, akik kérelmükre leszereltek, illetve idő előtt nyugállományba vonultak). A kibocsátottak többsége, 34%-a a bv. biztonsági szolgálatához, 20%-a a nevelési, 12%-a az igazgatási, 28%-a az anyagi-pénzügyi, míg 6%-a egyéb szakterületen került beosztásra. A képzési rendszer sikerének volt tekinthető, hogy az addig végzeteknek már egy jelentős részét – 70 főt (23%-ot) – vezetői beosztásra alkalmasnak találták (ebből 1987-ben 11 fő intézetparancsnoki, 10 fő parancsnok-helyettesi, 27 fő alparancsnoki beosztásba került, 22 fő pedig az Országos Parancsnokságon dolgozott).

Az 1987-es vizsgálat kiterjedt a főiskolán addig végzettek munkahelyi beilleszkedési közérzetének felmérésére is. A nappali tagozaton, illetve levelezőn végzett hallgatóinknak kiküldött kérdőívekre adott válaszok eltérően tükrözték a beilleszkedés nehézségeit. Míg a nappali tagozaton végzett, fiatalabb korosztály egy része elégedetlen volt beosztásával, illetve anyagi elismertségével és továbbtanulást tervezett, addig a levelezőn végzettek jóval nagyobb arányban voltak elégedettek munkahelyi körülményeikkel és anyagi elismertségükkel. A felmérésből kitűnt, hogy csaknem minden rászorult kérelmező számára kiutaltak szolgálati lakást.

A Bv. Tanszék mint a büntetés-végrehajtás egyik kutatóbázisa

A büntetés-végrehajtás iránti fokozódó tudományos érdeklődés a 80-as években megélnéknél szakirodalmi aktivitást eredményezett. Számos kutató – közöttük több egyetemi oktató – tekintette fontos, feltáró és továbbművelésre méltó területnek a büntetőjogi jogkövetkezmények és végrehajtásuk kérdéskörét. Közülük Nagy Ferenc a büntetőjogi intézkedések elméleti, esztörténeti, jogösszehasonlító és alkalmazási kérdéseiben jelentetett meg terjedelmes monográfiát. A hazai börtönügy történetének részletes feltárására vállalkozott Mezey Barna. A szerző a magyar börtönügy fejlődését a feudális gyökerektől a polgári kor börtönviszonyainak bemutatásáig kísérte végig. A börtönügy keretein túlmutató, úttörő jellegű szankciótörténeti kutatások eredményeit hozta nyilvánosságra a Kabódi Csaba-Mezey Barna szerzőpáros. A büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét ellátó Legfőbb Ügyészségen alakult ki egy, a szakterület jelenségeit elsősorban jogdogmatikai szempontból elemző tudományos műhely Gláser István, illetve munkatársa, Vókó György tudományos munkássága nyomán. Tanszékünk e kutatóhelyekkel és kutatókkal szoros együttműködést alakított ki.

A büntetés-végrehajtási szervezet vezetése a 80-as évek elején felismerte, hogy a börtönügy fejlesztését érintő döntések előkészítéséhez, a külső és belső szakemberek elméleti tevékenységének összehangolásához és támogatásához megfelelő feltételeket kell teremteni. Így került sor a büntetés-végrehajtás átfogó, 1980 és 1985, majd 1985 és 1990 közötti, középtávú kutatási terveinek kialakítására és megvalósítására. E kutatási tervek a végrehajtási tevékenység csaknem valamennyi szektorát felölelték. A Bv. Tanszék ezen középtávú tervek keretében kapott megbízást a bv. jog, a bv. pedagógia, a bv. történet, a bv. szociológia kutatására, illetve a pszichológia területén a személyi állomány alkalmasság- és beválasztvizsgálatára. Ezekben a témakörökben a 80-as évek végéig tanszékünk oktatói számos cikket, tanulmányt jelentettek meg, emellett különös súlyt fektetett a hallgatók tudományos diákköri aktivitásának élénkítésére is.

A Bv. Tanszék képzési rendszerének átalakítása a rendszerváltás utáni évtizedben

A 90-es évek elejének hazai társadalmi-politikai változásai a „gondoskodó államszocializmus” modelljének csődjével és egyidejűleg az európai jogállamiság eszméjéhez dominánsan kapcsolódó klasszikus büntetőjog pozícióinak erősödésével jártak. A rendszerváltozás kiszélesítette a börtönügy kutatásának territóriumát és felerősítette a büntetés-végrehajtási szakirodalom kritikai hangvételét, amelynek célja a hazai börtönviszonyoknak az európai normák szerinti megmérettetésére, illetve a börtönügy megoldatlan kérdéseinek rövid távú reformok formájában történő megoldására irányult. E börtönügyi reformhangulatban fogant elemzések különös figyelemmel fordultak az elítéltek jogi helyzetének az emberi, állampolgári jogok kontextusában történő vizsgálata felé. Ebben, a megújulás hangulatát ébresztő légkörben tanszékünk tudományos aktivitása, kapcsolatainak szélesítése – most már Nyugat-Európa felé – különösen felélénkült.

A 90-es években a főiskola más szakáival együtt a bv. szakos képzés tantárgyi struktúrája is jelentősen átforgalmazódott, a fejlesztés szlogenje a „*professzionális tisztképzés*” lett. A legjelentősebb változás a világnézeti tárgyakra fordítható óraszám csökkentése volt (a korábbi 17%-os óraszámáról 4%-ra). Valamelyest növekedett a jogi alapozó tárgyakra fordítható órák száma (18%-ról 22%-ra). Jelentősen emelkedett az idegen nyelvi képzésre szánt (9%-ról 17%-ra), valamint a professzionális képzés jegyében a szakmai tantárgyakra fordítható órák száma is (19%-ról 30%-ra). Ez utóbbi keretében 1994-től bevezettük a számítástechnika és informatika, a szolgálati lélektan, a börtön-szociológia, valamint a kötelező alternatív tárgyak közé a narkológia és a romológia tantárgyak oktatását.

A bv. szakmai képzési struktúráján belül tanszékünk javította a képzés humán tartalmát (a bv. pszichológia-pedagógia tantárgyakra fordított óraszámot mintegy 100

órával emeltük), a bv. biztonságsszolgálati óraszám emelésével pedig – az intézetekbe kihelyezett órák, intézetlátogatások sűrítésével – a gyakorlatiasságát segítettük elő.

Az átképzés időtartama a 90-es évektől – az ismeretanyag bővülése és a követelmények emelése miatt – 120 órára növekedett. Tanszékünk így évente átlagosan 100 fős tiszti, illetve tiszti beosztású polgári alkalmazotti fluktuáció utánpótlását készítette fel a szolgálatba, illetve munkába lépésükhöz szükséges legfontosabb szakmai ismeretekre. Így a 90-es években a tiszti utánpótlás egyharmadát belső (saját képzési rendszerben), kétharmadát külső forrásból pótolta a testület.

5. kép: A Rendőrtiszti Főiskola karjelvénye, mely 1995-ben lett rendszeresítve

A Bv. Tanszék oktatási portfóliójának változása az ezredfordulótól a Nemzeti Közszolgálati Egyetem megalakulásáig (2000 és 2012 között)

A 90-es években jelentős hatást gyakoroltak a nyugat-európai tapasztalatok szemléletünk alakulására. Tanszékünk életét ez a progresszív irányultság, és a szakmai megújulással kapcsolatos elvárások határozták meg.

Az ezredfordulót követő két éven belül szinte a teljes oktatói kar kicserélődött. Előtérbe került a tudományos aktivitás növelése, és az oktatók fokozatszerzése is egyre meghatározóbb követelményként jelentkezett. A kollégák között sikerült az elméleti ismereteket és a gyakorlati jártasságot oktatók arányának célszerű belső egyensúlyát

megteremteni. Ennek az időszaknak a legjellemzőbb elmozdulása a pedagógia és a pszichológia térnyerése. Véleményünk szerint az elmúlt közel húsz év alatt sikerült a biztonság és a jog mellé – tehát nem mögé, de nem is elé – a pedagógiai látásmód általános érvényű elfogadását és alkalmazását megteremteni. Arra törekszünk, hogy a hallgatóknak ne csupán elkülönült tantárgyakat közvetítsünk, hanem egy emberközpontú és átfogó megközelítést kínáljunk fel.

6-7. kép: A 2000-es évek karjelvényei

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem létrehozásától maig: a Bv. Tanszék elmúlt időszakának legfontosabb történései (2012 és 2021 között)

Egyetemi tanszékké válás

A rendszerváltozást követő évtizedekben a büntetés-végrehajtás térhódítása az egyetemi oktatásban, illetve a börtönügyben megjelenő szintetizáló művek és tankönyvek már jelezték az európai tudományos fejlődéstől való lemaradásunk csökkenését. Az új évezredben az idősebb, „tudományos honfoglalók” mellett megjelenő fiatal kutató generáció tagjai egyetemi oktatókból és az igazságszolgáltatás különböző szervezeteiből (bv. szervezet, ügyészség, bíróság) tevődtek össze. Kutatási témaválasztásukat, érdeklődésüket főként a zárt büntetőintézet jogi, pszichológiai, antropológiai, szociológiai és pedagógiai jellegű megoldatlan problémái alakították. Mindez lehetőséget nyitott a büntetés-végrehajtási ismeretek oktatásának egyetemi szintté fejlesztésére.

A Rendőrtiszti Főiskola egyetemi karként történő integrálódása az újonnan létrehozott Nemzeti Közzolgálati Egyetembe teljesen új helyzetet teremtett tanszékünk életében.

Annak ellenére, hogy a 2012-es fúziót megelőzően már megemelt igényszintet állítottunk magunk elé, az egyetem indulásakor mégis úgy éreztük, hogy szinte az egyik pillanatról a másikra kell ritmust váltanunk, és ugrásszerűen megnövekedtek a minőséggel kapcsolatos elvárások is. Munkánkkal és eredményeinkkel viszonylag hamar tudtuk „kifelé” is bizonyítani, hogy nemcsak nevünkben lettünk egyetemi tanszék, hanem az oktatás, a tudományos munka és a kutatás területén egyaránt képesek voltunk – és vagyunk – megfelelni az egyetemi szervezeti egységekkel szemben támasztott elvárásoknak. Arra törekszünk, hogy hallgatóinkat olyan korszerű szakmai tudással és szilárd erkölcsi értékrenddel vétezzük fel, amelyek birtokában eredményesen kezdhetik meg tiszti pályafutásukat.

KÖFOP 2.1.2. pályázati munka

A közelmúlt legkiemelkedőbb tudományos teljesítménye a KÖFOP 2.1.2. számú program keretén belül a Ludovika Büntetés-végrehajtási Kiemelt Kutatóműhely létrehozása, és a kapcsolódó kutatások folyamatos végzése volt. Büszkék vagyunk arra, hogy tanszékünk minden kollégája tevőlegesen részt vett a Kutatóműhely munkájában. A projekt keretében együttműködtünk az NKE egyéb szervezeti egységeihez tartozó több oktatóval, valamint más hazai és külföldi egyetemek tanáraival, illetve a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának több szakemberével is. A projekt kiemelten az állam közbiztonsági feladatainak fejlesztési lehetőségével foglalkozott a harmadlagos bűnmegelőzés területén. A kutatás a reintegrációs tisztek képzésével járult hozzá ahhoz, hogy a szabadult fogvatartottak ne kövessenek el újabb bűncselekményt, valamint képesek legyenek törvénytisztelő és önálló életvezetésre. A program célkitűzése párhuzamos a 2013. évi CCXL. törvényben (Bv. Kódex) foglaltakkal, melyben a fogvatartottak eredményes reintegrációja kiemelt célként jelenik meg. Véleményünk szerint a tanszék oktatási-nevelési koncepciójának eredményes megvalósítása alapozta meg a pályázat sikerét, amelyben elsődleges irányelvként jelenik meg a pedagógia és a konstruktív életvezetés kialakításának elősegítése a fogvatartottak körében. Biztosak vagyunk abban, hogy a megjelent tankönyvek, monográfiák és tanulmányok hozzájárulnak a fogvatartottakkal folytatott reintegrációs munka sikerességének növeléséhez.

A COVID-19-járvány hatása a Bv. Tanszékre

Az elmúlt másfél év a COVID-19-világjárvány árnyékában telt el, ami a tanszékünkre – mint oktatási szervezeti egységre – is jelentős hatással volt/van. A Kormány által a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendeletben, majd a 478/2020. (XI. 3.) Korm. rendeletben foglaltak alapján fogatosított intézkedések fokozottan érintették egyetemünk – és ettől elválaszthatatlanul tanszékünk – mindennapi működését. A járvány első hullámának tetőzésekor – 2020 tavaszától – a nappali munkarendes hallgatóink speciális rendészeti feladatok ellátásában vettek részt, különböző

börtönökben végeztek munkát, ezzel is segítve a megnövekedett számú feladatok minél magasabb szintű ellátását. A visszajelzések az érintett büntetés-végrehajtási intézetek vezetői és a hallgatók részéről egyöntetűen rendkívül pozitívak voltak.

Hallgatóinkra ugyanakkor – hónapokon keresztül – fokozott feladat hárult: ez alatt az időszak alatt a speciális rendészeti feladatok ellátása mellett párhuzamosan a tanulmányi és vizsgakötelezettségeiknek is eleget kellett tenniük. Ennek érdekében az NKE azonnal fejleszteni kezdte az informatikai rendszerét, új platformokat alakított ki, illetve tett elérhetővé. Rövid időn belül biztosítottuk, hogy hallgatóink távoktatás útján hozzájussanak a szükséges elméleti ismeretekhez, a vizsgák során pedig online módon tettek tanúbizonyságot az elméleti felkészültségükről.

A közeljövőre vonatkozó fejlesztési elképzelések

Az oktatásmódszertani megújulás szükséglete

Hallgatóink ma már valamennyien a „Z” generáció (1995 és 2009 között születettek) tagjai, akik beleszülettek a digitális technológiák világába. Számukra már elképzelhetetlen az élet a Web 2.0, a mobiltelefonok és más digitális, valamint kommunikációs eszközök rendszeres használata nélkül. Úgy is fogalmazhatunk, hogy ők „digitális bennszülöttek”, akiknek a tanulási szokásaik a korábbiaktól teljesen eltérőek. Oktatóként számtalan esetben szembesültünk azzal, hogy ez a különbség kivédhetetlenül feszültséget generál az oktatási rendszeren belül – elsősorban a tanítási módszerek területén. Tisztában vagyunk azzal, hogy valamennyiünknek új didaktikai eljárásokat kell megtanulnunk, mert a régi, „klasszikus” módszerek alkalmazása már nem célravezető. Elfogadtuk, hogy hallgatóink hozzászoktak a gyors információáramláshoz és annak befogadásához, hogy képesek egyszerre több mindennel párhuzamosan is foglalkozni, ugyanakkor a felvett információk csak részlegesen rögzülnek bennük, és nem képesek sokáig egy dologra koncentrálni. Az oktatásmódszertani megújuláshoz már most is kapunk támpontokat az egyetemen elindított Kreatív Tanulás Program szakembereitől, azonban a legnagyobb impulzust a COVID-19-világjárvány adta, amelynek hatására hirtelen és elkerülhetetlenül kényszerültünk ki a digitális térbe.

Reményeink szerint a következő tanévet újra a klasszikus módon – jelenléti oktatással – kezdhjük meg, azonban a didaktikai módszereink megújítása továbbra is prioritást élvez.

A Kriminálpedagógiai Kutatóműhely létrehozása

Legújabb fejlesztési elképzelésünk – a Nemzeti Közszerológiai Egyetem pályázati lehetőségét felhasználva – egy „Kriminálpedagógiai Kutatóműhely” létrehozása, amelyben

tanszékünk érintett oktatóin kívül össze kívánjuk gyűjteni a kriminálpedagógia tudományterületével, illetve határterületeivel foglalkozó hazai és nemzetközi szakembereknek egy olyan együttműködő és aktív csoportját, amely képes új tudományos eredmények elérésére a büntetés-végrehajtási intézetekben folytatott reintegrációs munka támogatása érdekében.

Összegzés

A főiskolán folyó bv. szakos képzés első három évtizedének mérlege egyértelműen pozitív volt, amely nem csupán mennyiségi, de minőségi szempontból is elősegítette a tiszti állomány generációváltását. Helyesnek bizonyult a 70-es évek elején hozott döntés: a tiszti utánpótlásnak az ún. „belső forrásból”, az érettségizett tiszthelyettesi állományból történő beiskolázása, hiszen akkor a szakmát körülvevő idegenkedés és előítélet miatt ez szinte az egyetlen esélyt kínálta a gyors és specifikusan felkészített tiszti utánpótlás biztosítására. A bv. testület tiszti utánpótlási gondjai a 80-as évek közepére oldódtak meg, részben azért, mert az intenzív belső képzés következtében a tiszti állomány felsőfokú végzettsége elérte a 100%-ot, másrészt, mert megnőtt az állami egyetemeken, főiskolákon végzetek érdeklődése a büntetés-végrehajtási munka iránt (ez utóbbi következtében 1983-85-től a bv. szervezet az évi tiszti utánpótlást dominánsan „külső forrásból” biztosította).

A Rendőrtiszti Főiskolán, valamint az NKE-n végzett bv. tisztek specifikus felkészítése és hűsége jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a hazai büntetés-végrehajtás gyakran nehéz körülmények között is teljesíteni tudta feladatát. Az elmúlt 50 év bizonyítja, hogy tanszékünkön a változás, a változtatás és a hagyományok ápolása jól megférnek egymás mellett. Büszkén állíthatjuk, hogy jelenleg az oktatói kar stabil; munkatársaink készek és képesek magas szinten tanítani, nevelni, és a kutatómunkából is kiveszik a részüket.

Felhasznált irodalom

- Forgács Judit (2020): A reintegrációs tisztek rendészeti képzésének fejlődési íve. Magyar Rendészet, 4. p. 71-83.
- Lőrincz József (1988): Főiskolai hallgatók jövőképe. Módszertani Füzetek, 1. sz. p. 120-125.
- Lőrincz József (1991): A magyar börtönügy alakulása, a nemzetközi normák megjelenése (a XIX. század elejétől 1979-ig). Főiskolai Figyelő (Rendőrtiszt Főiskola), 4. sz. p. 311-322.
- Lőrincz József (társszerzőként Nagy Ferencsel, 1997): Börtönügy Magyarországon. Budapest, BvOP
- Lőrincz József (1997): A hazai börtönügy tudományának fejlődése 1945-től napjainkig. Jogtörténeti Értekezések 20. (ELTE ÁJK) Budapest, p. 103-113.
- Lőrincz József (2001): A büntetés-végrehajtás tudománya és szerepe a hazai felsőoktatásban. Börtönügyi Szemle, 3. sz. p. 5-13.
- Lőrincz József (2003): Büntetőpolitika és büntetés-végrehajtás 1970 és 2002 között. Jogelméleti Szemle, 4. sz.
- Ruzsonyi Péter (2018): A lélek rendje, avagy milyen legyen a jövő büntetés-végrehajtási tisztje? Belügyi Szemle, 11. p. 30-38.
- Ruzsonyi Péter (2018): A pedagógiai szemléletmód felerősödése a Büntetés-végrehajtási Tanszéken. In: Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): Szakmaiság, szerénység, szorgalom: Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére. Dialóg Campus Kiadó; Budapest, p. 557-564.

Christián László – Erdős Ákos

PSZICHOAKTÍV SZEREK FOGYASZTÁSA A BÖRTÖNÖKBEN A COVID-19-VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN

Bevezetés

Pszichoaktív szereknek (másnéven drogoknak) azokat a kémiai anyagokat nevezzük, amelyek a szervezetbe jutva megváltoztatják a központi idegrendszer működésének folyamatait, így például az érzékelést, észlelést vagy az érzelmi működést.¹ Napjainkra gyakorlatilag nem létezik olyan emberi közösség, amelyben ne lenne jelen valamilyen pszichoaktív szer használata.² Világszerte a leggyakrabban használt drogok között a koffein, nikotin és alkohol mellett a kannabinoidokat, opiátokat, amfetamin-típusú vegyületeket és a kokaint tartják számon.³

A droghasználat hátterében különböző okok állnak. A kipróbálás leginkább a kíváncsiság, élménykeresés vagy a kortárs nyomás hatására történik. Ezzel szemben a rendszeres, illetve a kényszeres használat mögött rendre megjelennek személyiségbeli, családi prediktorok⁴ mellett a szélesebb társadalmi környezet hatásai is.

A rendszeres droghasználat kialakulásának oksági rendszerében tehát a szerhasználót befogadó környezet meghatározó szereppel bír. A bennünket körülvevő világban számtalan stresszkeltő helyzettel találkozunk. Ha azonban a stressztényező hosszú ideig, vagy ha nem is folyamatosan, de ismételt és sűrűn jelen van az egyén életében, akkor krónikus stresszállapot jön létre.⁵ Állatkísérletekben már többször kimutatták, hogy a krónikus stresszt kiváltó környezetben az állatoknál könnyebben kialakul ön-adagolás az alkohollal és a kábítószerekkel kapcsolatban egyaránt.⁶ A krónikus stressz bizonyítottan fokozza a szerhasználati problémákkal kapcsolatos sérülékenységet, illetve

1 WHO (1998) p. 1.

2 Room, R. (2015) p. 3.

3 Hagen, E. H., Tushingham, S. (2019) p. 471.

4 Demetrovics Zs., Balázs H. (2004) p. 131-132.

5 Haller J., Hazafi Z., Kóródi Gy. (2017) p. 7.

6 Gordon, H. W. (2002) p. 115.

növeli a felépülési folyamat során jelentkező visszaesés esélyét,⁷ továbbá összefüggést mutat a szorongás és a depresszió kialakulásával is.⁸ Ez utóbbiak kapcsán pedig szintén elmondható, hogy a különféle pszichoaktív szerek problémás használata nagyobb eséllyel jelenik meg a szorongással,⁹ illetve depresszióval küzdő személyek körében.¹⁰

A krónikus stresszt kiváltó életkörülmények nagyon sokfélék lehetnek. A szűk társadalmi kontextuson belül megjelenő kritikus élethelyzeteken túl (pl. családi krízisek) a szélesebb értelemben vett közösségi létetéből származó stresszorok is kiválthatnak tartós stresszállapotot. Ez utóbbi kategóriába sorolhatjuk a társadalom egészét vagy akár a teljes emberi populációt érintő világjárványokat is, így például a 2020-ban hazánkban is megjelenő új koronavírus-járványt (COVID-19). Lakhan és munkatársai öt országban végzett összesen tizenhat kutatás eredményeit vizsgálva megállapították, hogy a depresszió, a szorongás, a stressz, az alvásproblémák valamennyi formájának előfordulási aránya általánosan magasabbnak bizonyult a COVID-19-világjárvány idején.¹¹

A COVID-19 közvetett negatív hatásaként – a járványkezelés okán világszerte bevezetett hatósági karantén intézkedéseken keresztül – a félelem, továbbá a szorongás mellett jelentősen növekedett a társadalmi izoláció és az elmagányosodás is az emberek körében.¹² Ennek azért van kiemelt jelentősége, mert a kutatások szerint még a rövid ideig fennálló elszigeteltség és magány is negatív hatást gyakorolhat a mentális állapotra: szorongáshoz, alvászavarokhoz, depresszióhoz vagy poszttraumás stressz zavarhoz (PTSD) vezethet.¹³ Kutatók már a járvány első időszakában felhívták a figyelmet arra, hogy a társadalomban – különösen egyes populációkban – a COVID-19-hez kapcsolódó társadalmi elszigeteltség, szorongás és depresszió tovább növelheti az amúgy is megnövekedett öngyilkossági kockázat mellett az alkohol- és egyéb szerhasználat előfordulásának arányát is.¹⁴

7 Sinha, R. (2008) p. 106.

8 Khan, S., Khan, R. A. (2017) p. 1091.

9 Goodwin, R. D., Stayner, D. A., Chinman, M. J., Wu, P., Tebes, J. K., Davidson, L. (2002) p. 245.

10 Volkow, N. D. (2004) p. 714.

11 Lakhan, R., Agrawal, A., Sharma, M. (2020)

12 Chiappini, S., Guirguis, A., John, A., Corkery, J. M., Schifano, F. (2020) p. 1.

13 Pereira-Sanchez, V., Adiukwu, F., El Hayek, S., Bytyçi, D. G., Gonzalez-Diaz, J. M., Kundadak, G. K., Lamaout, A., Nofal, M., Orsolini, L., Ramalho, R., Ransing, R., Shalbafan, M., Soler-Vidal, J., Syarif, Z., Teixeira, A. L. S., da Costa, M. P. (2020)
Ransing, R., Ramalho, R., Orsolini, L., Adiukwu, F., Gonzalez-Diaz, J. M., Larnaout, A., da Costa, M. P., Grandinetti, P., Bytyçi, D. G., Shalbafan, M., Patil, I., Nofal, M., Pereira-Sanchez, V., Kilic, O. (2020)

14 Clay, J. M., Parker, M. O. (2020)

Szerhasználat elterjedtsége a börtönökben

A bevezetőben említettek fényében érdekes kérdésként merül fel, hogy vajon milyen hatása lehetett a COVID-19-járványnak, illetve a bevezetett korlátozásoknak egy olyan populáció esetében, amelynek tagjai sajátos jogi helyzetüknél fogva egyébként is jelentős társadalmi izolációban élnek mindennapjaikat. A börtönökben az elítéltek között kialakuló rendhagyó börtöntársadalomban sajátos közösségi hierarchia és értékrend uralkodik. Ennek a zárt társadalmi értékrendnek pedig része a legális és illegális pszichoaktív szerek fogyasztása. A szerhasználó magatartás adott körülmények között ugyanis hozzájárulhat ahhoz, hogy a fogyasztó magasabb státuszt élvezzen a fogvatartotti szubkultúrán belül.¹⁵ A börtöntársadalmon belül elfoglalt pozíción túl, Penfold és munkatársainak korábbi vizsgálata szerint az elítéltek leggyakrabban az unaloműzés és az időtöltés, a valóságtól való elszakadás, a stresszoldás, illetve az alvás menedzselésre használnak különböző drogot.¹⁶

A 2000 és 2007 között készített felmérések eredményei szerint az Európai Unió országaiban átlagosan a börtönpopulációnak több mint a fele fogyasztott a fogvatartását megelőzően valamilyen tiltott drogot. A tagállamok börtöneinek lakóit vizsgáló kutatások adatai ezzel együtt azt is bemutatják, hogy az élet-, illetve az éves prevalenciaértékek a fogvatartás ideje alatt bár jellemzően csökkennek, de nem érik el a nullát. Vagyis nem alakul ki teljes szermentesség a börtönközösségen belül.¹⁷ Mindez azt jelenti, hogy a droghasználat nem pusztán a fogvatartást megelőzően jellemző a börtönpopulációra, hanem a bezártságban töltött idő alatt is történik valamilyen szintű, mérsékelt fogyasztás. A fogyasztott szerek preferenciájában is megfigyelhető némi változás, amelyet valószínűleg a különböző szerek hozzáférhetősége is jelentősen befolyásol. Nemzetközi vizsgálatok eredményei szerint sokan felhagynak a droghasználattal, amikor börtönbe kerülnek, vagy csökkentik a fogyasztásukat, míg mások továbbra is használják azokat, de megváltoztathatják drogfogyasztási szokásaikat. Mások épp a börtönben kezdenek el pszichoaktív szereket használni vagy váltanak át más preferált anyagra.¹⁸

15 Karsai K. (2020) p. 78.

16 Penfold, C., Turnbull, P. J., Webster, R. (2005)

17 Paksi B., Arnold P. (2010) p. 2-3.

18 EMCDDA (2022) p. 25.

	Életprevalencia-értékek							Éves prevalenciaértékek						
	Fogvatartás előtti időszakra vonatkozó értékek							Fogvatartási időszakra vonatkozó értékek						
	kannabisz	kokain	heroin/opiát	amfetamin	ecstasy	intravénás drog-használat	tiltott drog	kannabisz	kokain	heroin/opiát	amfetamin	ecstasy	intravénás droghasználat	tiltott drog
Átlag	46	33	26	28	23	10	54	38	21	19	18	16	3	42
Sorrend	1	2	3	4	5	-	-	1	2	3	4	5	-	-
	kannabisz	kokain	heroin/opiát	amfetamin	ecstasy	intravénás droghasználat	tiltott drog	kannabisz	kokain	heroin/opiát	amfetamin	ecstasy	intravénás droghasználat	tiltott drog
Átlag	23	6	9	8	7	3	27	21	9	13	6	5	n.a.	25
Sorrend	1	5	2	3	4	-	-	1	3	2	4	5	-	-

1. ábra: A tiltott drogok átlagos prevalenciaértékei az Európai Unió országainak börtönpopulációjában a fogvatartást megelőzően, illetve a fogvatartási időszakban az országos lefedettségű vizsgálatok alapján¹⁹

A Kábítószer és a Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja (EMCDDA) 2019-es adatai szerint az intézetbe kerülést megelőzően a fogvatartottak körében a bármilyen tiltott pszichoaktív szer használatának életprevalencia-értéke Spanyolországban a legmagasabb (>70%) és Horvátországban a legalacsonyabb (20%).²⁰ Összevetve az európai felnőtt népesség adataival,²¹ a börtönbüntetés ideje alatt történő droghasználat elterjedtsége is jellemzően magasabbnak mutatkozott az elmúlt évek során az általános populációban mért adatokhoz képest. Vizsgálatok szerint 2004 és 2013 között az európai börtönök elítéltei körében 20-40% volt a szerhasználat prevalenciája.²²

Magyarországon egy 2021-ben publikált vizsgálat eredményei szerint a fogvatartottak körében 48,1% volt a tiltott szerek életprevalenciája. Az elítéltek több mint egyharmadára (36,4%) volt jellemző a polidroghasználat és 17,9%-uk már intravénásan is fogyasztott valamilyen kábítószer. Az intézetbe kerülő személyeknek több mint a negyede (26,3%) problémás fogyasztónak minősült. A börtönbekerülést megelőző 30 napban leggyakrabban fogyasztott kábítószerek között az új pszichoaktív szerek

(41,9%), a stimulánsok (21,3%) és a kannabisz-származékok (17,7%) szerepeltek. Az alkohol tekintetében a fogvatartottak 14,5%-a heti rendszerességgű, 16,7% pedig közel napi szintű fogyasztónak minősült a bv. intézetbe kerülést megelőzően.²³

Fogvatartottak szerhasználata a COVID-19-járvány ideje alatt

A COVID-19-járvány terjedése jelentős hatást gyakorolt a börtönök működésére is. A tömeges fertőzések megelőzésére a szakemberek már a járvány első időszakában javasolták a büntetés-végrehajtási rendszereknek, hogy azonnal tegyenek lépéseket azon bebörtönzött személyek tömeges szabadon bocsátására, akik szabadulásuk esetén valószínűleg nem követnének el súlyos bűncselekményeket, beleértve az 50 év feletti személyeket, a krónikus vagy más súlyos betegségben szenvedőket, akiket a COVID-19 morbiditás és mortalitás kiemelten veszélyeztet, valamint azokat, akiket nem erőszakos bűncselekmények (pl. kábítószer-fogyasztás vagy kábítószer-birtoklás) miatt börtönöztek be.²⁴

A börtönök fogvatartotti létszámának csökkentése érdekében végül több európai ország intézkedett az egyes fogvatartottak idő előtti szabadon bocsátására vonatkozó szabályozás kiadása iránt.²⁵ Európában 17 országban, világszerte pedig 109 országban kezdeményeztek börtönök zsúfoltságának megszüntetését célzó programokat. 2020 júliusára a létszámcsökkentő intézkedések hatására Európában 16%-kal, világszerte pedig 6%-kal csökkent a fogvatartottak létszáma.²⁶ A korlátozó intézkedések érintették a börtönök látogatási rendjét is. Szakértői megfigyelések szerint a járvány megelőzését szolgáló látogatási tilalom elrendelése sok helyen akadályozta a pszichoaktív szerek intézményekbe történő becsempészését is.²⁷ Habár ennek kiküszöbölésére más csempésmódszerek felerősödtek (pl. drónok alkalmazása, falon történő bedobálás) a szakértők szerint összességében a korlátozó intézkedések általánosságban hozzájárultak a börtönökben történő tiltott szerhasználat csökkenéséhez.²⁸ Más országokban ugyanakkor ezzel éppen ellentétesen, a kábítószer fogyasztók számának és a szerhasználat gyakoriságának növekedését észlelték.²⁹ Az egyes országok börtöneiben tapasztalt különbségeket részben a COVID-19 kezelésével kapcsolatos intézkedések

19 Forrás: a szerzők saját szerkesztése (Paksi B., Arnold P., 2010) adatai alapján
20 EMCDDA (2022) p. 23.
21 Az európai felnőtt népesség körében az illegális szerek használatának életprevalenciája 2004-2014. között nagyjából 20%, az aktuális (előző havi) használat prevalenciája pedig 1-15%. EMCDDA (2006); EMCDDA (2008); EMCDDA (2010); EMCDDA (2012); EMCDDA (2014)
22 Carpentier, C., Royuela, L., Montanari, L., Davis, P. (2018)

23 Somogyvári M. (2021) p. 122-124.
24 Seal, D. W. (2020) p. 162.
25 EMCDDA (2022); Montanari, L., Teltzrow, R., Vanmalderen, S., Ranieri, R., Martín Peláez, J. A., Vandam, L., Mounteney, J., Pirona, A., Meroueh, F., Giraudon, I., Matias, J., Skarupova, K., Royuela, L., Morel d'Arleux, J. (2021) p. 217.
26 Shirley-Beavan, S. (2021) p. 197.
27 Roberts, J., White, B., Attalla, D., Ward, S., Dunlop, A. J. (2020); Hewson, T., Green, R., Shepherd, A., Hard, J., Shaw, J. (2020)
28 EMCDDA (2020) p. 20.
29 EMCDDA (2020) p. 20.

eltérései magyarázhatják. Mindazonáltal figyelemreméltó, hogy a fogvatartottak részére felírt benzodiazepinek (altató-, nyugtató hatású gyógyszerek) terápiás célú, valamint visszaélészerű használata egyre meghatározóbbá vált 2020-ban.³⁰

Johnson és munkatársai (2021) 83 tanulmányt magába foglaló szisztematikus irodalmi áttekintésük során arra a megállapításra jutottak, hogy a COVID-19-től való félelem, az elszigeteltség hatása, a börtönlátogatások korlátozása és a mentális egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség csökkenése valószínűleg mind kedvezőtlenül hatott a bebörtönzöttek mentális jólétére. A tanulmány szerzői megjegyzik, hogy bár a korlátozott számú kutatás és a bevont cikkek gyenge minősége miatt a megállapítások nem teljesen meggyőzőek, az eredmények összességében azt sugallják, hogy a börtönökben élők és dolgozók mentális egészségére és jólétére a járványügyi korlátozások jelentős negatív hatást gyakoroltak.³¹

2020 áprilisában az angol büntetés-végrehajtási, illetőleg az országos egészségügyi szervezet járványügyi modellezése rámutatott arra, hogy több mint 2000 fogvatartott halhat meg COVID-19 következtében, ha a brit állam nem tesz azonnali lépéseket a fertőzés csökkentésére. Erre a veszélyre reagálva olyan súlyos korlátozásokat vezettek be a börtönök mindennapi működését érintően, amelyekre Anglia és Wales börtöneiben már évek óta nem volt példa. Az intézkedések eredményeinek vizsgálatára Öfelsége Börtönfelügyelősége (Her Majesty's Inspectorate of Prisons, HMIP) intézeteiben mély-interjú kutatás készült 72 fogvatartott bevonásával. A vizsgálat szerint a korlátozások bevezetését követően, hónapokkal később is a legtöbb fogvatartott átlagosan napi 22,5 órát volt bezárva a cellájába. A fogvatartottak szerint a súlyos izolációval az erőszak, és a zaklatások nem szűntek meg a börtönközösségen belül, inkább csak más formát öltöttek. A kutatás szerint a fogvatartottak gyakran hasonlították magukat ketreche zárt állatokhoz. Többen a megszokottnál is jelentősebb bezártságból fakadó szorongás enyhítésére, az idő eltöltése, az unaloműzés és a monotonitás leküzdése, továbbá az alvás támogatása céljából gyakran nyúltak pszichoaktív szerekhez. A vizsgálatban résztvevő fogvatartottak megjegyezték, hogy a kábítószeres hozzáférhetősége a korlátozások bevezetésével, a látogatók kizárásával érezhetően visszaesett. Az illegális drogpiacon belül, a kínálat csökkenés és a kereslet növekedése ugyanakkor egyidejűleg megemelte a szerek „börtönpiaci árát”, ami pedig a fogvatartottak nagyobb mértékű „eladósodásához” vezetett.³²

Korábbi kutatások rámutattak arra, hogy bár a pszichoaktív anyagok fogyasztása egyáltalán nem ismeretlen jelenség a büntetés-végrehajtási intézetekben, a börtönlét

zártága, a szerhasználat lehetőségeinek viszonylagos korlátozottsága miatt a problémás szerhasználókban kialakult tolerancia mértéke jelentősen csökken, ezért a halálos kábítószer túladagolások tekintetében leginkább az újonnan szabadlábra helyezett elítéltek képeznek rizikócsoportot.³³ Di Giacomo és munkatársai (2020) szerint sajátos módon a fogvatartottak korlátozott szerhasználati lehetőségeit, s ezzel együtt kialakult csökkent toleranciájukat tükrözik a COVID-19-járvány idején történt olaszországi túladagolások esetek is. A járvány első időszakában ugyanis a fertőzések megelőzése céljából az olasz igazságügyi miniszter – más nemzetekhez hasonlóan – felfüggesztette a fogvatartottak látogatásának lehetőségét. Erre válaszul zavargások törtek ki, amelyek következtében 14 fogvatartott veszítette életét, néhányan közülük túladagolásban, miután betörték a börtön gyógyszer tárába.³⁴

Összefoglalás

Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a COVID-19-járvány és az annak kezelésére bevezetett korlátozó intézkedések nem csak az általános népességben előforduló droghasználati szokásokra voltak hatással, hanem még a jogerős börtönbüntetésüket töltő elítéltek szerhasználatát is befolyásolták. Az eddig publikált szakmai beszámolók szerint a járványügyi korlátozások rendkívüli sajátos módon, egyfajta kettősséggel hatottak a zárt intézetek lakóira. Egyfelől a látogatók kizárásával, a fogvatartottak izolálásával sokhelyütt növekedett az elítéltek strukturálatlan szabadideje, illetve romlott mentális állapotuk, amely növelte a szerhasználat kockázatát. Másfelől a látogatási korlátozás miatt csökkent a tiltott szerek intézménybe történő csempészetének a volume, amelyet részint más csempésmódszerekre történő átállással igyekeztek pótolni.

A COVID-19-járvány és az azzal összefüggésben bevezetett korlátozó intézkedéseknek a fogvatartottak szerhasználatára gyakorolt hatásával kapcsolatban az adatok limitált volta miatt egyelőre nehéz egyértelmű szakmai állásfoglalást tenni. Teltzrow és Merz (2021) kutatásukban fel is hívják a figyelmet arra, hogy a COVID-19-járvány ismét rámutatott a börtönvilág egyik fő gyengeségére, mégpedig arra, hogy legtöbbször az intézményekben zajló folyamatok tudományos vizsgálatára és értékelésére nagyon szűk keretek között van csak mód. Az adatokat általában nem gyűjtik, és ha mégis, nem teszik közzé, vagy nem osztják meg azokat másokkal. A világjárvány világosan megmutatja, hogy mennyire fontos az adatok értékelése, az átláthatóság és a tudás-transzfer a börtönökben is.³⁵

³⁰ EMCDDA (2021) p. 21.

³¹ Johnson, L. et al. (2021)

³² HMIP (2021)

³³ Farrell, M., Marsden, J. (2008)

³⁴ di Giacomo, E. et al. (2020)

³⁵ Teltzrow, R., Merz, K. (2021) p. 31.

Felhasznált irodalom

- Carpentier, Chloé – Royuela, Luis – Montanari, Linda – Davis, Philip (2018): The global epidemiology of drug use in prison. In: Kinner, Stuart A. – Rich, Josiah D. J. (eds.): *Drug use in prisoners: epidemiology, implications and policy responses*. New York: Oxford University Press, p. 17-42.
- Chiappini, Stefania – Guirguis, Amira – John, Ann – Corkery, John M. – Schifano, Fabrizio (2020): COVID-19: The Hidden Impact on Mental Health and Drug Addiction. *Frontiers in Psychiatry*, 11(767), p. 1-4. doi: 10.3389/fpsy.2020.00767
- Clay, James M. – Parker, Matthew O. (2020): Alcohol use and misuse during the COVID-19 pandemic: a potential public health crisis?. *The Lancet. Public health*, 5(5), p. e259. doi: [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30088-8](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30088-8)
- Demetrovics Zsolt – Balázs Hedvig (2004): Drogosok. In: Gelsei Gergő – Gergely Vera – Horváth Vera – Rácz Márton (szerk.): *A láthatatlanság vége – társadalomismereti olvasókönyv*. Budapest: Társadalomelméleti Kollégiumért, p. 121-141.
- di Giacomo, Ester – de Girolamo, Giovanni – Pesci, Gianluca – Fazel, Seena – Clerici, Massimo (2020): Italian Prisons During the COVID-19 Outbreak. *American Journal of Public Health*, 110(11), p. 1646–1647. doi: 10.2105/ajph.2020.305896
- EMCDDA (2006): *Annual Report 2004. The state of the drugs problem in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- EMCDDA (2008): *Annual Report 2008. The state of the drugs problem in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- EMCDDA (2010): *Annual Report 2010. The state of the drugs problem in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- EMCDDA (2012): *Annual Report 2008. The state of the drugs problem in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- EMCDDA (2014): *European Drug Report 2014. Trends and developments*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- EMCDDA (2020): *Impact of COVID-19 on patterns of drug use and drug-related harms in Europe*. Lisbon: EMCDDA Trendspotter briefing
- EMCDDA (2021): *Impact of COVID-19 on drug markets, use, harms and drug services in the community and prisons: results from an EMCDDA trendspotter study*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- EMCDDA (2022): *Prison and drugs in Europe: current and future challenges*. Luxembourg: Publications Office of the European Union
- Farrell, Michael – Marsden, John (2008): Acute risk of drug-related death among newly released prisoners in England and Wales. *Addiction*, 103(2), 251–255. doi: 10.1111/j.1360-0443.2007.02081.x
- Goodwin, Renee D. – Stayner, David A. – Chinman, Matthew J. – Wu, Ping – Tebes, Jacob K. – Davidson, Larry (2002): The relationship between anxiety and substance use disorders among individuals with severe affective disorders. *Comprehensive Psychiatry*, 43(4), 245–252. doi: 10.1053/comp.2002.33500
- Gordon, Harold W. (2002): Early environmental stress and biological vulnerability to drug abuse. *Psychoneuroendocrinology*, 27(1-2), 115–126. doi: 10.1016/s0306-4530(01)00039-7
- Hagen, Eward H. – Tushingham Shannon (2019): The Prehistory of Psychoactive Drug Use. In: Henley, Tracy B. – Rossano, Matt J. – Kardas, Edward P. (eds.): *Handbook of Cognitive Archaeology: Psychology in Prehistory*. New York: Routledge, pp. 471-498.
- Haller József – Hazafi Zoltán – Kóródi Gyula (2017): *Stressz, kiégés és törvényi szabályozás. Kiégésmegelőzés és stresszmenedzsment a közigazgatásban*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó
- Hewson, Thomas – Green, Russel – Shepherd, Adrew – Hard, Jake – Shaw, Jennifer (2020): The Effects of COVID-19 on Self-harm in UK Prisons. *BJPsych Bulletin*, 1-6. doi: 10.1192/bjb.2020.83
- HM Inspectorate of Prisons (2021): *What happens to prisoners in a pandemic?* London, Her Majesty's Inspectorate of Prisons

- Johnson, Luke – Gutridge, Kerry – Parkes, Julie – Roy, Anjana – Plugge, Emma (2021): Scoping review of mental health in prisons through the COVID-19 pandemic. *BMJ Open*, 11(5), e046547. doi: 10.1136/bmjopen-2020-046547
- Karsai Krisztina (2000): Börtön és drog. *Börtönügyi Szemle*, 19(3), 77-91.
- Khan, Sarah – Khan, Rafeeq A. (2017): Chronic Stress Leads to Anxiety and Depression. *Annals of Psychiatry and Mental Health* 5(1), 1091.
- Lakhan, Ram – Agrawal, Amit – Sharma, Manoj (2020): Prevalence of Depression, Anxiety, and Stress during COVID-19 Pandemic. *Journal of Neurosciences in Rural Practice*. doi: 10.1055/s-0040-1716442
- Montanari, Linda – Teltzrow, Robert – Vanmalderen, Sara – Ranieri, Roberto – Martín Peláez, José A. – Vandam, Liesbeth – Mounteney, Jane – Pirona, Alessandro – Meroueh, Fadi – Giraudon, Isabelle – Matias, Joao – Skarupova, Katerina – Royuela, Luis – Morel d'Arleux, Julien (2021): The impact of the COVID-19 lockdown on drug service provision in European prisons. *International Journal of Prisoner Health*, 14(3), 217-232. doi: 10.1108/IJPH-11-2020-0089
- Paksi Borbála – Arnold Petra (2010): A jogerősen elítélt fogvatartottak droghasználata. *Börtönügyi Szemle*, (1) 1-23.
- Penfold, Clarissa – Turnbull, Paul J. – Webster, Russel (2005): *Tackling prison drug markets: an exploratory qualitative study*. Home Office Online Report 39/05. London, Home Office
- Pereira-Sanchez, Victor – Adiukwu, Frances – El Hayek, Samer – Bytçi, Drita G. – Gonzalez-Diaz, Jairo M. – Kundadak, Ganesh K. – Larnaout, Amine – Nofal, Marwa – Orsolini, Laura – Ramalho, Rodrigo – Ransing, Ransing – Shalbafan, Mohammadreza – Soler-Vidal, Joan – Syarif, Zulvia – Teixeira, Andre L. S. – da Costa, Mariana P. (2020): COVID-19 effect on mental health: patients and workforce. *The Lancet Psychiatry*, 7(6), e29–e30. doi: 10.1016/s2215-0366(20)30153-x
- Ransing, Ramdas – Ramalho, Rodrigo – Orsolini, Laura – Adiukwu, Frances – Gonzalez-Diaz, Jairo M. – Larnaout, Amine – da Costa, Mariana P. – Grandinetti, Paolo – Bytçi, Drita G. – Shalbafan, Mohammadreza – Patil, Ishwar – Nofal, Marwa – Pereira-Sanchez, Victor – Kilic, Ozge (2020): Can COVID-19 related mental health issues be measured?: Assessment options for mental health professionals. *Brain, Behavior, and Immunity*. 20, 30932–6. doi: 10.1016/j.bbi.2020.05.049
- Roberts, Jillian – White, Bethany – Attalla, Dena – Ward, Stephen – Dunlop, Adrian J. (2021): Rapid upscale of depot buprenorphine (CAM2038) in custodial settings during the early COVID-19 pandemic in New South Wales, Australia. *Addiction*, 116(2) 426-427. doi: 10.1111/add.15244
- Room, Robin (2015): The history of psychoactive substance use and problems and of social responses to them. In: Haber, Paul – Day, Carolyn – Farrell, Michael (eds.): *Addiction Medicine: Principles and Practice*, Melbourne, IP Communications, pp. 3-8.
- Seal, David W. (2020): Impact of COVID-19 on persons in correctional facilities – A commentary. *Health Behavior and Policy Review*, 7(2), 161-164. doi: <https://doi.org/10.14485/HBPR.7.2.9>
- Shirley-Beavan, Sam (2021): Prisons, drugs and COVID-19: Early releases and continuity of care, *European Journal of Public Health*, 31(3), 196-197. doi: <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckab164.521>
- Sinha, Rajita (2008): Chronic stress, drug use, and vulnerability to addiction. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1141, 105-130. <https://doi.org/10.1196/annals.1441.030>
- Somogyvári Mihály (2021): A kábítószer-kérdés vetületei a börtönökben. *Interdiszciplináris Drogszemle*, 2(4), 107-137.
- Teltzrow, Robert – Merz, Kevin (2021): *COVID-19 and people who use drugs. Essential interventions to save lives and protect people*. Amsterdam – Strasbourg: Pompidou Group of the Council of Europe and Correlation – European Harm Reduction Network
- Volkow, Nora D. (2004): The reality of comorbidity: Depression and drug abuse. *Biological Psychiatry*, 56(10), 714-717. doi: 10.1016/j.biopsych.2004.07.007
- WHO (1998): *WHO expert committee on drug dependence. Thirtieth Report*. Geneva, World Health Organization

Hautzinger Zoltán

A KÜLFÖLDIEKRE VONATKOZÓ BÜNTETŐJOGI ISMERETANYAG JELENTŐSÉGE A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI KÉPZÉSBEN

„Rend a lelke mindennek – mindennek a lélek a rendje”
(Ruzsonyi Péter)

Ezt a tanulmányt a szerző a rendészeti felsőoktatásban elévülhetetlen érdemeket szerzett, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán két külön ciklusban is a dékáni tisztséget betöltő vezetőnek, Prof. Dr. Ruzsonyi Péter bv. dandártábornok úrnak, a Kar Büntetés-végrehajtási Tanszéke néhai vezetőjének dedikálja.

Bevezetés helyett a büntetés-végrehajtási képzés sajátosságai

A büntetőjog hagyományos definíciója szerint olyan jogszabályok összessége, amelyek meghatározzák, hogy mely cselekmények minősülnek bűncselekménynek, ezek elkövetőit hogyan kell felelősségre vonni, és velük szemben milyen szankciókat és hogyan kell alkalmazni. E megfogalmazásban jól láthatóan megmutatkozik a büntetőjog felosztása is: így

- a büntető anyagi jog, amely a bűncselekmények és a szankciók kodifikálásáért,
- a büntető eljárásjog, amely a bűnelkövetők felelősségre vonása rendjének normatív kereteinek megjelöléséért, illetve
- a büntetés-végrehajtási jog, amely az elkövetőkkel, mint fogvatartottakkal szembeni végrehajtási szabályok alkalmazása feltételeinek szabályozásáért felelős.

A büntetőjog feladata, hogy védje más jogágak által szabályozott lényeges társadalmi életviszonyokat.¹

¹ Blaskó B. (2017) p. 66.

A büntetőjog fentiek szerinti tudományos fogalma és felosztása egy jogágazatok közötti rendkívül szoros kapcsolaton alapuló² zárt rendszert tár elénk. Nemcsak megjelöli annak legfontosabb részeit a bűnös magatartásokkal kapcsolatos állami kötelezettségeknek, hanem a bűncselekmény elkövetésétől egészen a bűnös személlyel szemben kiszabható és végrehajtható szankciók kitöltéséig magában foglal minden jogi rendelkezést.

Mindezek ellenére mégsem lehet azt állítani, hogy a büntetőjog egy homogén jogi környezet lenne. Amíg a büntető anyagi jog és az eljárásjog szorosan összefügg abban a tekintetben, hogy a társadalom nemcsak generálisan, hanem speciális értelemben is, azaz a konkrét egyénnel szembeni szankció kiszabásához vezető eljárással hatékony törvényi védelmet nyújtson, addig a büntetés-végrehajtás már nem az elkövetett konkrét bűncselekménnyel, azaz annak büntetőjog-ellenességével³, hanem a bűnelkövetővel mint elítélttel szembeni, az általa elkövetett cselekménytől függetlenített szabályok alkalmazásával foglalkozik. Eleve a büntetés-végrehajtás fő feladatai között említhetők a szabadságuktól megfosztott emberek izolációja, a biztonságos fogvatartás kialakítása, és nem utolsósorban a fogvatartott későbbi visszailleszkedésének (reintegrációjának) elősegítése.⁴ Emiatt a büntetés-végrehajtási jog egy jellegében és környezetében a büntetőjog tágabb megfogalmazásába jobban illő jogi területnek is tekinthető, amely magának a büntetések végrehajtásának gyakorlati irányait jelöli ki.⁵

A büntetés-végrehajtási jog e sajátos büntetőjoghoz csatlakozása jól szemléltethető a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar alapképzésén keresztül is. Amíg a büntetőjog és a büntető eljárásjog például minden alapképzés közös jellemzője lehet, addig a büntetés-végrehajtási jog csak a szorosan e jogi szabályokkal foglalkozó szakirány hallgatóinak ismeretanyagát gazdagítja. (Megjegyzésre érdemes, hogy a büntetőjog fogalma alá tartozó ágazatokból csak a büntetés-végrehajtás értelmezhető önálló képzési iránynak, minthogy az egyúttal egy szakrendszert is meghatároz, míg a büntető anyagi jog és a büntető-eljárásjog nem önálló képzési szakot vagy szakirányt mutat, hanem valamennyi képzési területen belül megtalálható ismeretkört.)

A büntetőjogi, illetve a bűnügyi tudományok jelentősége a fentiekben túl eltér a büntetés-végrehajtási tisztképzés tanrendjében is. Az e tudományok területét alkotó tantárgyak közül ugyanis a büntetőjog, a büntető eljárásjog, a kriminológia, valamint a kriminalisztika – ellentétben más rendőri alapképzési szakirányokkal – kevésbé hangsúlyos tényezője a képzésnek, ellentétben a más képzéseken egyébként nem releváns büntetés-végrehajtási joggal, amely azonban nemcsak önmagában, hanem más tantárgyakkal kiegészítve a teljes szakirányon belül uralja a büntetés-végrehajtási képzés elkülönülő

² Pallo J. (2020) p. 266.

³ Mészáros Á. (2020) p. 96.

⁴ Bogotyán R. (2020) p. 111.

⁵ Pallo J. (2003) p. 67.

spektrumát. E – büntetés-végrehajtási képzés fennállásának félvszázados köszöntésére készült – tanulmány célja a büntetőjogi képzésen keresztül, illetve annak részeként bemutatni a külföldiekre vonatkozó jogi rendelkezésekhez kötődő ismeretanyag jelentőségét és oktatását a büntetés-végrehajtási képzésben résztvevő hallgatókkal szemben elvárható követelmények tükrében is.

A migráció és a külföldiekre vonatkozó ismeretanyag megjelenésének kérdése a büntetés-végrehajtási képzésben

A büntetés-végrehajtási képzés szakirányon eltérő oktatása tekintetében

A büntetés-végrehajtási képzés 1972 óta íródó – kezdetben kettős nyomvonalon haladó⁶ – történetében a büntető-jogtudományok, illetve a bűnügyi tudományok oktatása kevésbé voltak hangsúlyosak, mint a rendőrtisztképzésben. Mindezek okán a migrációt, illetve a külföldieket érintő büntetőjogi vagy bűnügyi kapcsolódási pontok is legfeljebb csak érintőlegesen jelentek meg a büntetés-végrehajtási tananyagban. Ilyennek tekinthető például az idegenrendészeti őrizetre utaló ismeretanyag, amely ennek az idegenrendészeti kényszerintézkedésnek a büntetés-végrehajtási feladatait vette tételesen számba,⁷ de kétségtelenül ide tartoznak azoknak a jogszabályi intézkedéseknek az összefoglalása is, amelyek a külföldi elítélte alkalmazandó végrehajtási szabályokat mutatja be.⁸

A fenti példák ellenére mindazonáltal túlzó lenne azt állítani, hogy a külföldiekre vonatkozó jogi vagy szakmai kompetenciafejlesztés egyértelmű része lenne a büntetés-végrehajtási tisztképzésnek. Figyelemmel azonban a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben befogadott külföldi fogvatartottak növekvő arányára, nem elhanyagolható annak a kérdésnek a megvitatása, hogy a külföldiekre vonatkozó ismeretanyag egyre számottevőbb módon jelenjen meg a büntetés-végrehajtási tisztképzésben. Ennek további jól meghatározható okai is lennének.

Kodifikációs okként jelölhető meg, hogy a külföldiek fogvatartásának Magyarországon sajátos, az általános eljárástól jól elkülöníthető jogi szabályai vannak. E körben elsősorban a büntetés-végrehajtási törvény (a továbbiakban: Bv. tv.)⁹ említhető, amely önálló alcím keretében foglalkozik a nem magyar állampolgárságú elítéltekre vonatkozó rendelkezésekkel, de ugyanilyen fontos a Bv. tv. felhatalmazása alapján kiadott

rendelet¹⁰ is, amely önálló fejezetben foglalja össze a külföldi elítéltekre vonatkozó rendelkezéseket. E normák különösen a fogvatartottak intézetbe történő befogadásával és elhelyezésével, az anyanyelvhasználat jogának biztosításával és a tolmácsolási költségek fedezésével, a konzuli vagy külképviseleti kapcsolattartás módjával és lehetőségével, az idegenrendészeti hatóság felé teljesítendő értesítési kötelezettség megtételével foglalkoznak.

Szakmai okként vehető figyelembe, hogy a fenti jogszabályok konkrét végrehajtására a büntetés-végrehajtási szervezet országos szakirányítói jogkörében eljárva sajátos eljárásrendet alakított ki. Ez az eljárásrend – amely egyúttal jól integrálható tananyagot is jelent a rendészeti felsőoktatásban – arra hivatott, hogy a nem magyar állampolgárságú fogvatartottak részére előírt jogosultságok érvényesülése az egyes intézetekben hatékonyabb legyen, valamint, hogy e fogvatartotti körrel történő kommunikáció során új, alternatív, informatikai megoldások legyenek alkalmazhatók, mint például fordítóprogramok vagy a távtolmácsolás. Az említett eljárásrend – a jogszabályokban rögzített elhelyezési, klasszifikálási, kapcsolattartási szabályok alkalmazásának elősegítésén túl – külön foglalkozik azzal, hogy a reintegrációs tisztek rendszeresen kötelesek olyan foglalkozásokat szervezni, amelyek tárgya többek között a beilleszkedési és magatartási szabályok betartása, a külföldi fogvatartottak hangulatának monitorozása.¹¹ Emellett kiemelt figyelmet kap a külföldiek speciális, szabadidős, ismeretnővelő, képességfejlesztő, illetve nyelvi programjainak szervezése, ennek érdekében a kapcsolat felvétele oktatási intézményekkel.

A fentebb kifejtett szakmai ok még kiegészülhet egy további szakmai kutatási tényezővel is, amely abból ered, hogy a hagyományos büntetés-végrehajtási gyakorlatok milyen módon adaptálhatók a külföldiek fogvatartására. Egy tantárgy jó muníciójaként szolgálhat tudományos diákkori kutatások folytatására tekintetben, hogyan fejleszthető pl. a reintegrációs őrizet¹² nem magyar állampolgárokra alkalmazására, avagy az egyes kapcsolattartási eszközök informatikai fejlesztésére vonatkozóan.¹³

Rendvédelmi kooperációs okként mutatkozik meg a büntetés-végrehajtási szervezet jogszabályban meghatározott együttműködési kötelezettsége más rendvédelmi szervezettel – különösen az általános rendőrségi feladatokat ellátó szervvel, valamint az idegenrendészeti hatósággal. A külföldiek fogvatartásának ugyanis – mint komplex

6 Forgács J. (2020) p. 73.

7 Pallo J. (2001) p. 257-263.

8 Czenczer O., Sztodola T. (2019) p. 117-118.

9 A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény

10 A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet

11 A reintegrációs tisztek képzését elősegítendő már létezik olyan tananyag, amely speciális fogvatartotti csoportok kezelésére vonatkozóan hasznosítható (Lehoczki 2020.). Hasonló segédanyag készítésének indokoltsága is megalapozott lehet a külföldi fogvatartottak – mint speciális alanyok – csoportja mentális egészségének és az elhelyezésből eredő börtönártalmak enyhítésére.

12 Czenczer O. (2020) p. 121-128.

13 Bogotán R. (2018) p. 19.

feladat – biztonságos és kulturált végrehajtása nem nélkülözheti a külföldiekre vonatkozó egyéb hatósági jogalkalmazási tevékenység ellátásáért felelős rendvédelmi szervezetek értesítését, konkrét helyzetekben – különösen a fogvatartott befogadása-kor és szabadításakor – az idegenrendészeti hatóság bekapcsolását a további hatósági teendők ellátásába. E kötelezettségeket illetően pedig nem lehet mellékes az illetékes idegenrendészeti hatóság szervezetének, további eljárási hatáskörének, illetve az egyes idegenrendészeti hatáskörök elhatárolásának ismerete.

Végül nemzetközi bűnügyi együttműködési okként kell számításba venni mindazokat a teendőket, amelyek a büntetés-végrehajtási szervezetet terhelik azokban az esetekben, amikor valamely bűnügyi jogsegély konkrét végrehajtása merül fel. Ilyen feladatként kell gondolni példának okáért arra, ha a kiadatás kérdésében, különösen a magyar bíróság által kiszabott szabadságvesztés büntetés végrehajtásának átadásában kell közreműködni.¹⁴

A rendészettudományi képzés egészét érintő oktatás keretében

A rendészettudományi képzés külföldieket érintő büntetőjogi és – ezen belül – büntetés-végrehajtási jogi területei a büntetés-végrehajtási szakirányt érintő mértéken túl szerves részét kell, hogy képezzék a valamennyi alapképzési szakra kiterjedő általános ismérvek oktatásának is. A hatályos tanterveket illetően ezt a küldetést tölti be a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bevándorlási Tanszékére idegenjog címmel akkreditált tantárgy. E tantárgyon alapuló kurzusok célja ugyanakkor nemcsak a külföldiekre is adaptálható bűnügyi tudományok vagy büntetőjogi rendelkezések oktatása. Az idegenjog keretében olyan többletismeretek adhatók át, mint a migráció fogalma és típusai, a migráció kutatása és elmélete, a migráció szabályozása és annak funkciói, irányzatai, továbbá mindezeket túlmenően a migráció és a külföldiek bűnügyi tudományokkal vizsgálható jelenségeinek feltárása.

Figyelemmel arra, hogy a büntetés-végrehajtási képzésben egyelőre nincs olyan tantárgy, amely a külföldiekre vonatkozó szabályok általánostól eltérő kodifikálását és gyakorlati végrehajtásának sajátos módszereit külön tárgyalja, egyelőre az idegenjog tantárgy az, amely a büntetés-végrehajtási képzésben résztvevők számára a migráció és a külföldiekre alkalmazandó büntetőjogi rendelkezések részeként érinti magát a büntetés-végrehajtást is. Emellett azonban fontos az is, hogy a külföldiek büntetőjogi és büntetés-végrehajtási szabályainak oktatása minden rendvédelmi hivatásos tiszti szolgálati jogviszonyra készülő hallgató esetében is elérhetővé váljon. Ennek okai is egy szerteágazó rendszer keretében fogalmazhatók meg.

¹⁴ Blaskó B., Budaházi Á. (2017) p. 101.

Általános ismeretfejlesztő okként említhető, hogy a migráció olyan társadalmi jelenség, amelynek hatásai az emberi együttélés bármely típusában előfordulhatnak. Emellett az emberi vándorlásnak rendészeti jogi következményei is vannak. Fontos megismerni minden olyan magatartást vagy állapotot, amely a migrációhoz vezet, és ezen belül kell értelmezni a jogellenes migrációval összefüggő rendészeti jogalkalmazási lehetőségeket.

Rendészettudományi okként jelentkezik, hogy a migrációhoz és a külföldiekhez kapcsolódó jogellenes magatartásokra milyen konkrétan megfogalmazható, az általánostól eltérő szabályok ismertek. Ezek körébe sorolhatók büntetőjogon kívüli normákként a közigazgatási jogi, szabálysértési jogi vagy éppen idegenrendészeti szabályok, míg büntetőjogi eszközökként a büntető eljárásjogban vagy éppen a büntetés-végrehajtási jogban megjelenő szabályok. Ezek ismerete nélkülözhetetlen valamennyi rendvédelmi hivatásrend számára, hiszen az egyes büntetőjogi vagy rendészeti intézkedések sok esetben hatósági együttműködés keretében valósulnak meg.

Bűnügyi tudományos okként jelölhető, hogy a migrációval összefüggő bűnözés milyen módon értelmezhető a kriminológiában és a kriminalisztikában. Pontosan meg kell tudni különböztetni a migrációhoz kapcsolódó bűnözést a külföldiek által elkövetett bűncselekményektől.

Az idegenjog című tantárgy rendeltetése a fentiek szerint is az, hogy a migrációra vonatkozó ismereteken, elméleteken keresztül közel hozza e társadalmi jelenséghez a rendvédelmi szférában dolgozni szándékozó hallgatókat, és mindezt oly módon, hogy a tananyag ne távolodjon el a rendészettudomány profiljától, a büntetőjogi és a rendészeti eszközökön keresztül tárja fel mindazokat a törvényszerűségeket, amelyek az emberi migrációt jellemzik, és mutassa be mindazokat a kötelezettségeket, amelyek a rendvédelmi szervek hatáskörébe tartoznak.

Összegzés

A büntetés-végrehajtási felsőfokú képzés félévszázados történetében a külföldiekre vonatkozó büntetés-végrehajtási szabályok alkalmazásának, valamint a külföldi fogvatartottakkal összefüggő nemzeti és nemzetközi rendészeti, illetve bűnügyi együttműködésből származó feladatok végrehajtásának oktatása, illetve tudományos igényű kutatása viszonylag mérsékelt figyelmet kapott. Figyelemmel arra, hogy a nem magyar állampolgár fogvatartottak aránya egyre növekszik a börtönnépességben, továbbá, hogy ennek révén a külföldiekkel összefüggő hatósági együttműködésben részvétel egyre nagyobb szeletét jelenti a büntetés-végrehajtási szervezet tevékenységének, indokoltnak látszik annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a migráció és a külföldiek büntetés-végrehajtási megjelenésével foglalkozó ismeretanyag konkrét részévé váljon a büntetés-végrehajtási tisztképzésnek.

Ez – közvetett módon – a valamennyi alapképzési szakra bevezetett idegenjog tantárgy révén már részben megvalósult. Ugyanakkor e kurzus terjedelmében és tematikájában nem alkalmas arra, hogy valamennyi, a külföldiekkel összefüggő fogvatartás során felmerülő feladatra kielégítő tudást kölcsönözzön. Ezért a magam részéről – úgyis mint e köszöntő tanulmány szerzőjeként, egyben a rendészeti felsőoktatás fejlesztéséért felelős személyként, nem utolsó sorban a migrációs képzés folytatását végző oktatóként – azt az igényt fogalmazom meg, hogy legyen egy szakmai tantárgy, amely kizárólag azt a küldetést tölti be, hogy a büntetés-végrehajtási tisztképzésben résztvevők tudását gyarapítsa a nem magyar állampolgárságú fogvatartottak befogadására, elhelyezésére, szabadítására, az őket érintő jogok gyakorlására és biztosítására, valamint az őket érintő rendészeti vagy nemzetközi büntetőjogi együttműködések végrehajtására vonatkozóan. Talán nem kell erre újabb ötven évet várni...

Felhasznált irodalom

- Blaskó Béla (2017): Magyar Büntetőjog. Általános rész. Rejtjel Kiadó. Budapest
- Blaskó Béla – Budaházi Árpád (2019): A nemzetközi bűnügyi együttműködés joga. Dialóg Campus Kiadó – Wolters Kluwer. Budapest
- Bogotán Róbert (2018): Telekommunikációs eszközök alkalmazása a büntetés-végrehajtásban, az igazságszolgáltatás és a jogérvényesítés hatékonyságának növelése céljából. Börtönügyi Szemle 4. p. 15-25.
- Bogotán Róbert (2020): „Szabadlábban a börtönben” avagy a Reintegrációs Őrizet a gyakorlatban. In: Baráth, Noémi Emőke - Pató, Viktória Lilla (szerk.) *A baba szolgálatában. Konferenciakötet 2019.* Doktoranduszok Országos Szövetsége. Budapest. p. 110-117.
- Czenczer Orsolya (2020): Őrizzük is meg nem is... A reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai. In: Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): *Sic itur ad astra: Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére.* Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest. p. 121-128.
- Czenczer Orsolya – Sztodola Tibor (2019): A büntetés-végrehajtási reintegrációs munka jogi és biztonsági vonatkozásai. Dialóg Campus Kiadó. Budapest
- Forgács Judit (2020): A reintegrációs tisztek rendészeti képzésének fejlődési íve. Magyar Rendészet 4. p. 71-83.
- Lehoczki Ágnes (2020): A reintegrációs tisztviselők munkavégzésének alanyai: a speciális fogvatartotti csoportok jellemzői és egyedi szükségletei, valamint zárt intézeti kezelésük lehetőségei. Nemzeti Köszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképző Intézet. Budapest
- Mészáros Ádám (2000): A bűncselekmény fogalmának alapkérdései. A bűncselekmény fogalma és csoportosítása a magyar büntetőjogban. OKRI. Budapest
- Pallo József (2001): Az idegenrendészeti őrizet végrehajtásának szabályai. In: Horváth Tibor (szerk.): Büntetés-végrehajtási jog. Rejtjel. Budapest. p. 257-263.
- Pallo József (2003): Gondolatok az atipikus büntetés-végrehajtási feladatokról. Börtönügyi Szemle 4. p. 67-72.
- Pallo József (2020): Szankciók Magyarországon (A büntető jogkövetkezmények rendszerének vázlata). In: Barabás A. Tünde: Alkalmazott kriminológia. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest. p. 265-270.
- Ruzsonyi Péter (2018): A lélek rendje, avagy milyen legyen a jövő büntetés-végrehajtási tisztje? Belügyi Szemle 11. p. 30-38.

Forgács Judit – Pallo József

VÁLTOZÓ FOGALMAK ÉS TARTALMAK A SZABADSÁGVESZTÉS VÉGREHAJTÁSÁBAN

Az értelmezési keret és a szakterminológia kapcsolata

A büntetés-végrehajtási szervezet feladatait vizsgálva egyértelműen megállapítható, hogy alapvetően kettős elvárásnak kell megfelelnie. A legáltalánosabb társadalmi kíváncsalom a fogva tartottak biztonságos megőrzése, amely a büntetés céljának közvetlen elérését hivatott szolgálni. Ez a tevékenység a professzionális értelemben azonosított szakmát jeleníti meg, amely a megfelelő infrastrukturális és technikai feltételek között valósul meg a mindennapokban és végső soron a fogva tartás biztonságaként azonosítható. Létezik azonban a munkánkban egy másik oldala is, amelyet az elítéltek társadalomba való visszailleszkedésének támogatása jelent, ez pedig azon embermentő tevékenység, amely a szó legnemesebb értelmében kiteljesedő hivatást fedl le. Végső soron ez azt a feladatot rója a büntetés-végrehajtási szervezetre, hogy a szabaduló elítelt olyan élethelyzetben legyen, hogy kompakt módon legyen alkalmas és kész a törvénytisztelő életmód folytatására és ne kövessen el újabb bűncselekményt. A bűnelkövető emberben nemcsak az individuumot, hanem az embertársat is látnunk kell. A büntetőjog, a büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtás koncepciója és szerkezete középpontjában – mint tettesnek és sértettnek egyaránt – az ember védelmének és tiszteletének kell állnia, melyből levezethető szabadságának korlátja is, amelyet csak annyiban gyakorolhat, és amelynek tiszteletben tartását csak annyiban igényelheti másoktól, amennyiben embertársainak ugyanolyan és éppúgy tiszteletben tartandó szabadságába és jogaiba nem ütközik.¹ Könnyen belátható tehát, hogy a szabadságvesztés büntetés nem lehet pusztán a legitim állami erőszak eszköze, abban magasabb rendű, kvázi beleértett tartalomként meg kell jelennie az elítelt büntől való megszabadulásának és belső megváltoztatásának is. A kitűzött célok elérését minden demokratikus jogállamban a büntetés-végrehajtási jog keretezi, amely a társ jogágakkal együtt egységes dogmatikai hatásrendszerben funkcionál. Nem volt azonban ez mindig így, ezért talán nem haszontalan, ha a büntetés-végrehajtási jog formálódása tekintetében egy kis történeti visszatekintést teszünk.

¹ Vókó Gy. (2001)

A fejlődéstörténeti honi hangsúlyai

A büntetés-végrehajtási jog tekintetében a meghatározó felfogás Finkey Ferenc munkássága közvetítésével azt hirdette, hogy a börtönügyi tudomány jogtudomány, és pedig a büntetőjog-tudomány harmadik ága. Finkey a német Freudenthal és Krohne nyomán annak elismertetésére törekedett, hogy a fogvatartott közjogi viszonyban² áll az állammal. Freudenthal nyomán alaptételként fogadta el Finkey, hogy a börtönügyi jognak (Gefangnisrecht) az alapvető feladata, hogy szabatosan határozza meg az állam és az elítélt között létrejövő viszonyt, amely egyben az elítéltet megillető jogok és kötelezettségek tartalmát is magába foglalja. Ennek a sajátos helyzetnek az elsődleges feladata, hogy a szabadságvesztés végrehajtása a tételes közjoggal összhangban álljon és csak olyan fokú kényszert jelenthet, amelyet a bíró jogerős ítélete tartalmaz.³

Finkeyvel hasonló álláspontra helyezkedett Hacker Ervin is, aki szerint a szabadságvesztés végrehajtását taglaló tudomány jogi jelleget mutat és „... ezen a téren nemcsak börtönügyi, hanem általános jogi, főként közjogi, de emellett egyéb jogi (magánjog, büntetőjog, közigazgatási jog stb.) szempontokra és tételes szabályokra is, az összhang megteremtése végett, kell leginkább figyelemmel lenni.”⁴ Ezekkel a megállapításokkal jól körvonalazódtak a mai szóhasználat szerinti büntetés-végrehajtási jogviszony tartalmi elemei, amelyek középpontjában az emberi méltóság tiszteletben tartása jelent meg az elítélti jogokra fókuszáltnak. Ennek, a mai napig központi értéknek a fontosságára Finkey mellett ugyancsak Hacker mutat rá a következő gondolattal: „Az elítéltek személyi jogainak a gyakorlatban való kezelését azonban még egy másik oknál fogva is érdemes szemmel kísérni. Ezek azok a jogok, amelyeknek a csorbítására a gyakorlati börtönügyben legtöbb alkalom nyílik; észrevétlenül elsikkadhatnak a börtönben az olyan személyi jogok, amelyeknek a szabad emberrel szemben való biztosítása ma már teljesen vitán felül áll.”⁵ Az emberi méltóság eszméjét Finkey is megfogalmazza, ez a jogi meggyőződésén túlmenően, a már többször hangoztatott humanizmusát is jelzi. Szép példa erre az a gondolata, amelyet a szabadságvesztés büntetés kapcsán a mai napig is érzékelhető értetlenséggel szemben fogalmazott meg: „Az ilyen laikus kritikák rendszerint a tárgyi tájékoztatlanságból erednek. Ezekben a modern nagy börtönökben – melyeknek csak a nagysága, a túl nagy befogadási képessége ellenkezik a börtönügyi tudomány tanításával – szó sincs az elítéltek dédelgetéséről, kényeztetéséről. Ami pedig a rabok tiszta celláit, a modern hygienikus berendezéseket, az egyszerű, de rendes és tápláló étellemezést, vagy az ismeretterjesztő előadásokat, eszmecseréket, avagy a test-edző gyakorlatokat illeti, csak örülnünk kell, hogy az emberiségnek ezeket az elemi

követelményeit, amik a rabnevelésnek. s ezzel a speciál-prevenciónak is legelső feltételei, végre legalább ezekben a nagyobb intézetekben megvalósíthatók.”⁶

Finkey szerteágazó szakirodalmi tevékenységében vitathatatlanul központi helyet foglal el az 1933-ban napvilágot látott „Büntetéstan problémák” című monográfia, amely a formálódó büntetés-végrehajtási jog alapműve. Ebben a műben több kulcskérdést vesz górcső alá, így részletesen foglalkozik a rabjogok kérdésével, amelynek fókuszában az általa fogsági jogviszonynak nevezett jogi reláció áll. Felfogásában a jogviszony kétpólusú, amelynek egyik oldalán az állam, mint a legitim erőszak birtokosa áll, melynek feladata a szabadságvesztés törvény szerinti végrehajtása. A másik pólusában az elítélt található, akinek a szabadságvesztés átrendezi a szabad embert megillető jogait, azaz a fogsági jogviszony ezeket a jogokat specializálja, mintegy törésbe helyezi, egyben kötelezettségeket is telepít az elítéltre. Ezzel a börtönügyi megoldóképlettel Finkey rögzítette azt az elméleti alapvetést, amely a mai napig uralja a honi büntetés-végrehajtási jog felfogását az elítéltek jogállását illetően. Nem tartotta szerencsésnek Freudenthal tételét, miszerint itt valamiféle fogsági jogról (Gefängnisrecht) lenne helyénvaló beszélni és elutasította a fogházi jog kifejezés alkalmazását is, amelyet elnagyoltnak tartott. Az elítéltek jogállásának megítélésakor egyértelmű és napjainkig ható alaptételt fogalmaz meg: „... kiindulási pontul azt kell tekintenünk, hogy a szabadságvesztésre elítélt, még az életfogytiglanra elítélt is, nem lett rabszolgává degradálva, nem veszítette el emberi alapjogait. Vele sem szabad tehát úgy bánni, mint akinek az élete, testiépessége, becsülete közömbös, illetőleg a végrehajtó hatóságok, és közegek erre nem kötelesek tekintettel lenni.”⁷ Ugyanakkor arra is rámutat, hogy a fogsági jogviszonyban a felek nem egyenrangúak, amely körülmény e reláció pónális kényszerjellegéből vezethető le. Finkey ugyan nem szedi katalógusba azokat a jogokat, amelyek az elítélteket megilletik, azonban ezek hangsúlyosabb elemeire egyértelműen utal, így nevesíti a szabad levegőn való tartózkodást (járáskálás); a megfelelő étellemezést, amely az egészség és a testi épség fenntartását szolgálja, egyben az elítélt munkavégző képességét is garantálja; valamint a rabok becsületjogának kérdéseit is feszegeti. Okfejtése szerint „... kétségtelen, hogy az emberiség elvének és a rabnevelés gondolatának az elfogadása mellett a rabokat becsületvesztett lényeknek, az erkölcsi lény fogalma alól kivetteknek tekinteni nem szabad.”⁸

Mindenesetre az bizonyosan kijelenthető, hogy az elítéltek jogairól és azok struktúrájáról való honi gondolkodást Finkey kezdte meg, és ennek hatása a hatályos bv. kódexben⁹ is felfedezhető. Kifejti azt is, hogy a szabadságvesztés célja többek között

2 Freudentahl, B. (1914)
3 Freudentahl, B. (1910)
4 Hacker E. (1923) p. 4.
5 Hacker E. (1923) p. 4.

6 Finkey F. (1933) p. 161.
7 Finkey F. (1933) p. 162.
8 Finkey F. (1933) p. 165.
9 A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Hatályba lépett 2015. január 1-jén.)

az elítélt önbecsülésének felélesztése, amelyet csak emberséges és figyelmes bánásmóddal tart elérhetőnek. Megjegyzendő, hogy az önbecsülés fenntartása napjainkban is a büntetés-végrehajtási jog egyik alapelvének tekinthető, így kijelenthetjük, hogy Finkey tanítása máig él ebben a tekintetben is.

Ma már kétségtől el fogadott tény, hogy a büntető jogtudományok trichotomikus felosztást mutatnak, ugyanis a tartalmi-formai szempontból azonosíthatjuk a büntető anyagi jogot, a büntető eljárásjogot és a büntetés-végrehajtási jogot.¹⁰ Hazánkban korábban ez a vélemény nem volt ennyire magától értetődő, amellyel kapcsolatban több neves szakember foglalt állást. Finkey, mint a téma leglelkesebb híve markánsan fogalmazott, amikor így írt: „... a büntetés-végrehajtás annyira speciális szakma, és annak elvei és szabályai oly fontosak és oly anyagot képeznek, hogy a büntető eljárásnak ez az ága ma teljes joggal követelheti magának az önállóságot.”¹¹ (Angyal Pál csatlakozva Finkey véleményéhez 1920-ban azt írta, hogy: „... többben a büntetőjog harmadik ágaként megkülönböztetik a büntetés-végrehajtási jogot, mely alatt börtönügy néven azoknak a szabályoknak az összességét értik, amelyek a bíróilag kiszabott büntetések végrehajtására vonatkoznak. Valószínű, hogy gyakorlati okokból a jövőben az alaki és anyagi büntetőjogból ki fog válni a büntetőjogi következményekre vonatkozó szabályosság.”¹² Finkey meglátásait nagyban alátámasztották a Nemzetközi Büntetőjog és Börtönügyi Bizottság 1929-ben kibocsátott ajánlásai, amelyek az európai államok börtönügyének egységes fejlesztése érdekében alapszabályokat fogalmaztak meg a foglyok kezelése tárgyában, amely mögöttes üzenete az önálló törvényi szabályozás időszerűsége volt. Egy évvel később már így érvelt Finkey: „A külön börtönügyi törvényre tehát elsősorban azért van szükség, hogyha, különböző nevű szabadságvesztés-, büntetések igazi tartalmát és célját világosan és határozottan állapítsa meg a törvény, hogy aztán a végrehajtó hatóságok és közegek ehhez tudják tartani magukat és igyekezzenek az elítélteket ebben a törvényes keretben kezelni, illetőleg nevelni.”¹³ A második világháború katalizmájába sodródó Magyarországon Finkey e kérdés fontosságát utoljára 1943-ban emeli ki, mintegy szintetizálva ide vonatkozó korábbi munkásságát: „A szabadságvesztés büntetés végrehajtása nem kellő színvonalának oka, hogy hiányzik a törvényi szabályozás. Törvénynek kellene leszögezni a szabadságvesztés büntetésnek és a szabadság elvonásával járó biztonsági intézkedésnek a célját, azok vezérelveit, szabatosan állapítsa meg a rabnevelés és a rabgondozás rendszerét, s mint ezek utolsó mozzanatát, a letartóztató intézetekből kibocsátott elítéltek utógondozását, ezeknek a szabad társadalomban való megnyugtató elhelyezését.”¹⁴

¹⁰ Finkey F. (1904)

¹¹ Finkey F. (1914) p. 2.

¹² Angyal P. (1920) p. 4.

¹³ Finkey F. (1933) p. 14.

¹⁴ Finkey F. (1943) p. 19.

E kitérő után térünk rá tanulmányunk központi kérdéseire, amelyek szakterminológia elemzéssel mutatják be a jelenleg reintegrációként azonosított tevékenységet. Előjáróban meg kell jegyezni, hogy a dolgozatunkban használt fogalmak értelmezését alapvetően a felhasznált és a feldolgozott szakirodalom határozta meg. A nevelés, átnevelés, rehabilitáció, reszocializáció és reintegráció fogalmának tartalmi azonosítását nehezíti az a tény, hogy azok a büntetési ideológiák függvényeként jelentkeznek. További nehézséget okoz, hogy ezek a magyar pönológia fejlődés történetében néhol egymás szinonimájaként jelennek meg, máshol egymásnak ellentmondó tartalmakat jelölnek meg. Mivel a büntetés-végrehajtás közelmúltjában a nevelés fogalmat használta, ezért megítélésünk szerint ezt origóként, később befogadó- vagy ernyőfogalomként lehet értelmezni. Álláspontunk szerint érdemes szakítani az interpretáció eddigi hagyományaival, amelynek jellemzője, hogy a kutatók a fogalmakat sorolják fel anélkül, hogy törekednének azok szintetizáló feldolgozására.

A nevelési paradigma változása

A nevelés fogalmának fejlődését vizsgálva három nagyobb, és egymástól jelentősen eltérő szakasz figyelhető meg. Az első a XX. század második felének magyar börtönügyét végig kísérő nevelés értelmezése, amely szakított a Kármán és Finkey-féle valláserkölcsi alapokra épülő felfogással és ezzel ellentétben megkísérelte megteremteni a nevelés és büntetés filozófiai egységét. Ezt helyezte másféle megvilágításba a sztálini büntetőpolitika alapjain szerveződő szocialista típusú büntetés-végrehajtás hazai kiépülése, amely a kényszerrel való nevelést emelte filozófiájának centrumába. A korszakra jellemző, tulajdonképpen politikai-ideológiai átnevelés csupán elméletben volt javító szándékú, valójában a megtorlásra és általános (társadalmi) elrettentésre építő büntetőpolitika egy igen fontos eszközeként játszott meghatározó szerepet. Ennek ellenére az 1960-as évek közepéig tartó nevelésértelmezés első szakasza fontos időszaknak tekinthető, mivel elősegítette a torzult büntetőpolitikai felfogáshoz igazodó nevelés rendszer szintű kiépülését.

A kádári konszolidáció alatt végbement gazdasági-politikai változások a társadalmi béke látszólagos megteremtését eredményezték, mindezen hatások együttesen a büntetőpolitikai hangsúlyok enyhülését hozták magukkal, amelyek látványosan öltöttek testet az 1961. évi büntetőtörvénykönyvben. Ez a pozitív irányú tendencia eredményezte a nevelés fogalmának átértelmezését és a fejlődés második szakaszának kezdetét. Az őrzés-munkáltatás értékei mellett megjelent a kriminálpedagógiai elméleteket magába foglaló nevelés, amely talán ebben az időszakban járt legközelebb a pedagógiai értelemben vett klasszikus neveléshez. A büntetés-végrehajtási jog immár szinte egyetlen üdvöztető megoldásként tekintett a pedagógia módszereire és a kriminálpedagógia hatásrendszerére. A szocialista viszonyok közti erkölcsi és politikai felvilágosítás, meggyőzés eléréséhez a pedagógia értelemben vett céltudatos, tervszerű, fejlesztő

hatások összességének érvényesülését kívánták alkalmazni a szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak esetében. Egy készen kapott tudományos háttérrel kellett csupán büntetés-végrehajtási tartalommal megtölteni. A nevelési cél, a nevelés fő feladatai, a megismerés, a személyiségformálás folyamata nem volt idegen a végrehajtás napi valóságának elméleti értelmezésekor.

Bár továbbra is a represszív elemeket túlsúlyban tartó gyakorlat uralta a végrehajtást, mégis kibontakozott annak valóságos igénye, hogy az emberközpontú és pozitív változást elősegítő folyamatokat is támogasson. A nevelés fogalmát az 1970-es évek elejéig egyértelműen a kriminálpedagógiai értelmezés uralta, amelynek egyik sokat idézett tétele szerint csak az ember nekrológiájában lehet kimondani, hogy nevelhetetlen volt. Több tényező együttes hatása vezetett oda, hogy az évtized végére a korábbi szűkebb fogalomból kilépve gyűjtőfogalommal válhatott, minden olyan pozitív hatást magába foglalva, amellyel növelhető a szabadulás utáni visszailleszkedés esélye. Mérföldkőnek számított a Rendőrtiszti Főiskola Büntetés-végrehajtási Tanszékének megalakítása, ahol 1972-ben indult meg a tisztképzés, amely szakmai-tudományos műhellyé fejlődve tette lehetővé a gyakorlati elemeken nyugvó komplex pönológiai gondolkodás megerősödését. A másik jellemző hatás, amely erre az időszakra vezethető vissza, az a szakmai generációváltás, amelynek eredményeként a büntetés-végrehajtási szervezet társadalomtudományokban jártas, korszerű börtönügyi trendekre nyitott gondolkodókat is befogadhatott a sorai közé. Ekkor már nem számított szemérmesen takargatni való gondolatnak, hogy az évtizedek óta tartó társadalmi kutatások bizonyították a büntetés diszfunkcióinak és a börtön ártalmainak létezését. A treatment alaptételeinek legfontosabb beemelésével a pedagógiai eszközök és módszerek mellett a végrehajtás gyakorlata egyre inkább teret engedett a pszichológia hatásrendszerének. A nevelés ernyőfogalommal válásának legfőbb bizonyítéka az 1979-ben hatályba lépett Bv. tvr.,¹⁵ amely a kezelés és nevelés elemeit egyesítette magában.

Erre az időszakra tehető a tudományos szintéren, a neveléshez szorosan kapcsolódó reszocializáció fogalmának előtérbe kerülése, önmagát olyan sajátos neveléstudományon belüli területként értelmezve, amely zárt intézményi rendszer keretei között, a visszailleszkedés elősegítése céljából végzett célirányos nevelési tevékenységet fed le. A szakmai terminológiában való elterjedéséhez jelentősen hozzájárult Popper Péter 1970-ben megjelent monográfiája.¹⁶ Popper definitív értelmezése tekinthető alapnak, amit a későbbi tudományos gondolkodók vagy tovább vittek, vagy másképp

értelmeztek, de mindenképpen utaltak rá.¹⁷ A reszocializáció értelmezésekor Popper két jól elkülöníthető folyamatra bontva rehabilitációs és reintegrációs szakaszt jelölt meg. Rehabilitáció esetében a fogvatartott testi-, szellemi-, lelki állapot javítását jelölte meg a sikeres visszailleszkedés érdekében, míg a reintegráció túlmutatva a börtön hatóterén szolgálja ugyanezt a célt. A reszocializáció tartalmát tekintve még napjainkban sem született teljes egyetértés, de bizonyos azonosságok, találkozási pontok megfigyelhetők a kutatók értelmezésében. Ilyen egyezőség az alkalmazás fizikális tere, amely zárt intézeti viszonyok közti tevékenységet jelöl, szoros kapcsolódása a reintegrációhoz és rehabilitációhoz, valamint hogy kiemelt szerepet szán az eszközként megjelenített nevelésnek.

Az 1970-es évek nevelés értelmezésében már érzékelhető az a határozott törekvés, amely a nevelés fogalmát tudományos alapon értelmezve, a lehető legtöbb modern hatást beemelve, mégis a hagyományokat megtartva, szintetizálva kívánja életben tartani. Mindemellett észrevehető, hogy ebben az időszakban vette kezdetét az a folyamat, ami az 1980-as évekkel teljesebben ki, mikor is a nevelés elméleti meghatározása és gyakorlati megnyilvánulásai eltávolodtak egymástól, ezzel súlyos szakmai és alkalmazási törést okozva a hétköznapiakban. A reszocializáció elméletén nyugvó célmeghatározás a gyakorlat oldaláról fokozatosan veszített jelentőségéből. Ennek egyik okaként említi Kövér, hogy a reszocializációt célzó nevelés tartalmi kérdéseire a korabeli jogszabály nem adott megfelelő iránymutatást, a kitűzött célok elnagyoltak és sematikusak voltak, amit súlyosbított a végletekig leegyszerűsített, hamis és elavult személyiségkép.¹⁸ A nevelési paradigma biztos válságának jele az elmélet és a gyakorlat egymástól való eltávolodása volt, amely szakmai deficitet okozva felerősítette az akkori végrehajtási rendszer diszfunkcióit. A nevelési paradigma válságba került, a nevelés fogalmának dogmatikai karbantartása rendre elmaradt, az elmélet szülte értelmezésre a gyakorlat reflexiója hiányzott.

A harmadik szakasz a rendszerváltás időszakától kezdődően egy szakmailag kiüresedett nevelés fogalommal szembesítette az elméleti és gyakorlati szakemberek új generációját. A beragadt, sőt anakronisztikus ideológiai tartalmak már sem politikai, sem

¹⁵ 1979. évi 11. sz. törvényerejű rendelet a büntetések és intézkedések végrehajtásáról

¹⁶ Popper P. (1970)

¹⁷ Fliegauf értelmezésében a reszocializáció célja a fogvatartottnak a társadalomba történő visszailleszkedése és a további bűncselekményektől való tartózkodása, eszközei a nevelés és az adminisztráció. Fliegauf G. (2012)

Szegál, a reszocializációt korrekciós szocializációként értelmezi, a korábban kialakult, szubkulturákra jellemző személyiségi vonások korrekcióját jelölő fogalomként tartja számon. Szegál B. (2007) Szabó-féle konceptualizációt vizsgálva, a reszocializáció a bűnmértés megelőzését célzó szocializációt jelenti. Szabó J. (2015)

Ruzsonyi, a Volentics-féle reszocializációs narratívát építette be saját elméleti rendszerébe, komplex és speciális nevelési folyamatként értelmezve a reszocializációt, amelynek célja az aszociális, vagy antiszociális fejlődésirányú elkövetők speciális szükségleteinek kielégítése és szociális szintjük emelése, a társadalmi reintegráció céljából. Ruzsonyi P. (2019)

¹⁸ Kövér Á. (1989)

pedagógiai rendszerben gondolkodva nem hordoztak a gyakorlat számára követhető iránymutatást. Ezt érzékelve az 1990-es évek közepétől megindult egy szakmai együttgondolkodás, amely a nevelés jövőjét kívánta megrajzolni és revízió alá kívánta venni az alkalmazott terminológiát. A vezető büntetés-végrehajtási szakemberek egymástól két jól elkülöníthető irányvonalat képviseltek: míg Garami a nevelés jövőjét a szociális munka irányába terelte volna, addig Ruzsonyi és Módos a korrekciós nevelés szerepét hangsúlyozta.¹⁹ Az évtized végére már nyilvánvalóvá vált, hogy a jól előkészített és elméletileg kiérlelt, nevelés-értelmezés minden olyan hatást önmagába foglalt, amely komplex és szintetizált elvárásként fogalmazódott meg, folyamatosan formálódva, sokszor a tudományos fejlődés irányát figyelmen kívül hagyva alkalmazkodott a változó politikai és társadalmi rendszerek szülte igényekhez. E fogalmi-értelmezési ellentmondások feloldására tett kísérletet a Bv. törvény,²⁰ amely egyértelműen a szakmai nyelvezet és a tartalmi korszerűsítés megújítása jegyében a reintegráció fogalmára²¹ cserélte le a nevelést. Az új terminológia szellemiségében és tartalmában már sokkal jobban közelít annak a valós társadalmi és jogi elvárásnak a szolgáltatáshoz, amely a büntetés-végrehajtási szervezettel szemben a XXI. században megfogalmazódik. Ennek ellenére elmondható, hogy napjainkban már megfigyelhetők azok a tendenciák, amelyek a nevelés ernyőfogalommal válásában szerepet játszottak.

A rehabilitációs paradigma megjelenése

A rehabilitációt leginkább az angolszász szakirodalom által használt, az elkövetők kezelésének irányával és módszertanával foglalkozó gyűjtőfogalomként ismerhettük meg. Az ezredfordulót követően újra szakmai tanácskozások gyakori témájaként szerepelt a rehabilitáció folyamata, olyan szándékolt beavatkozások gyűjtőnévként, amelyek különböző pszichológiai tényezők befolyásolását célzó beavatkozásokon keresztül segítik elő a visszaesést és csökkentik a visszaesést.²² A treatment válságát követő időszakban nemzetközi szinten bizonyítottá vált, hogy a rehabilitációs paradigma téves alapokra támaszkodva, csupán az egyéni tényezőkre koncentrálnak, figyelmen kívül hagyta a bűnelkövetést jelentősen befolyásoló társadalmi tényezőket.²³ A treatment újraéledését követően, a rehabilitáció jelentéstartalma és gyakorlata jelentős változáson ment keresztül. Angolszász kutatási eredmények hatására új elméletek jelentek meg, amelyek eredményeként a XXI. századi kriminálpolitikai törekvések szerves részét képezik napjainkban is az elítéltek rehabilitációját célzó beavatkozások.

A bűnelkövetők kezelésének egyik legismertebb elmélete a személyiséglélektani és kognitív tanuláselméleti alapokon nyugvó Risk – Need – Responsivity/Kockázat – Szükséglet – Reszponzivitás modell (a továbbiakban: RNR)²⁴ amelynek első változata 1990-ben született meg.²⁵ A szemlélet középpontjában a bűnismétlés valószínűségét növelő kockázati elemek, az ún. kriminogén szükségletek állnak, de e mellett szerepet kapnak az egyén fogékonyságának és válaszkészségének jellemzői is. A kezelés első szakaszában megtörténik a jellemzők felmérése, majd ezt követően minden további tevékenységet a mérés eredményei határoznak meg. Más alapokra szerveződött az RNR modell kritikájaként fellépő új reintegrációs irány,²⁶ amelyet a szakirodalom leggyakrabban dezisztencia központú gyakorlatként említ. Az RNR modellel ellentétben elveti a deficit alapú megközelítést, és teret enged azoknak a programoknak, amelyek mobilizálják az egyénben már meglévő erőforrásokat, kialakítják azokat a készségeket, amelyek elősegítik a bűnelkövetői karrierből való kilépést. A dezisztencia központú gyakorlat egyik legfontosabb elemeként említhető az a törekvés, ami a közösség részéről a proszociális identitás kialakulását támogatva, a pozitív megerősítésben nyilvánul meg. Az áldozat felé irányuló jóvátételt és a közösség számára hasznos munka elvégzését a helyreállító igazságszolgáltatási paradigmaként is említi a szakirodalom.²⁷

A rehabilitációs tevékenység vizsgálatára rendkívül kevés példát találunk az időszak hazai szakirodalmában. A rehabilitáció fogalmának megtevesztő jelentése²⁸ mellett a nemzetközi szinten uralkodó fogalmi zűrzavar²⁹ is akadályozhatta annak hazai adaptációját. Az angolszász szakirodalom feldolgozásában, a magyar viszonyok kutatásában Szabó és Borbírótanulmányai kiemelkedőek.³⁰ Helyénvaló megállapításaik között szerepelt, hogy a magyar büntetés-végrehajtási gyakorlatban nem alakult ki a bűnismétlés megelőzését, illetve a bűnelkövetők rehabilitációját szolgáló strukturált és egységes gyakorlat. Ennek okaként első sorban a reintegrációs szemlélet magasabb prioritását említik, amely ezzel párhuzamosan háttérbe szorítja a bűnismétlés megelőzésének pszichológiai eszközeit.³¹ Mindemellett Szabó a rehabilitációs gyakorlat elterjedésének legnagyobb akadályaként tartja számon a büntetés-végrehajtási rendszer finansziális eredetű problémáit, a rendkívüli méreteket öltő adminisztrációs tevékenységeket, a pszichológusi állomány hiányát és annak módszerspecifikus képzésének elmaradását.

¹⁹ Módos T. (2000), Ruzsonyi P. (1999), Ruzsonyi P. (2003)

²⁰ 2013. évi CCXL. törvény – a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

²¹ Meg kell azonban jegyezni, hogy a reintegráció szóhasználatot nem mindenki tartja tökéletes választásnak, de a tény, hogy a jogalkotó ezt erősítette meg, csupán elméleti vitákra ad lehetőséget a jövőben.

²² Szabó J. (2012)

²³ Szabó J. (2012)

²⁴ Szabó J. (2012)

²⁵ Andrews, D., Bonta, J., Hoge, R. D. (1990)

²⁶ Burnett, R., Maruna, S. (2006)

²⁷ Szabó J. (2012)

²⁸ Korábban meglévő (egészséges) állapot visszaállítása.

²⁹ A pszichológusok inkább a rehabilitáció kifejezést használják, míg a kriminológusok a reintegráció és dezisztencia fogalmait részesítik előnyben.

³⁰ Borbíró A. (2010), Borbíró A., Szabó J. (2010), Borbíró A., Szabó J. (2010), Szabó J. (2012), Szabó J. (2014), Szabó J. (2015)

³¹ Szabó J. (2015)

Mint láttuk, a nevelés útkeresése az új évezred első évtizedében még nem fejeződött be. A felmerült problémák megoldására a 2013. évi büntetés-végrehajtási kodifikáció kínált lehetőséget, amikor is – a reintegráció fogalmának bevezetésével párhuzamosan – a legfőbb módosítások a fogvatartás alapját képező kockázatfeltárás és a visszailleszkedés elősegítésének összekapcsolódása irányába mutattak. Megítélésünk szerint a jövőre nézve két feladat fogalmazódik meg, egyrészt, hogy a Bv. törvényt a tárgyalta fogalmak tartalmának megfelelően pontosítani kell, mert az néhol ellentmondásos terminológiát használ, másrészt pedig a szakirodalomban jobban oda kell figyelni a helyes szóhasználatra, nem alkalmazhatjuk szinonimaként a reszocializáció és a reintegráció fogalmát. Biztató, hogy a megfelelő fogalmi és szóhasználati elvárások kiteljesítését támogatja a 2019-ben kiadott Rendészettudományi Szaklexikon, illetve az a tény, hogy a Belügyi Tudományos Tanács keretei között szakterminológiai munkacsoport is működik.

Felhasznált irodalom

1979. évi 11. sz. törvényerejű rendelet a büntetések és intézkedések végrehajtásáról
2013. évi CCXL. törvény – a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- Andrews, Donald – Bonta, James – Hoge, Robert D. (1990): Classification for effective rehabilitation: Rediscovering psychology. Criminal Justice and Behavior, 17. 33. p. 19-52.
- Angyal Pál (1920): A magyar büntetőjog tankönyve, Atheneum Kiadó, Budapest
- Borbíró Andrea – Szabó Judit (2011): Dezsiztancia és a bűnisméltés megelőzése: kezelési programok a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben. Empirikus áttekintés és értékelés. Kutatási beszámoló, OKRI, Budapest
- Borbíró Andrea (2010): A prevenció célú kezelési programok továbbfejlesztésének lehetőségei a büntetés-végrehajtásban. I. kutatási beszámoló, OKRI, Budapest
- Burnett, Ross – Maruna, Shadd (2006): The kindness of prisoners: Strengths-based resettlement in theory and in action. Criminology & Criminal Justice, 6 (1), 25. p. 83-106.
- Finkey Ferenc (1904): A börtönügy jelen állapota és reformkérdései, Grill Kiadó, Budapest
- Finkey Ferenc (1914): A magyar büntetőjog tankönyve, Grill Kiadó, Budapest
- Finkey Ferenc (1933): Büntetéstan problémák, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
- Finkey Ferenc (1943): Alkossunk törvényt az igazságügyi patronásegyletekről, In: Fiatalokorúak Felügyelő Hatóságának Kiadványai, Budapest
- Fliegeauf Gergely (2012): A börtönpszichológia elhatárolása a kriminálpszichológiától. Börtönügyi Szemle 1. 17. p. 45-62.
- Freudenthal, Berthold (1910): Die staatsrechtliche Stellung des Gefängenen, Jena
- Freudenthal, Berthold (1914): Gefängnisrecht und Recht der Fürsorgeerziehung, Enzyklopädie der Rechtswissenschaft in systematischer Bearbeitung, begründet von Holtzendorff, herausgegeben von Kohler, 7. kiadás, 5. kötet, Leipzig
- Hacker Ervin (1923): Börtönügyi jog a gyakorlatban, Miskolc
- Kövé Ágnes (1989): Egy elmélet rejtett metamorfózisa (előadás). [Elhangzott a nevelési szolgálatok megalkulásának 30. évfordulója alkalmából rendezett konferencián] IM. BvOP, Budapest, (kézirat)
- Módos Tamás (2000): Az elfelejtett tudomány. (A kriminálpedagógia időszerűségéről.) Börtönügyi Szemle, 2. 11. p. 47-58.

- Popper Péter (1970): A kriminális személyiségzavar kialakulása. Akadémia Kiadó, Budapest
- Ruzsonyi Péter (2003): A büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés új irányzatai. Nevelési tansegédlet. Budapest, BVOP. Büntetés-végrehajtási Szakkönyvtár 2.
- Ruzsonyi Péter (1999): Javíthatatlanok? (A büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés fejlődési trendje.) Börtönügyi Szemle 4. 21. p. 24-45.
- Ruzsonyi Péter (2019): Pönológia és kriminálpedagógia In: Czenczer Orsolya; Ruzsonyi Péter (szerk.): Büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek. Dialóg Campus Kiadó-Nordex Kft, Budapest, 13. p. 11-24.
- Szabó Judit (2012): A bűnelkövetők rehabilitációjának meghatározó irányzatai a nemzetközi szakirodalom tükrében. Alkalmazott Pszichológia 2, 15. p. 73-88.
- Szabó Judit (2014): Rehabilitálható-e a rehabilitáció? Börtönügyi Szemle 4, 12. p. 28-40.
- Szabó Judit (2015): Speciális prevenció és dezisztencia. Doktori értekezés. ELTE ÁJK.
- Szegál Borisz (2007): A szocializáció és a reszocializáció a börtönben. Börtönügyi Szemle 3, 13. p. 25-38.
- Vókó György (2001): A büntetés-végrehajtás időszerű kérdései. Jura, 1. 8. p. 94-102.

Bogotyán Róbert Lajos

FÓKUSZBAN: A PÁRTFOGÓ FELÜGYELŐ ÁLTAL KÉSZÍTETT KÖRNYEZETTANULMÁNY

„A változás olyan ajtó, amelyik csak belülről nyílik.”
(Tom Peters)

A büntetés-végrehajtási szervezet arculatát jelentős mértékben kiszélesítették a 2014-ben bekövetkezett szervezeti átalakítások. A büntetés-végrehajtással összefüggő pártfogó felügyelői feladatok integrálása kiemelt jelentőséggel bír az elítéltek szabadulásra történő felkészítésének hatékonysága terén. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő (a továbbiakban: bv. pártfogó felügyelő) – mint, ahogy az eltelt évek ezt bebizonyították – kulcsfontosságú szerepet tölt be az elítéltek eredményes reintegrációjában. Amennyiben górcső alá vesszük az intézetben belüli és a szabadulást követő időszakban végzett feladataikat, könnyű belátni, hogy híd szerepet töltenek be az intézeti zárt világ és a „szabad élet” között.

Bevezető

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.)¹ azáltal, hogy a büntetés-végrehajtást új alapokra helyezte, kiszélesítette a bv. pártfogó felügyelői jogintézmény arculatát, ezáltal feladataikat is jelentős mértékben bővítette a korábbiakhoz képest. Jogszabályi alapokon nyugvó igazságszolgáltatási küldetésük rendkívül szerteágazó, ugyanakkor összetett, szervesen egymásra épülő egységet alkotnak.

A bv. pártfogó felügyelő többfunkciós tevékenységei közül kiemelten kezelendők a támogatást nyújtó és ellenőrzési funkciót megtestesítő elemek.

Erre összpontosít maga a munkaköri elnevezés is: hiszen a pártfogó, ha kell, segítséget nyújt, de ha szükséges, akár szankcionál is, ami azt jelenti, hogy az élethelyzethez indokolt beavatkozásokat foganasít: pl. az előírt magatartási szabályok módosítására

¹ Jelenleg hatályos 2022. 03. 01. – 2022. 12. 31.

tesz javaslatot pozitív, vagy akár negatív irányba a döntéshozó felé. Jellemzően a fiatalok esetében egyéb szempontokat is javasolhat.²

Bizonyos feladatok esetében (pl.: utógondozás) kizárólagosan a támogató, míg más tevékenységi köröknél (pl.: reintegrációs őrizet) pedig a segítő és a kontroll funkció egyaránt érvényesül.³ A bv. pártfogó felügyelő kiemelt feladata az arányosság megtartása és annak folyamatos mérlegelése, hogy az egyéniesítés elvére is tekintettel, mikor és milyen típusú támogatások vagy ellenőrzések, szigorítások és beavatkozások megtétele válik indokolttá.

Tevékenységük egyértelműen bűnmegelőzési célokat szolgál, ezáltal alternatív eszközként jelenik meg az igazságszolgáltatásban, fontos szerepet tölt be a visszaesési kockázatok csökkentésében.⁴ Eredményességét tekintve hosszabb távon járul hozzá a bv. intézetek telítettségének kezeléséhez (pl.: ha a reintegrációs őrizetbe helyezettek létszámadatait vesszük alapul, megállapítható, hogy 2022. 10. 10-éig 4 351 fő szabadságvesztésre ítélt töltötte le eredményesen effajta atipikus büntetését, akik közül mindössze 5,98% került újra a börtön falai közé⁵).

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők által ellátott tevékenységi körök

A rendszetben a szakirányú feladatok végrehajtása minden esetben a törvény betűje értelmében, pontosan meghatározott keretek között zajlik. A törvények és egyéb szabályok egyértelmű jogosultságokkal és kötelezettségekkel ruházzák fel az e területen hivatásukat gyakorló szakembereket, és pontosan kijelölik kompetenciájuk határait is (hatáskör, illetékesség). Ennek fényében a bv. pártfogó felügyelő az alábbi, büntetés-végrehajtással összefüggő tevékenységek végrehajtására jogosult és köteles:

- a feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt, valamint a külön magatartási szabály előírására vagy megváltoztatására irányuló pártfogó felügyelői vélemény elkészítésére;
- környezettanulmányok készítésére, melynek ügycsoportjai: a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása; az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása iránti előterjesztés, illetve az elítélt vagy védője által benyújtott kérelem megalapozottságának, továbbá a szabadságvesztés félbeszakítására

² Czenczer O. (2018) p. 187-198.

³ Veszeli D. (2015) p. 87-99.

⁴ Nagy A. (2018)

⁵ A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által 2022. 10. 28-án rendelkezésemre bocsátott adatok.

irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése; a reintegrációs őrizet jogintézményébe történő behelyezést megelőzően; továbbá a fiatalok befogadó részlegbe helyezésekor; illetve az elzárást, szabadságvesztést töltő elítéltnak az adott ügyben előterjesztett kegyelmi kérelme esetén.

Az előbb felsoroltakon túlmenően szintén környezettanulmány készítése szükséges a társadalmi kötődés programba történő behelyezést megelőzően (a kötelezően alkalmazandó eset kivételével); a szabadságvesztést vagy elzárást töltő, illetve a pártfogó felügyelet alatt álló feltételes szabadságra bocsátott elítélteket érintő kegyelmi eljárás esetén; a feltételes szabadság elbírálásához, ha annak tartama eléri a két évet.

- a gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenységre: ennek keretében valósul meg a társadalmi kötődés program végrehajtása, ill. a reintegrációs őrizet végrehajtása, továbbá a szabadulásra történő felkészítés;
- az utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenységre;
- a feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtására.

A fókuszpontba állított témánk szempontjából megállapítható, hogy a bv. pártfogó felügyelői tevékenység keretében az egyes hatósági eljárások, a bv. szerv által kezdeményezett egyes eljárások, valamint az elítélt vagy védője, illetve hozzátartozója által benyújtott kérelem indokoltságának ellenőrzése, megalapozottságának vizsgálata céljából környezettanulmányok készítése válik szükségessé.

A környezettanulmány általános jellemzői

A büntetés-végrehajtási jogviszonnyal összefüggésben készített környezettanulmány olyan professzionális dokumentum, amely a szükséges iratok tanulmányozásával, a csatolt mellékletek és a beszerzett információk/adatok bemutatása által, az alkalmazott módszerek felhasználásával az elítélre vonatkozó szakmai ténymegállapításokat tartalmaz.

A bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmányban javasolt intézkedésekkel és az ügy szempontjából különösen fontos, speciális szempontrendszerben meghatározott kérdésekre adott válaszokkal akár a bv. szervek, a törvényszékek, vagy bizonyos esetekben az igazságügyért felelős minisztérium döntéseihez objektív, független módon szolgáltat egyéb forrásból be nem szerezhető módon információkat, amellyel hozzájárul a megalapozott döntés meghozatalához.

A környezettanulmány beszerzésére az azt elrendelő szerv az elítélt által megjelölt lakcím, illetve tényleges tartózkodási hely szerint illetékes bv. intézetet keresi meg, melynek vezetője jelöli ki a környezettanulmány elkészítésére a bv. pártfogó felügyelőt.

A környezettanulmány rendszertani szempontból ugyan nem minősül szakvéleménynek, de információtartalmát figyelembe véve véleményként kezelhető. Alkalmazása az adott élethelyzet és a fennálló körülmények – elkészítés időpontja szerinti – megismeréséhez nyújt releváns támpontot.

Az elrendelő bv. szerv, vagy adott esetben a kegyelmi eljárást folytató igazságügyért felelős minisztérium a bv. pártfogó felügyelő független, mások által nem befolyásolt értékelő véleményét, a megállapított tapasztalatokat, a feltárt adatokat és a beszerzett információkat is figyelembe veszi döntése meghozatalakor.

Bármilyen típusú környezettanulmány elkészítése során különös hangsúlyt kap az elítélt kriminológiai státusza; szűkebb és tágabb értelemben vett kapcsolatrendszere, az abban betöltött helye, szerepe; valamint a lakókörnyezetében beszerzett információk; a devianciára utaló ténymegállapítások.

Útmutató a környezettanulmány készítéséhez

Bármilyen ügyben is válik szükségessé környezettanulmány készítése, fontos elem az elítélt személy bv. intézetben kezelt hiteles alapnyilvántartásban rögzített adatainak megismerése, a kérelemhez benyújtott dokumentumok elemzése és értékelése, valamint az elítélt személyes meghallgatása.

A Pfr.⁶ 62/D. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a fogvatartott meghallgatása nem mellőzhető azon környezettanulmányok esetében, amelyeket a bv. intézet, a kegyelmi eljárásban az első fokon eljáró bíróság, vagy az igazságügyért felelős miniszter kér.⁷

A meghallgatás során elengedhetetlen az elítélttől a környezettanulmány alapjául szolgáló ingatlan címének, valamint a kapcsolattartó nevének és telefonszámának beszerzése, mivel ezen adatok a befogadáskor rögzítettekhez képest változhatnak.

A meghallgatásról készült feljegyzést vagy jegyzőkönyvet az erre a célra kijelölt nyilvántartásban rögzíteni kell.

A meghallgatásnak és a kérelemhez benyújtott dokumentumoknak külön szerepe van abban az esetben, amikor az elítélt nem az ingatlan elhelyezkedése szerint illetékes bv. intézetben tölti szabadságvesztését, hiszen ebben az esetben nem ugyanaz a bv. pártfogó felügyelő jogosult a személyes kapcsolatfelvételre, mint aki ténylegesen elkészíti a környezettanulmányt. Alapkövetelmény, hogy ilyen esetekben az illetékes

⁶ 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet a pártfogó felügyelői szolgálat tevékenységéről

⁷ Bv. tv. 46/C. § c) pont

bv. intézet közreműködésének felkérésében szerepeljen a fogva tartó bv. intézet bv. pártfogó felügyelője által a meghallgatásról készített jegyzőkönyv vagy feljegyzés.

Jogellenes tehát, ha a nyilvántartási szakterület a helyi bv. pártfogó felügyelőt nem értesíti a környezettanulmány elkészítésének szükségességéről, hanem egyenesen az illetékes bv. intézetbe küldi a közreműködésre való felkérést.

Amennyiben a környezettanulmány elkészítéséhez közreműködő felkérése válik szükségessé, az ügyet elindító bv. pártfogó felügyelő az elektronikus ügykezelési rendszerben is felkéri közreműködésre az illetékes bv. intézet bv. pártfogó felügyelőjét. Ő átveszi a felkérést, majd a környezettanulmány elkészítésével lezárja az ügyet, magát a környezettanulmányt pedig megküldi az ügygazdának. Az ügygazda köteles megküldeni az elrendelőnek az elkészült és véglegesnek tekintett környezettanulmányt.

Az elítélt meghallgatására az alapnyilvántartásban szereplő adatok áttanulmányozása után kerülhet sor. Ezután következhet a fogvatartott által megadott személlyel történő kapcsolatfelvétel, valamint az ügymenetben érintett ingatlan megtekintése is.

A kapcsolatfelvételt követően az illetékes bv. pártfogó felügyelő személyesen megtekintí az elítélt által megjelölt lakóingatlant, meghallgatja az ott életvitelszerűen tartózkodó személyeket az elítélthez fűződő viszonyuk tekintetében.

A környezettanulmány elkészítése során a család tagjaitól, egyéb kapcsolattartóktól beszerzett információk ellenőrzésének visszaigazolása céljából, a kérelem megalapozottságának körültekintő vizsgálata érdekében más szervekkel (pl. önkormányzat, rendőrség, Gyámügyi és Igazságügyi Főosztály, gyermekvédelmi szakszolgálat, egyéb szociális intézmény stb.) is szükséges felvenni a kapcsolatot.

Az általuk jogsegély keretében visszaigazolt információkat a környezettanulmány megfelelő pontja tartalmazza.

Az így elkészült környezettanulmányt mind a bv. szervezet által használt integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszerben, mind a pártfogó felügyelői ügykezelő rendszerben kötelező rögzíteni.

Az ügyintézéshez kapcsolódó dokumentáció és az elkészült környezettanulmány kiadmányozására a bv. pártfogó önállóan is jogosult.

A környezettanulmány elkészítésének gyakorlata

A 2015-től napjainkig beérkezett ügyek (15 397 db⁸) vizsgálata alapján megállapítható, hogy a környezettanulmányok többsége a reintegrációs őrizet (11 101 db⁹) alkalmazhatóságának eljárásaihoz kapcsolódik.

A szabadságvesztés félbeszakításának elbírálásához a bv. szerv vezetője jogosult a környezettanulmány beszerzése iránt intézkedni. A Bv. tv. 116. § (5) bekezdése azonban választási lehetőséget biztosít a bv. pártfogó felügyelői környezettanulmány és a rendőrségi nyílt információ elkészítése között.

A kialakult gyakorlat azonban arra utal, hogy az esetek jelentős hányadában az eljárásnak szerves részét képezi a környezettanulmány elkészítése.

Előfordul azonban, hogy a bv. szerv az eljárás megindításakor mellőzi a környezettanulmány elkészítést, ugyanakkor a döntéshozatalt megelőző néhány napban mégis intézkedik annak beszerzésére. Ebben az esetben a határozat meghozatalánál a döntéshozó értelemszerűen nem fogja tudni figyelembe venni a bv. pártfogó felügyelő által gyűjtött információkat, hiszen a vélemény elkészítésére nem áll rendelkezésére a megfelelő idő.

Abban az esetben, ha az elítélt az elsőfokú határozatot tudomásul veszi, a környezettanulmány elkészítése okafogyottá vált.

Amennyiben a fogvatartott fellebbezést nyújt be a döntés ellen, úgy az elkészült dokumentumot a másodfokon eljáró szerv fogja figyelembe venni.

Ha az elsőfokú döntésig a bv. szerv vezetője intézkedik környezettanulmány beszerzésére, akkor azt minden esetben olyan határidővel kell elrendelnie, hogy a megfelelő idő rendelkezésre álljon az elkészítéséhez, és a határozat meghozatala előtt az abban foglaltakat értékelni tudja.

Értelemszerűen tehát helytelen gyakorlatnak számít az is, ha a környezettanulmány elkészítésének elrendelésére az elsőfokú határozat meghozatala után kerül sor.

Abban az esetben, ha a döntés meghozatalára a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) jogosult, a környezettanulmányt minden esetben el

8 A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által 2022. 10. 28-án rendelkezésemre bocsátott adat.

9 A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága által 2022. 10. 28-án rendelkezésemre bocsátott adat.

kell készíteni [Bv. tv. vhr. 75. § (1) bekezdés¹⁰], azonban előfordul, hogy már a környezettanulmány elkészítését követően további információk bekérése válik szükségessé.

Ennek megelőzésére különösen nagy hangsúlyt kell fektetni például arra, hogy a hozzátartozó fogadja-e és főként képes-e gondoskodni az elítélt eltartásáról (esetenként előfordul ugyanis, hogy az elítélt hazaérkezése nagyobb terhet ró a családra, vagy az a kiskorú gyermekek eltartását veszélyezteti); továbbá rendelkezésre állnak-e az elítélt elhelyezésének feltételei (lakóhelyiségek száma, van-e elegendő fekvőhely az ingatlanban).

Hangsúlyosan kezelendő az elítélti kérelemben foglaltak alapos áttanulmányozása, ugyanis előfordulhatnak olyan információk, amelyek nem állnak összhangban a nyilvántartásban foglaltakkal.

Lényeges továbbá az így kinyert információk tanulmányozása, így a kapcsolattartó személyek ellenőrzése (van-e olyan közülük, aki a hozzátartozóval azonos vagy annak közelében lévő településen lakik és segíteni tud az elítélt kérelmében rögzítettek megoldásában).

Fontos teendő a nyilvántartási rendszerben található vélemények elemzése (a fogvatartott reintegrációs tisztje ide vezeti fel az esetlegesen kapcsolattartóktól érkezett kérelmeket, amelyekből kiderülhet, hogy pl. nem szeretne több levelet kapni az elítélttől vagy fenyegetést tartalmazó levelet akart részére küldeni).

A Bv. tv. vhr. 75. § (1) bekezdése alapján a kérelmezőnek igazolnia kell, hogy a kérelem indoka a valóságnak megfelel, ezért a kérelemben foglaltak alátámasztására rendelkezésre álló dokumentumok megléte kiemelten fontos (gyakran előfordul, hogy az elítélt a szabadságvesztés félbeszakítás indoklását nem, vagy csak részben támasztja alá iratokkal, ezért minden esetben fel kell hívni a figyelmét azok pótlására, amelynek tényét a környezettanulmányban is rögzíteni kell).

Nem szabad elfeledkezni az elítélt által becsatolt dokumentumokban foglaltak ellenőrzéséről a környezettanulmány felvételekor (minden esetben vizsgálnia kell a bv. pártfogó felügyelőnek, hogy az elítélt által csatolt dokumentumokban foglaltak valósak-e, amelyről az elítélt lakóhelyén vagy a hozzátartozóktól kapott információk alapján győződhet meg); a lakóhely szerint illetékes önkormányzat, családsegítő központ, valamint segítő szervezetek feltérképezéséről (sok esetben előfordul, hogy amennyiben valóban nincs más kapcsolattartó az elítélt által benyújtott kérelemben

foglaltak teljesítésére, annak megoldásában a felsorolt szervezetek valamelyike hatékony segítséget nyújthat).

Lényeges az ügyintézési határidő szem előtt tartása, tekintettel arra, hogy a kérelem elindításától számított harminc napon belül lehetőség szerint döntést kell hozni.

A környezettanulmány utolsó fejezetében tömör, lényegre törő szakmai összegzés megfogalmazása szükséges, amelynek egyértelműen tartalmaznia kell a bv. pártfogó felügyelő javaslatát a kérelem engedélyezésének támogatására vagy elutasítására.

Néhány gyakorlati példa a büntetés-félbeszakítási okok tipikus eseteire: a téli tüzelő beszerzése, gyűjtése, felaprítása; ház/lakás felújítása; a beteg hozzátartozót egy másik hozzátartozója nem tudja ápolni; az elítélt beteg, de civil kórházban vagy saját kezelőorvosával szeretné kezeltetni magát (ilyen esetekben célszerű megjegyezni, hogy a BvOP, vagy a fogvatartást fogatosító bv. intézet egészségügyi szakterülete fog állást foglalni a szabadságvesztés-félbeszakítás indokoltságáról).

A jogintézmény bevezetése óta eltelt időszak tapasztalatai alapján az alábbi eljárási mozzanatok bírnak kiemelt jelentőséggel: az elítélt rendelkezik befogadó nyilatkozattal, de az őt befogadó valójában tart a fogvatartottól. Előfordulhat, hogy az elítélt – jellemzően élettársával vagy barátnőjével – aktív kapcsolattartást ápol, valamennyi rendelkezésre álló formában, ugyanakkor a bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmány felvételekor szembesül azzal a ténnyel, hogy a hozzátartozó fél az elítélttől. E körülmény tárgyilagos közlése elengedhetetlen a környezettanulmányban, viszont oly módon kell megvalósulnia, hogy a felek között ne generáljon feszültséget.

A környezettanulmány egyfajta bizonyítási eszköz, melyet az arra illetékes a döntés meghozatalakor az elítélttel ismertethet. A bv. pártfogó felügyelőnek törekednie kell arra, hogy az általa tapasztaltakat ne a hozzátartozó üzeneteként fogalmazza meg, hanem azok saját megállapításaira és következtetéseire alapozzanak.

A reintegrációs őrizet esetében a pártfogó felügyelőnek pontos, részletes javaslattal kell élnie összegző véleményében a bv. bíró által meghatározandó magatartási szabályok tekintetében. Ez tartalmazza az elítélt vonatkozásában az ingatlan elhagyásának a hét napjaira lebontott konkrét idejét és időtartamát, a mozgáskörzet, valamint az esetleges útvonalak meghatározását, a kijelölt ingatlanon kívül meghatározandó tartózkodási helyek (pl. munkahely, oktatási- vagy egészségügyi intézmény stb.) pontos címét.

Amennyiben a környezettanulmány a magatartási szabályokra nem tér ki, úgy a bv. bíró azt saját hatáskörben fogja meghatározni.

¹⁰ 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól

Ha a döntés a nem megfelelő előkészítés következtében nem terjed ki minden szükséges körülményre, előfordulhat, hogy a kihelyezést követően azonnal a magatartási szabályok módosítását kell kezdeményezni, amely a reintegráció folyamatát érintően idővesztéssel és egyben többletfeladatokkal jár együtt.

A nem magyar és kettős állampolgárok esetében a reintegrációs célok érvényesülésének vizsgálata során több esetben előfordult, hogy külföldi vagy kettős állampolgárságú elítélt nyújtott be reintegrációs őrizetbe helyezési kérelmet, tekintettel arra, hogy a vonatkozó jogszabály nem zárta ki esetükben sem a lehetőséget.

Azonban ezekben az esetekben vizsgálni szükséges, hogy az elítélt beszéli-e a magyar nyelvet és a tényleges szabadulást követően hol kíván letelepedni. A magyar nyelvet nem beszélő elítéltek esetében az ellenőrzés és a támogatás súlyos nehézségekbe ütközik, továbbá amennyiben a tényleges szabadulást követően az elítélt szándéka szerint elhagyja az országot és visszaköltözik külföldi lakóhelyére, úgy a reintegrációs őrizet végrehajtása Magyarországon nem szolgál reintegrációs célokat, hanem mindössze a zárt intézeti viszonyok közül történő kikerülés érdekében történik.

Fentiek alapján ezekben az esetekben a bv. pártfogó felügyelőnek hangsúlyozottan és kiemelten jeleznie kell a környezettanulmányban a bv. bíró irányába, hogy az adott elítélt esetében a reintegrációs őrizetbe helyezés nem szolgálja a szabad életre történő felkészülést, továbbá nem egyeztethető össze a reintegrációs őrizet jogszabályban megfogalmazott céljaival.

A Bv. tv. módosítása már rendelkezik arról, hogy az elítélt nem helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha a bíróság a kiutasításáról rendelkezett.¹¹

Alkalmazhatóságának feltételei

A bv. pártfogó felügyelő jogosult és köteles környezettanulmány elkészítésére, amelynek során különösen vizsgálnia kell:

- a kötelező kegyelmi eljárás során az egyéniesített fogvatartási programterv megvalósulási folyamatát, az elítélt magatartását, fegyelmi és jutalmazási helyzetét, együttműködési készségét. Figyelembe kell vennie a munkavállalási és lakhatási lehetőségeit, értékelnie kell kapcsolattartásának minőségét és gyakoriságát, továbbá mindazon körülményeket, amelyekből egyértelműen megállapítható a szabadulásra való felkészültsége és motivációja.

- az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának elbírálását megelőzően a befogadó környezet felkészültségét, az ott életvitelszerűen tartózkodók kriminológiai hátterét, az elítélt motivációját, eredményes reintegrációjára irányuló törekvéseit, munkaerőpiaci felkészültségét, hajlandóságát.
- a szabadságvesztés félbeszakítása esetében a kérelem okának relevanciáját, továbbá azt is, hogy fűződik-e az elítéltnak olyan érdeke a bv. szerv elhagyásához, amely a kérelemben foglaltaktól eltér.
- a reintegrációs őrizetbe helyezés kapcsán az elítélt kapcsolattartását, az általa megjelölt lakóingatlant, vagyoni, jövedelmi helyzetét. Ki kell térnie a bv. pártfogó felügyelőnek arra is, hogy az elítélt várhatóan képes-e a reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályok, előírások megtartására.
- a fiatalok befogadó részlegbe helyezésekor a beilleszkedését veszélyeztető, valamint az újabb bűnelkövetésre utaló körülmények fennállását. Azok kiküszöbölésére, megelőzésére a bv. pártfogó felügyelőnek célszerű javaslatokat megfogalmaznia.
- az egyéb kegyelmi kérelem benyújtása esetén az annak tárgyával összefüggésben álló körülményeket, egyéni teljesítményét és a kérelemben foglaltak engedélyezése esetére a magatartásában várhatóan bekövetkező negatív és pozitív hatásokat, az általa elkövetett bűncselekményhez való viszonyulását, a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását, a reintegrációs programban és az egyéni gondozási tervben elért eredményeit, a fogvatartás alatti kapcsolattartásának módját és gyakoriságát, a szabadulását követő munkaerőpiaci helyzetét és azt, hogy a befogadó környezete megfelelően szolgálná-e a társadalmi visszailleszkedését.
- a társadalmi kötődés programba való behelyezés elbírálásának elősegítéséhez a befogadó környezet fogadókészségét, az elítélt munkaerőpiaci és társadalmi reintegrációjának jellemzőit, bemutatva az elítélt ezzel kapcsolatos terveit és elképzeléseit.
- a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezésének elbírálásához az elítéltnak az általa elkövetett bűncselekményhez való viszonyulását, a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását, a reintegrációs programokban és az egyéni gondozási tervben elért eredményeit, a fogvatartás alatti kapcsolattartásának módját és gyakoriságát, a szabadulását követő munkaerőpiaci helyzetét és azt, hogy a befogadó környezete megfelelően szolgálná-e a társadalmi visszailleszkedését.

Időtartam és egyéb tartalmi elemek

A megkereséseknek akkor tud a bv. pártfogó felügyelő az elvárható alapossággal eleget tenni, ha megfelelő idő áll rendelkezésére, ugyanakkor kiemelten fontos körülményként kell figyelembe venni az esetleges soronkívüliséget.

¹¹ 187/C. § (1) bekezdés f) pontja

Utóbbit támasztja alá a szabadságvesztés-félbeszakítási kérelem elbírálási határideje, amelynek teljesíthetősége érdekében a bv. pártfogó felügyelőnek a feladat végrehajtására haladéktalanul intézkednie kell.

A Bv. tv. 20. § (4) bekezdése alapján az elintézési határidőbe azonban nem számít be a környezettanulmány elkészítése teljesítésének időtartama.

A környezettanulmány bevezető fejezete az elrendelőre, az ügygel kapcsolatos adatokra és az elítélt természetes személy azonosító adataira terjed ki.

A vizsgálati módszerek és eljárások bemutatása során a bv. pártfogó felügyelő rögzíti az elítélt közvetlen lakókörnyezetének megtekintése során szerzett tapasztalatait, a fogvatartottról a közvetlen környezetében élők által alkotott véleményeket, különösen azt, hogy az elítéltnak a lakókörnyezetben történő megjelenése milyen reakciókat válthat ki.

A megállapított tények szakmai összefüggéseit a bv. pártfogó felügyelő az adott eljárásra jellemző aspektusból vizsgálja, tehát az elítélt életviszonyaira és életvitelére meghatározó módon jellemző tényeket és körülményeket mutatja be.

Ha az elrendelő célzott kérdések megválaszolását határozta meg, akkor a bv. pártfogó felügyelőnek a konkrét kérdésekre adott válaszokat, szakmai javaslatait is rögzítenie kell.

A környezettanulmány a következtetéseken alapuló összegzéssel zárul. Az összegzésben foglaltaknak tartalmaznia kell az ügygel kapcsolatban a bv. pártfogó felügyelő egyértelmű, a döntéshozót segítő állásfoglalását.

A környezettanulmány befejezése

A környezettanulmányt befejezettnek kell tekinteni, ha a bv. pártfogó felügyelő elkészítette azt; vagy az elkészítés akadályáról tájékoztatta az elrendelőt; ha az elrendelő a környezettanulmány beszerzését visszavonta; illetve ha az ügy áttételére került sor.

A környezettanulmányban rögzített adatok, információk és a bv. pártfogó felügyelő által tapasztalt személyes benyomások az elítélt szabadulását megelőzően a reintegrációs gondozás, majd az utógondozás során, továbbá a feltételes szabadságra bocsátás mellett elrendelt pártfogó felügyelet ellátásakor és a reintegrációs őrizetben lévők ellenőrzése, a velük folytatott szakmai munka végrehajtásakor felhasználhatók.

A fiatalkorú elítélttel kapcsolatos környezettanulmány elkészítésének külön szabályai

Fiatalkorú elítélt ügyében a környezettanulmány elkészítésekor a fiatalkorúval együtt élő szülőt vagy gyámot, ennek hiányában a gondozót is meg kell hallgatni.

A környezettanulmány elkészítéséhez a bv. pártfogó felügyelő tájékozódik a fiatalkorú elítélt családjánál, törvényes képviselőjénél, hivatásos gyámjánál, a lakóhelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatnál, nevelésbe vett gyermek esetén a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál, egyéb adatközlőnél.

A fiatalkorú törvényes képviselőre elsősorban a szülői felügyeletet gyakorló szülők jogosultak, az átmeneti, illetve a tartós nevelésbe vett fiatalkorú törvényes képviselője a gyámhatóság által kirendelt gyám, az ideiglenes hatállyal elhelyezett fiatalkorú törvényes képviselője a szülő, amennyiben a fiatalkorút nála helyezték el, illetve a gyámhatóság által kirendelt gyám, eseti gondnok. A szabadságvesztés büntetését töltő fiatalkorú esetében – eltérő rendelkezés hiányában – a törvényes képviselő joga a szülőt, illetve a gyámot illeti meg. A lakóhely szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat, területi gyermekvédelmi szakszolgálat tapasztalatait a jelenlegi – esetleg a korábbi – gondozás, gyermekvédelmi gondoskodásban részesítés, pedagógiai tapasztalat, magatartási problémák vonatkozásában indokolt beszerezni.

Zárszó helyett

A büntetés-végrehajtási szervezet mindenkor kiemelt célja a szabadságvesztést töltő elítélt szabadulásra történő eredményes felkészítése, a társadalomba való visszaailleszkedésének elősegítése, a szabadulás utáni jogkövető életmód kialakításához szükséges feltételek biztosítása és ezáltal a visszaesési kockázat mértékének csökkentése. Így volt ez a hazai büntetés-végrehajtás modern története során jellemzően.¹²

Ezen meghatározó alapfeladatok teljesítésén túlmenően, a reintegráció akkor lehet igazán eredményes, ha a szabadulás előtt álló elítélt megfelelő kapcsolati tőkével (bűnözésmentes, fogadásra kész családi környezet) rendelkezik, amelynek elősegítése a bv. pártfogó felügyelők kiemelt feladata kell, hogy legyen. Ebben beletartozik a családi kapcsolatok szükség szerinti helyreállítása, fenntartása és fejlesztése, ennek hiányában az elítélt egyéb társadalmi kapcsolatainak megerősítése (szociális háló, egyéb karitatív szervezetek igénybe vétele, stb.), melyhez elengedhetetlen a professzionális tartalmú, a legapróbb relevanciával bíró körülményt is feltáró környezettanulmány elkészítése.¹³

¹² Czenczer O. (2006) p. 84-93.

¹³ Bogotyán R. (2015) p. 26-41.

Felhasznált irodalom

- 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről
- 10/2015. (III. 30.) BM rendelet az elektronikus távfelügyeleti eszköz működését biztosító rendszer létesítésének és üzemeltetésének, az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának, továbbá a bv. szervezet, valamint a rendőri szerv ezzel kapcsolatos feladatának részletes szabályairól
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (Bv. Kódex)
- Bogotyán Róbert (2015): A zsúfoltság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl. Börtönügyi Szemle 1. p. 26-41.
- Czenczer Orsolya (2006): A büntetés-végrehajtási intézetek történetisége: a büntetések végrehajtásának egyes módozatai és intézményei a kezdetektől a rendszerváltásig (1989). Collega: (1417-8079): 10. 2-3. p. 84-93.
- Czenczer Orsolya (2018): A gyermekbántalmazás és az erőszakos bűnelkövetés összefüggéseinek vizsgálata a hazai büntetés-végrehajtásban Acta Juridica et Politica: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, p. 187-198.
- Czenczer Orsolya (2020): Őrizzük is meg nem is... avagy a reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai Blaskó Béla 70. születésnapjára Tanulmánykötet, Dialóg Campus Kiadó, Budapest
- Czenczer Orsolya – Senczi Attila (2020): A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai, Börtönügyi Szemle, 2. szám, p. 7-29.
- Juhász Ferenc – Juhász Júlia – Nagy-Mitró Lilla – Somogyi Zsófia Borbála (2019): A bűnismétlés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatok, Segédanyag, II. átdolgozott kiadás
- Nagy Anita (2018): A reintegrációs őrizet magyarországi és európai fejlődési irányai. Online: <https://ujbtk.hu/dr-nagy-anita-a-reintegracios-orizet-tortenete-szabalyozasa-es-europai-fejlodesi-iranyai/>
- Pallo József (2016): Visszatekintés a Bv. Törvény kodifikációjára és a jogalkalmazás néhány első tapasztalata, Börtönügyi Szemle, 1. p. 23-42.
- Varga-Koritar György (2017): Túlszűfolt büntetés-végrehajtási intézetek – kártalanítás. A Bonis Bona Discere. Ünnepi kötet Belovics Ervin 60. születésnapja alkalmából. Szerk.: Barabás Andrea Tünde – Vókó György, OKRI, Budapest
- Veszeli Dániel (2015): A reintegrációs őrizet bevezetése a büntetés-végrehajtás tevékenységrendszerébe, Börtönügyi Szemle, 3. p. 87-99.

Czenczer Orsolya

EGY JANUS-ARCÚ¹ JOGINTÉZMÉNY A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS ÁRNYÉKÁBAN – AVAGY SZEMELVÉNYEK A KÁRTALANÍTÁS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI BÍRÓI GYAKORLATÁBÓL

Bevezető gondolatok

A 2020. év elején a Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoportja kiadott egy összefoglaló jelentést, amelyben a fogvatartásban alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárás büntetés-végrehajtási (a továbbiakban: bv.) bírói gyakorlatát és számos egyéb releváns jogintézményt vizsgáltak.² Az összefoglaló jelentés konklúziója a következő volt: „(...) a fogvatartás alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményei miatt – a korábban a magyar polgári peres eljárásban nem vagyoni kártérítés, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt az Emberi Jogok Európai Egyezményének tilalma megsértésével okozott kártérítés jogcímén nagy számban igényelt kártérítéssel szemben, miután a magyar államot nagy számban, utóbb a Varga és társai kontra Magyarország ügyben (2015. március 10.) az egyezményesértő fogvatartási körülmények megszüntetésére, valamint hatékony preventív, illetve kompenzációs jogorvoslat kialakítására hívta fel, majd végül (formálisan a további eljárások felfüggesztésével) a honi ítélkezés elé utalás folytán – 2017. január 1-től bevezetett bv. bírói kártalanítás bv. előzmények nélküli, sui generis³ – a kizárólagosan Bv. tv. által megszabott törvényi keretek között, más jogágakra nem tekintő, azok szabályaival nem vegyíthető eljárásban funkcionál – rendkívül sikeres jogintézmény.”⁴

- 1 Janus a római mitológia kétarcú istene. Arcai egyszerre tekintenek a múltba és a jövőbe, a nyitás és a zárás felé, de egyszerre figyelik a kezdetet és a véget is. Janus két arca teljesen egyforma, nincs szebb vagy jobb oldala, nem ad útmutatást a helyes irány kiválasztásához. A Janus-arcú kifejezés kissé elszakadt az eredeti jelentéstől, ma már inkább „kétszínű, egymásnak ellentmondó” értelemben használjuk. Jelen tanulmány szerzője az eredeti értelemben hivatkozik a Janus-arcúságra, azaz a kettősség, kétoldalúság minősítés nélküli mivoltaként használja.
- 2 2020. EL. II. JGY. B. 1/23. Kártalanítás és feltételes szabadság – Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport
- 3 Sui generis jelentése: általánostól eltérő eset.
- 4 Id. jelentés – p. 47.

Ezen megállapítás a jogintézmény sikerességéről jellemzően számos okból fakad. Elsősorban abból, hogy a törvényhozó a bv. bíró kizárólagos hatáskörébe terelte a jogszerűen okozott hátrány megtérítését jelentő – a fogvatartott kártalanítás jogát és az állam kártalanítás kifizetési kötelezettségét megállapító – kártalanítási eljárást, ezzel megteremtve annak külső kontroll alapú garanciális hátterét. Ugyanakkor az eljárás egy relatíve szűk határidőn belül, nem hivatalból, hanem a fogvatartott és/vagy védője/jogi képviselője részéről előterjeszthető kérelmére indulhat, de a bv. intézet alapvetően a releváns elhelyezési adatokat folyamatosan rögzítő fogvatartotti nyilvántartásra támaszkodó előkészítő véleménye alapján kerül elbírálásra. Továbbá eljárásjogi nívum, hogy az eleve elfogadhatatlan esetekben érdemi elbírálás nélküli elutasítási körbe nem tartozó kérelmek érdemi elbírálását nemcsak a bv. bíró, de a tisztázást (meghallgatás) vagy bizonyítást (tárgyalást) nem igénylő helyzetben csupán iratok alapján a bv. titkár részére is lehetővé teszi azzal, hogy a kártalanítás a sérelmes elhelyezési körülményekkel érintett minden napra vonatkozóan állapítandó és egy napi összegében méltányosnak vehető keretek⁵ között állapítható meg a napok és az egy napi összeg szorzatával. A jogintézmény nem enged további kártérítést vagy sérelemdíjat, de értelemszerűen csak utóbb engedi a kártalanításként támaszthatót meghaladó igény polgári bíróság előtti érvényesítését, és végül a kifizetéssel kapcsolatos teendőket már nem a bíróságokra, hanem az Igazságügyi Minisztériumra hárítja.⁶ Véleményem szerint ennél fogva megállapítható, hogy olyan bv. bírói kártalanítási eljárásról van szó, amely elérte a jogintézményt bevezető 2016. évi CX. törvény általános indoklásában megfogalmazott célt: azaz a kompenzációs jogorvoslat hatékony. A sikerességen az sem változtat egyébként, hogy a törvényhozó 2021. január 1-jétől megszüntette a prevenciónak szánt panaszhoz kötöttséget, ugyanis önmagában a hatékony kompenzációs jogorvoslat tömeges funkcionálása is alkalmas arra, hogy az államot tovább ösztökélje a bv. intézetek telítettségének megszüntetésére, ami már eddig is számottevően csökkent a 2017. január 1. előtti helyzethez képest.

A Janus-arcúság azonban ezen jogintézmény kapcsán is azonnal felmerül. A másik „arc” érvei legalább annyira sokszínűek és sokrétűek, mint a jogorvoslat-hatékonyssággal kapcsolatos okok. Az egyik legnyilvánvalóbb ár, amit a bv. bírói kártalanítás miatt fizetni kell az a bv. szervezet, az ügyészség, végső soron pedig a törvényszékek elsősorban bv. bírónak és részben másodfokú tanácsainak rendkívül megnövekedett munkaterhében nyilvánul meg. Bennünket leginkább ez utóbbi „arc” érdekel. Hiszen az egyértelmű, hogy a kompenzációs jogorvoslat hatékonyan működik a fogvatartottak alapvető jogai vonatkozásában (ezt egyébként a Kúria állásfoglalása is megerősíti). Az viszont, hogy az egész eljárás bv. bírói gyakorlata hogyan zajlik és milyen „járulékos veszteségeket” eredményez, jelenti az igazi hatékonyság-vizsgálatot jogi szempontból.

⁵ Minimum 1 200 és maximum 1 600 forint összegben.

⁶ Felek I. (2020)

A kártalanítás: fogalma, háttéradatai, tartalmi elemei

„Az állam büntető hatalmának önkényével, túlsúlyával szemben az egyént védő alkotmányos értékek történetileg elsősorban a büntetőjogra és a büntetőeljárásra fogalmazódtak meg és váltak - különböző részletességgel - az alkotmányok részeivé. Ez azonban nem jelenti a büntetés-végrehajtásban megnyilvánuló állami büntető hatalom korlátlanosságát, a bűnösnek talált és büntetésre ítélt egyén teljes kiszolgáltatottságát. Az elítélt nem tárgya a büntetés-végrehajtásnak, hanem alanya, akinek jogai és kötelezettségei vannak.” {13/2001. (V. 14.) AB határozat indoklás IV.1. pont; 30/2013. (X. 28.) AB határozat indoklás [26], 32/2014. (XI. 3.) AB határozat indoklás [48]}.

A bv. bírói kártalanítás az alapvető jogokat sértő fogvatartással jogszerűen okozott hátrány megtérítése. A jogellenes károkozást honoráló kártérítéssel szemben nincs kimentési lehetőség. A sérelmes fogvatartásért nem a bv. szervezet, hanem az állam tartozik felelősséggel. Mindennek megfelelően – e jogintézmény megteremtésétől, vagyis 2017. január 1-jétől, ami 2021. január 1-jétől sem változott – az állam törvénybe iktatott akaratából a kártalanítás jogosultja az adott hátrányt szenvedett fogvatartott, akinek ez nem hivatalból, hanem az általa vagy a védője/jogi képviselője által előterjeszthető kérelmére jár, a további kérelmet már nem igénylő megfizetésének pedig az állam a kötelezettje. [Bv. tv.⁷ 10/A. (1) bekezdés, 2021. január 1-től Bv. tv. 75/B. § (1) és (3) bekezdés].⁸

Fogvatartottak	Átlagszám	Átlagtelítettség (%)
2016	18 023	131
2017	17 944	129
2018	17 251	122
2019	16 664	112
2020	16 712	105
2021	16 769	99

1. táblázat: Telítettségi mutatók⁹

⁷ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

⁸ 2020. EL. II. JGY. B. 1/23. Kártalanítás és feltételes szabadság – Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport

⁹ Forrás: 2016-2018 adatai Börtönstatisztikai Szemle 2019/1.; 2016-2019 adatai Börtönstatisztikai Szemle 2020, egyebekben 2021 BvOP adatközlése.

Kártalanítás	Érkezett	Befejezett	Ebből: kártalanítás	Ebből: elutasítás	Ebből: egyéb befejezés
2017	7 744	2 316	1 294	440	582
2018	11 174	8 786	4 910	1 782	2 094
2019	14 484	15 487	8 519	2 764	4 204
2020. I. félév	15 313	15 654	3 483	948	11 223
2021	2 411	3 482	2 968	514	

2. táblázat: Kártalanítási adatok¹⁰

Az ügyforgalmi adatok azt mutatják, hogy a beérkezett kérelmek száma 2021-ig nőtt. Ez rendkívüli munkaterhet jelentett a bv. bírák számára. A tényleges kártalanítások számának csökkenése és az egyéb befejezések számának extrém növekedése mögött bíróságon kívüli ok áll: a veszélyhelyzet alatt 2020. április 6-tól ezen eljárás nem volt lefolytatható (OBH¹¹ rendelkezés)¹², majd 2020. május 8-tól ezen eljárást fel kellett függeszteni, végül pedig 2020. június 18-tól a veszélyhelyzet megszüntetésével ezen eljárás ismét lefolytathatóvá vált és külön törvény kimondta, hogy a felfüggesztett eljárásokat a veszélyhelyzet megszűnésétől folytatni kell.¹³

A törvényhozó a vizsgálati időszakban már kinyilvánította a kártalanítási eljárás újr szabályozására és a mögötte álló börtönszűfoltosság megszüntetésére irányuló igényét.

10 Forrás: 2021 BvOP adatközlés a következő megjegyzéssel: „Az újonnan létesült, mintegy 2 500 normatív férőhelyet biztosító könnyűszerkezetes objektumok 97%-os feltöltöttségi szintre történő betelepítése 2020. július 27. és augusztus 15. között megvalósult összesen 939 fogvatartott bevonásával. A bv. intézetek belső átcsoportosítással összességében 1 274 fogvatartottat telepítettek át önállóan a bv. intézet területén lévő más objektumokból, 201 fő pedig célzott felhívással érkezett. Valamennyi bv. intézet telítettség mutatójának normalizálása és 100%, vagy az alá csökkentése ezzel egy időben részben megvalósult, 2020. augusztus 23-ig pedig teljeskörűen végrehajtásra került. Ezen tevékenység további 472 fogvatartott célzott átcsoportosítását indikálta. A megvalósult új férőhelyek előreláthatólag tartósan szavatolni tudják a telítettségi mutatók 100%-os szint alatt tartását minden bv. intézetben, megszüntetve a megfelelő élettér hiánya miatt indított kártalanítási eljárások létjogosultságát.”

11 Országos Bírósági Hivatal

12 A veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet (Bvr.) 2. § (3) bekezdése meghatározta, hogy a Bv. tv. III. fejezetében meghatározott 52–75/A. § szerinti bv. bírói eljárások közül melyek folytathatóak le, és ezek között a kártalanítási eljárás nem szerepelt. A 188/2020. (V. 7.) Korm. rendelet 18. § (1) és (4) bekezdésével módosított Bvr. 2. § (3) bekezdés szerint a kártalanítási eljárást a bv. bírónak és másodfokon a törvényszéknek fel kellett függesztenie.

13 A börtönszűfoltossági kártalanításokkal kapcsolatos visszaélések megszüntetése érdekében szükséges haladéktalan intézkedésekről szóló 2020. évi IV. törvény 1. § Az Országgyűlés felhívja a Kormányt, hogy a nemzeti konzultáció eredménye alapján a bűncselekményekből származó károk enyhítéséről szóló és a bűncselekmények áldozatainak érdekeit érvényre juttató új szabályozási rendszert dolgozzon ki 2020. május 15-ig – majd a 2020. évi LV. törvény 3. §-ával módosítva – 2020. október 31-éig. 2. § Az Országgyűlés felhívja a Kormányt, hogy a börtönszűfoltosság megszüntetése érdekében 2020. szeptember 30-áig biztosítsa, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek átlagos kihasználtsága ne haladja meg a teljes (100%) kihasználtságot.

A vizsgálati időszakot követően a Mód. tv.-nyel¹⁴ a kártalanítási eljárás újraszabályozása, miként a börtönszűfoltosság megszüntetése egyaránt megtörtént.

Kérdések a kártalanítási eljárás értelmezésében

Jelen tanulmány célja elsődlegesen nem a hatályos jog kritikája, hanem az azt alkalmazó bv. bírói gyakorlat feltárása és elemzése. Tekintettel arra, hogy a kártalanítás széleskörű eljárási rendet érint, jelen tanulmány terjedelmi korlátai csakis az előírt élettér mint kártalanítási alap körülményeivel kíván foglalkozni, azon belül is a Kúria által feltett – jogértelmezési és joggyakorlati – nehézségek vonatkozásában. Éppen ezért a kártalanítási eljárást megelőző panaszt mint preventív jogorvoslati eszközt nem kívántuk alaposabb górcső alá venni. Ugyanakkor fontos rögzíteni, hogy a kártalanítás iránti igény benyújtásának – amennyiben a sérelmes elhelyezési körülmények között töltött napok száma meghaladta a harmincat – feltétele az is, hogy a fogvatartott a Bv. tv. 144/B. §-ában meghatározott panaszt terjesszen elő a bv. intézet parancsnokához. A panaszt tehát kötelező – célzott rendeltetéséből fakadóan – preventív jogorvoslatként szabályozta a Bv. tv. A börtönszűfoltosság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CL. törvény (Mód. tv.) akként módosította a Bv. tv.-t, hogy 2021. január 1-től a panasztételhez kötöttséget kiiktatta. Továbbá átmeneti rendelkezéseket vezetett be a 2021. január 1-jén folyamatban lévő ügyekben is. E szerint a bv. intézet a megelőzőleg előterjesztett panaszt nem bírálja el, hanem a kérelmet haladéktalanul felterjeszti a bv. bíróhoz, aki a panasz benyújtását a kártalanítási kérelem elbírálásának feltételeként nem értékeli [2021. január 1-től Bv. tv. 436/A. § (4) bekezdés]. Ezen jogi álláspont mentén a Bv. tv. 10/A. § (6) bekezdése azt, hogy a fogvatartott a panaszt „előterjessze”, a kártalanítási kérelem olyan feltételének tekintette, amelyek időbeli sorrendjét nem határozta meg (pl. „a panaszt megelőzőleg előterjesztette”). Ily módon a panasz elsőbbsége és egyidejűsége egyaránt joghatályos. Egyébként ez az Igazságügyi Minisztérium és a Legfőbb Ügyészség véleménye is, valamint ennek megfelelő az uralkodó bv. bírói gyakorlat.

Az időbeliség kapcsán kérdés, hogy mi minősül kérelemnek és mi panasznak, és ha ez utóbbiról van szó, úgy annak időbeli kereteit kell figyelembe venni. Azaz például amennyiben a bv. intézet parancsnoka nyilatkoztatja a fogvatartottat, hogy a kérelmét panasznak is tekintette-e, és arra igenlő választ kap, az eljárást meg kell indítani és a kérelmet panasznak kell tekinteni. Bár nem kívánjuk részletesen elemezni a panasz jogintézményét, egy nagyon fontos további kérdést mégiscsak érdemes lenne vizsgálni: az utólagos panasz lehetőségét. Például, a fogvatartott reintegrációs őrizetbe helyezése vagy szabadulása esetén egyáltalán van-e helye utólagos panasznak? Tekintettel arra,

14 A börtönszűfoltosság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CL. törvény (Mód. tv.)

hogy mindkét nem-tényleges fogvatartás kapcsán olyannyira kötelező a panasztétel, mint tényleges fogvatartás alatt, merthogy a törvény kivételt nem tesz, a Kúria álláspontja szerint nincs helye *contra legem*¹⁵ értelmezésnek, azon az alapon, hogy a panasz meglévő sérelem orvoslását és további sérelem megelőzését célozza, ami utóbb okafogyottá válik. Szintén kérdés az időbeliség keretében, hogy a korábban a panasz előterjesztésének hiányában érdemi vizsgálat nélkül (miután a megnevezéséből is következően nincs érdemi elbírálás, tehát véglegessé vált végzéssel) elutasított kártalanítás iránti igény/kérelem kapcsán számolni kell-e annak az ismételt benyújtásával? E kérdésben eligazít az Alkotmánybíróság döntése: „a Bv. tv. a kérelem benyújtása feltételeinek elmulasztását kizárólag a határidő tekintetében szankcionálja jogvesztéssel. Amennyiben tehát más, egyébként pótolható feltétel hiánya állapítható meg, – a Bv. tv. kifejezett tiltó rendelkezése hiányában – nem zárható ki, hogy a jogvesztő határidőn belül az elítélt ismételt kérelmet adjon be. Amellett, hogy a Bv. tv. ismertetett rendelkezései sem tiltják ezt, ez az értelmezés van összhangban a hatékony bírói jogvédelem alkotmányos követelményrendszerével is.” {3335/2019. (XII. 6.) AB határozat, indokolás [40]}. Ezen alkotmánybíróági megállapítás tehát nem csupán az itt kiemelt panasz hiányára, hanem mindazon további esetekre is érvényes, amennyiben a kártalanítás iránti igény/kérelem érdemi döntés nélkül került elutasításra.

Az előírt élettér hiánya – mint kártalanítási elem – és a vele kapcsolatos szakmai kérdések

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet – 2017. január 1-től hatályos – 121. § értelmében a zárkában vagy a lakóhelyiségben (2021. január 1-től: – ideértve a kórtermet is –) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson. Az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet – függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e – figyelmen kívül kell hagyni. A letartóztatott tekintetében a 186. § szerint a zárkában elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy személyenként tíz köbméter légtér és négy négyzetméter élettér jusson. Más kérdés, hogy a börtönök telítettsége egy adott jogrendszerben szoros kapcsolatot mutat az alternatív szankciók vagy más néven diverziók jogalkalmazási gyakorlatával.¹⁶

Abban, hogy honnan jutott el idáig a légtér/élettér (korábban: mozgástér) jelenlegi szabályozása, az Alkotmánybíróság játszott meghatározó szerepet, mivel a 32/2014. (XI. 3.) AB határozat 1. pontjában megállapította: – az akkor hatályos – a szabadságvesztés

és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 137. § (1) bekezdése [A zárkában (lakóhelyiségben) elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre legalább hat köbméter légtér, és lehetőség szerint a férfi elítéltek esetén három négyzetméter, a fiatalokorúak, illetve a női elítéltek esetén három és fél négyzetméter mozgástér jusson.] nemzetközi szerződésbe és az Alaptörvénybe ütközik, ezért azt 2015. március 31-ei hatállyal megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság kimondta: „Az Egyezmény 3. cikkében és az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom abszolút jellegéből következő állami – jogalkotói – kötelezettség, hogy a fogvatartottak részére biztosítandó mozgástér minimális mértékét kötelezően alkalmazandó, kógens jelleggel – attól való eltérést kizáró módon – kell a jogszabályban meghatározni.” {indokolás [55]}. A jogszabályban előírt minimális élettér tehát egyéni elhelyezés esetén fogvatartottanként 6 négyzetméter, míg közös elhelyezés esetén 4 négyzetméter. Ennek kapcsán azonban több fontos kérdés is felmerült.

Fogvatartott betegszobában történő fekvőbeteg-ellátása teremthet-e alapot a kártalanításra?

A Kúria vizsgálata alapján „az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszakadásából eredő megszűnése szempontjából nem értékelhető” (ha önmagában nézzük, vagyis amikor a betegszobában nincs sérelmes elhelyezés). A Kúria álláspontja szerint a kétféle minimum előírásából az következik, hogy az élettér hiánya egyéni elhelyezés esetén fogvatartottanként 6 négyzetméter, míg közös elhelyezés esetén 4 négyzetméter alatt megállapítandó. A Bv. tv. 10/A. § (1) bekezdésében („fogvatartása során a jogszabályban előírt”) utalt jogszabályként a fogvatartottra vonatkozó minimális életteret meghatározó 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 2021. január 1. napja előtt nem tartalmazott előírást a kórtermi elhelyezésre, ezért nem kifogásolható, hogy ezen szabályozási úrbén a bv. bírák az egységes jogalkalmazás érdekében – közel sem önkényesen – más jogszabály alapján határoztak a kórteremben elhelyezett fogvatartott kártalanításáról. A kórterem a betegellátás tere, nem azonos a bv. intézetbeli lakóhelyiséggel, még ha utóbb a jogalkotó – ugyancsak a jogegység biztosítása érdekében – a kórtermet a bv. intézetbeli lakóhelyiségnek is tudta be. (pl. Bv. Egészségügyi Központban elhelyezett fogvatartott esetében).

Egyébként fontos rögzíteni, hogy sem az Európai Börtönszabályok, sem más nemzetközi egyezmény nem írja elő az elhelyezés minimális négyzetméterét, miközben utal arra, hogy a minimális értékeket a hazai szabályozásban rögzíteni kell. A nemzetközi normarendszerben mégis van egy általánosan elfogadott érték, amely először az CPT¹⁷ 2. számú általános jelentésében jelent meg.¹⁸ A szervezet rögzíti, hogy egyszemélyes

¹⁵ *Contra legem* jelentése: törvény szövegétől eltérő értelmezés.

¹⁶ Vári V. (2019)

¹⁷ CPT (Committee for the Prevention of Torture – Kínzás Megelőzési Bizottság)

¹⁸ Committee for the Prevention of Torture - CPT 2nd General Report CPT/INF(92) 3. 1992. április 13.

elhelyezés esetén hat, míg közös elhelyezés során négy négyzetméter az elfogadható terület. Esetjogában, a túltelítettséghez köthető konkrét ügyekben pedig az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) következetesen hivatkozik erre a CPT jelentésre, így a bíróság jogalkalmazó tevékenysége jogforrássá erősödött. Ennek a magyar jog egyébként teljes egészében megfelel. Továbbá az EJEB Domján kontra Magyarország ügyben 2017. november 23-án közzétett határozata megállapította, hogy az eddigi tapasztalatok alapján a Magyarország által bevezetett preventív és kompenzációs jogorvoslat egyaránt alkalmasnak bizonyul a börtönszűfoltyságból – és egyéb, nem megfelelő fogvatartási körülményből – eredő egyezményesértékek hatékony orvoslására, továbbá a kompenzációs jogorvoslat során megítélhető kártalanítás napi összegét is az EJEB gyakorlatának megfelelően határozták meg. Minden kérelmező köteles kimeríteni az újonnan bevezetett jogorvoslati lehetőségeket. Az ügybeli elítélt kérelmét idő előtt nyújtotta be, és az elfogadhatatlanként elutasításra került.

Miként vették figyelembe az előírt légtér hiányát?

A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1) bekezdése szerint a zárkában/lakóhelyiségben minden elítélre hat köbméter légtér biztosítandó. A Legfőbb Ügyészség szerint általában kivételes a légtér hiányának kifogásolása a beérkezett kérelmekben is. Ennek megfelelően az ügyészség véleménye szerint az élettér hiánya esetén járulékos körülményként alappal lehet hivatkozni a légtér hiányára, és ezzel a bv. bírónak érdemben kell foglalkoznia. A Kúria vizsgálata szerint fontos észrevétel, hogy a Panasz és Kártalanítási Tevékenységet Támogató Rendszer (PKTTR) a légtérre nem tér ki, (amiből az látszik következni, hogy erre nincs bv. intézeti adatszolgáltatás), mégis tapasztalatok szerint a bíróságok a légtér hiányát figyelembe veszik (feltehetően kifogás esetén és hiánypótlással tisztázva). A törvényszékek rendszeresen negálják a légtér hiányának figyelembe vételét, bár az adott ügyben a Kúria iránymutatását várják, mert álláspontjuk szerint a joggyakorlat nincs összhangban a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelettel. Ugyanakkor gyakorlatilag azért nincs ennek túlzott relevanciája, mert amennyiben az élettér megvan, az előírt légtér is megvan, hiszen 4 négyzetméter esetén a 6 légköbméter csak 1,5 méternél kisebb belmagasság esetén hiányozna. Tehát logikusan ez nem lehet probléma. Ugyanakkor a Bv. tv. 10/A. § (1) bekezdése [2021. január 1-től Bv. tv. 75/B. § (1) bekezdés] az élettér hiányát veszi alapul, ebből következően a 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet által előírt légtér hiánya – mely körülmény súlyát szükségtelen hangsúlyozni – az élettér hiánya esetén ahhoz kapcsolódó más sérelmes elhelyezési körülménynek tekintendő. A kérdés nem „légből kapott”, mert az ad absurdum jellegű helyzet is előfordulhat. A Kúria álláspontja szerint a PKTTR-t felül kell vizsgálni, annak ki kell terjednie a légtérre is, és erre alapozottan a bv. intézetnek – amennyiben ez a kérelemben kifogás alá esett – a légtérre is adatot kell szolgáltatnia.

Melyek a „különösen” kitétellel kiemelt más sérelmes, akceptált vagy negált elhelyezési körülmények, és az akceptáltak között történt-e súlyozás?

A Bv. tv. 10/A. § (1) bekezdése [2021. január 1-től Bv. tv. 75/B. § (1) bekezdés] értelmében „a jogszabályban előírt élettér hiánya és az ehhez kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülmény, különösen az illemhely elkülönítésének a hiánya, a nem megfelelő szellőztetés, világítás, fűtés vagy rovarirtás (...) által előidézett sérelem miatt” jár a kártalanítás. A 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 120. § (2) bekezdése értelmében pedig a zárkában - az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére szolgáló zárka kivételével - folyó vízzel ellátott mosdót és elkülönített, lehetőség szerint önálló szellőzős WC-t kell kialakítani. A fegyelmi és biztonsági zárkában folyó vízzel ellátott mosdót és WC-t kell kialakítani. A lakóhelyiségeknél pedig a tisztálkodáshoz szükséges folyóvizet, fürdőt, illetve WC-t körletenként is lehet biztosítani. Az elhelyezési körülményekre vannak még további belső utasítások és egyéb rendelkezések, ezek ismertetését mellőzzük, közülük elegendő utalni pl. a fogvatartottak ellátásának és elhelyezésének szabályairól szóló 2/2018. (I. 4.) OP szakutasításra [ezt követte az azonos megnevezésű 21/2020. (VI. 11.) BvOP utasítás], és a vizsgálati időszak döntő részére ebből állapítható meg, hogy fűtési idényben hány fokot kell biztosítani a zárkában és a lakóhelyiségben, valamint azt is, hogy kéthetente tiszta ágyneműt kell biztosítani [Bv. tv. 122. § a) pont, jog a higiéniai feltételeknek megfelelő egészséges elhelyezésre], az ettől való eltérés a fogvatartott hátrányára válhat.

A Legfőbb Ügyészség szerint a bv. bírák – a kérelemmel érintettségük esetén – minden esetben megvizsgálták a nevesített körülményeket, és azokat többségében nem állapították meg, míg súlyozás nélkül elsősorban az illemhely elkülönítésének hiányát, másodsorban a rovarirtás meg nem felelő voltát akceptálták.

A Kúria vizsgálata alapján az ítéletáblák eltérően jártak el, volt olyan ítéletábla, aki szerint a bv. bírák súlyozták az akceptált kifogásokat. A Kúria vizsgálata érdekében az ítéletáblák összegzést végeztek a törvényszékek ismertetett jelentéseiből az említett eljárások vonatkozásában. Ezekből a jelentésekből kitűnik, hogy összességében nézve a nem nevesített esetek közül egyedül akceptált a (hetenkénti) háromszori zuhanyozás hiánya (Kúria ezzel nem értett egyet, hiszen ez nem zárkára/lakóteremre vonatkozó elhelyezési körülmény), viszont negálási körbe kerültek további nem elhelyezési körülmények (pl. meleg víz, egészségügyi ellátás, munkavédelmi bakancs, ételmezés, szabad levegőn tartózkodás), illetőleg ezen kívül az illemhely biztosíthatósága. Egy további törvényszéki jelentés szerint kifogás alá esett a kilátásgátló felszerelése. Ez azonban biztonsági intézkedés a bv. szervezet Biztonsági Szabályzatának kiadásáról

szóló 26/2015. (III. 31.) OP szakutasítás 542. pontja alapján, nem elhelyezési körülmény, ha pedig azzal függ össze, hogy nincs vagy nem elegendő a természetes fény, általában – de nem minden esetben – nem akceptálható, mert a fogvatartottak ellátásának és elhelyezésének szabályairól szóló 2/2018. (I. 4.) OP szakutasítás és a 21/2020. (VI. 11.) BvOP utasítás értelmében a zárkában/lakóhelyiségben az olvasásra alkalmas természetes vagy mesterséges világítást kell biztosítani.

A Kúria vizsgálata¹⁹ szerint egy másik ítélőtábla jelentése az akceptáltak körében említette meg az illemhely önálló szellőztetésének hiányát, míg a negáltak között a mosógép, hűtőszekrény, művelődési és sportolási lehetőség hiányát (ezek sem elhelyezési körülmények). Volt olyan törvényszék, amely sajátos megoldást alkalmazott: általában (nyilvánvalóan az alapösszegezen felül) sérelmenként növelték napi 100 forinttal ilyen akceptált esetben a kártalanítás összegét. A Kúria álláspontja szerint ez merev megoldás, hiszen nem mindig alkalmazható, így pl. akkor, ha a sérelmes élettér kirívóan csekély, a napi maximum kártalanítás önmagában is indokolt lehet. A megfogalmazott álláspont szerint kártalanítást csak a zárkára/lakóhelyiségre vonatkozó elhelyezési körülmények alapozhatnak meg, amelyik pedig e körbe nem tartozik, az a kártalanítás szempontjából közömbös és bizonyítást sem igényel. A kifogásolt normatíve előírt vagy elő nem írt elhelyezési körülmény hiánya kapcsán is mérlegelendő, hogy ez valamely alapvető jog megsértését eredményezte-e.

A jogszabályban előírt élettér hiánya esetén a törvényben akár nevesített, akár nem nevesített (más) elhelyezési körülmények közötti formalizált differenciálás (súlyozás) általában nem támogatható, mert hiányuk relativizálódhat (hasonlóképpen, mint a büntetékiszabási tényezők értékelése, amelyek között úgyszintén nincs semmiféle hierarchia).

A jogszabályban előírt élettér megléte esetén, önmagában az egyéb sérelmes elhelyezési körülmények miatt állapítottak-e meg kártalanítást?

Az Igazságügyi Minisztérium jogalkalmazási információkra támaszkodva úgy látta, hogy „az intézmény hatálybalépését követő időszakban volt ebben eltérő gyakorlat, amely a későbbiekben teljesen letisztult.” A Legfőbb Ügyészség tapasztalata az előbbivel azonos volt, azaz az utóbbi időben már egységes bírósági gyakorlat érvényesül, az előírt élettér megléte esetén, önmagában az egyéb sérelmes elhelyezési körülmények miatt kártalanítás nem kerül megállapításra (kezdetben még voltak ettől eltérő döntések).

19 2020. EL. II. JGY. B. 1/23. Kártalanítás és feltételes szabadság – Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport

Ezzel a gyakorlattal az ügyészség egyetért. A 2016. évi CX. törvény 22. §-ához fűzött indokolásából: „A szabályozásból egyértelműen következik, hogy a kártalanítást minden esetben a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző zsúfolt elhelyezési körülmény alapozza meg. A büntetés-végrehajtási bíró a sérelem mértékének megállapításakor veszi figyelembe a zsúfolt elhelyezési körülményből eredő sérelmet súlyosító körülmények fennállását, halmozódását.” (Kiemelés a jogalkotói akaráthoz.)

A Kúria véleménye alapján a bv. bírói gyakorlatban egységesen követett gyakorlat, miszerint: „Ha a jogszabályban előírt élettér biztosított, a kapcsolódó sérelmek önmagukban nem alapoznak meg kártalanítást. Ha a jogszabályban előírt élettér nem biztosított, az önmagában megalapozza a kártalanítást, s ekkor értékelendők a kapcsolódó sérelmek is.”²⁰ A panasz kártalanítás korábbi feltételének kiiktatásával egyetért a tanulmány szerzője is.

Kártalanítás a Kúria szemüvegén keresztül – Összegzések

Az évek során a kártalanítás jogintézménye kiforrott. Célját, erejét, hatékonyságát mára már bizonyította. Az eredeti jogalkotói elképzelés szerint a bv. bírói kártalanítás az alapvető jogokat sértő fogvatartással jogszerűen okozott hátrány megtérítése, mely megvalósult. Végig egyértelmű volt, hogy a sérelmes fogvatartásért nem a bv. szervezet, hanem az állam tartozik felelősséggel. Ennek megfelelően az állam törvénybe iktatott akaratából a kártalanítás jogosultja az adott hátrányt szenvedett fogvatartott, megfizetésének pedig az állam a kötelezettje. Jelen tanulmány során sok gondolat és kérdés felmerült. Ezek megválaszolására a terjedelmi korlátok okán jelen tanulmány nem alkalmas. Azonban kétségtől a kártalanítás legfontosabb eleme mégiscsak az élettér kérdése és annak körülményei. Fontos megállapítása a Kúria vizsgálatának, hogy a jogszabályban előírt minimális légtér hiánya az élettér hiánya esetén ahhoz kapcsolódó más sérelmes elhelyezési körülménynek tekintendő. Ugyanakkor kiemelendő, hogy a kártalanítást csak a zárkára/lakóhelyiségre vonatkozó elhelyezési körülmények alapoznak meg, azaz amelyik nem tartozik ebbe a körbe, az a kártalanítás szempontjából közömbös, és bizonyítást sem igényel. A kifogásolt normatíve előírt vagy elő nem írt elhelyezési körülmény hiánya kapcsán is mérlegelendő, hogy ez valamely alapvető jog megsértését eredményezte-e. A jogszabályban előírt élettér hiánya esetén a törvényben akár nevesített, akár nem nevesített (más) elhelyezési körülmények közötti formalizált differenciálás (súlyozás) általában nem támogatható. Megállapítható tehát, hogy nincs ok változtatni a korábbi bv. joggyakorlat-elemzés összefoglaló véleményének álláspontján: „Ha a jogszabályban előírt élettér biztosított, a kapcsolódó sérelmek önmagukban nem alapoznak meg kártalanítást. Ha a jogszabályban előírt élettér nem

20 2020. EL. II. JGY. B. 1/23. Kártalanítás és feltételes szabadság – Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport

biztosított, az önmagában megalapozza a kártalanítást, s ekkor értékelendők a kapcsolódó sérelmek is.”²¹

Felhasznált irodalom

- Czenczer Orsolya (2019): Az alapvető jogok biztosának a Nemzeti Megelőző Mechanizmus keretében végzett vizsgálatai egy bv-s szemével - különös tekintettel a fiatalkorúak szabadságvesztés büntetési intézeteiben végzett vizsgálatokra. In: Miskolci Jogi Szemle (1788-0386): 14. 2. különszám. pp. 135-146.
- Felekly István (2020): A kártalanítás és a feltételes szabadságra bocsátás feltételei a büntetés-végrehajtási bírói gyakorlatban. Forum Sententiarum Curiae. 2020/1. 4-9.
- Nagy Zsuzsanna – Boda Zoltán (2021): Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás új szabályai, visszatekintés a panasz jogintézményére. In: Az Új Btk. Online: <https://ujbtk.hu/dr-nagy-zsuzsanna-dr-boda-zoltan-az-alapveto-jogokat-serto-elhelyezesi-korulmenyek-miatti-kartalanitas-uj-szabalyai-visszatekintes-a-panasz-jogintezmenyere/> 2021. 04. 05.
- Ürmösné Simon Gabriella (2019): Amazing Penal Institutions and Dwelling Circumstances of Inmates. INTERNAL SECURITY. 11: 2 pp. 179-190., p. 11.
- Vári Vince (2019): Elterelés és az ügyész – nyomozó hatóság kapcsolata a nyomozásban In: Marton Zsuzsanna – Németh Kornél – Péter Erzsébet (szerk.): III. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia: tanulmánykötet. Nagykanizsa, Magyarország: Pannon Egyetem Nagykanizsai Campus (2019) pp. 52-61., p. 9.

Felhasznált jogszabályok

2016. évi CX. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról
2020. évi IV. törvény a büntönzsúfoltsági kártalanításokkal kapcsolatos visszaélések megszüntetése érdekében szükséges haladéktalan intézkedésekről szóló
2020. évi CL. a büntönzsúfoltság miatti kártalanítási eljárással összefüggő visszaélések megszüntetése érdekében szükséges egyes törvények módosításáról
- A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. CCXL. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- A fogva tartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 9/2018. (VI. 11.) IM rendelet
- A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírásg helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet (Bv. szabályzat)
- A szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet

21 2020. EL. II. JGY. B. 1/23. Kártanítás és feltételes szabadság – Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport

A veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló:

- 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet (Bvr.)
- 188/2020. (V. 7.) Korm. rendelet

Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

Európai Börtön szabályok

Felhasznált egyéb szabályzók

13/2001. (V. 14.) AB határozat

16/2014. (XII. 19.) IM rendelet

30/2013. (X. 28.) AB határozat

32/2014. (XI. 3.) AB határozat

2020. EL. II. JGY. B. 1/23. Kúriai állásfoglalás

3335/2019. (XII. 6.) AB határozat

A fogvatartottak ellátásának és elhelyezésének szabályairól szóló 2/2018. (I. 4.) OP szakutasítás

A fogvatartottak ellátásának és elhelyezésének szabályairól szóló 21/2020. (VI. 11.) BvOP utasítás

CPT 2nd General Report CPT/INF(92) 3.

Felhasznált bírósági határozatok

3154/2019. (VII. 3.) AB határozat

Budapest Környéki Törvényszék 1. Bpkf. 329/2019/2.

Budapest Környéki Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 12. Bv. 219/2019/4.

Budapest Környéki Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 12. Bv. 618/2018/15.

Debreceni Törvényszék 1. Bpkf. 429/2020/8.

Debreceni Törvényszék 1. Bpkf. 726/2019/3.

Debreceni Törvényszék 18. Bpkf. 411/2018/2.

Debreceni Törvényszék 18. Bpkf. 939/2019/2.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 113/2020/7.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 199/2020/2.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 205/2019.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 211/2020/2.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 212/2020.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 212/2020/2.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 241/2020/2.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 274/2020/2.

Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 3. Bv. 1619/2019.

Egri Törvényszék 3. Bpkf. 217/2020/2.

Egri Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 17. Bv. 472/2020/2.

Kecskeméti Törvényszék 3. Bpkf. 917/2018/2.

Kúria Bkk. I. 1. 477/2019.

Barabás Andrea Tünde

TETTES ÉS ÁLDÓZAT TALÁLKOZÁSÁNAK JELENTŐSÉGE A BÖRTÖNÖKBEN

Magyarországon a közvélemény leginkább a szabadságvesztést tartja megfelelő büntetésnek, és a szankciók sorában is ezt említi elsőként.¹ Ehhez képest, a büntetés-kiszabás statisztikai adatait vizsgálva azt láthatjuk, hogy míg 2014-ig a szabadságvesztés-büntetések, és a pénzbüntetések száma egyaránt növekedett, azóta folyamatosan csökken a kiszabott végrehajtandó és felfüggesztett szabadságvesztések száma, míg a pénzbüntetések száma ezzel egyidejűleg növekvő tendenciát mutat. 2020-ban az 53 170 jogerős ítéletből 22 378 volt pénzbüntetés, míg 15 738 szabadságvesztés, melyből összesen 10 365 volt felfüggesztett.²

Kérdés, vajon mi a büntetés és általában véve a szabadságvesztés célja: pusztán az elkövető elszigetelése, a társadalom védelme és elrettentése a hasonló cselekmények elkövetésétől, vagy a társadalom védelme oly módon, hogy a majdan szabaduló jó útra térjen, megbánja tettét és jogkövető életmódot folytasson. Ennek eldöntéséhez érdemes a Btk. rendelkezéseiből kiindulni, amely 79. §-a szerint „A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el”, azaz a büntetésnek egyaránt szolgálnia kell a speciális, tehát egyéni, és a generális, tehát a társadalom tagjainak összességét érintő megelőzést.

A Bv. Kódex³ 1. § (2) bekezdés a) szakasza ennél részletesebben fogalmaz: „A büntetések és az intézkedések végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy az a) a büntetésben és az intézkedésben megnyilvánuló joghátrányon, illetve a megelőzést szolgáló rendelkezések érvényesítésén túl elősegítse az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását [...]”, vagyis a büntetések végrehajtása során a tett társadalmi rosszallásának kifejezése mellett kiemelten fontos a reintegráció, amely segíti a szabaduló elítéltet a beilleszkedésben és jogkövető életmód kialakításában.

1 Barabás A. T. (2020); Barabás A. T., Windt Sz. (2010)

2 Bűnözés és Igazságszolgáltatás (2021)

3 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (a továbbiakban: Bv. Kódex)

Az elkövető társadalomba történő visszavezetésének fontos eleme a megbüntetett változása mellett a társadalom befogadó attitűdjének erősítése is. Ennek kiváló módja a resztoratív, helyreállító igazságszolgáltatás eszközeinek alkalmazása, amely mind ezen előnyök mellett kiemelt figyelmet irányít az áldozatokra és a számukra történő jóvátételre is. Az áldozattá válással kapcsolatos kutatások szerint a bűncselekmény elszენvedését követően, a kezeletlen trauma hatására a sértett könnyen kerülhet olyan állapotba, hogy nem képes korábbi életvitelét folytatni, bezárkózik, szorong, kapcsolatai megszakadnak, és életminősége fokozatosan romlik. Noha ez a súlyosabb, illetve erőszakos bűncselekmények áldozatai körében fordul elő nagyobb gyakorisággal, de bekövetkezhet akár „egyszerű” betörést követően is, amikor a sértett többet nem akarja (vagy nem meri) otthonát elhagyni, vagy éppenséggel fél oda visszatérni.

Magyarországon 2007. január 1. óta alkalmazható a közvetítői eljárás, vagy más néven mediáció a büntetőügyekben.⁴ Erre az adott lehetőséget, hogy a 2006. évi LI. törvény több ponton módosította a büntetőeljárás törvényt (régi Be.⁵) és új büntethetőséget megszüntető okként iktatta be a büntető törvénykönyvbe (régi Btk.⁶) a tevékeny megbánást, amelynek bevezetése a mediáció feltételét képezte.⁷

A mediációt érintő szabályozás az elmúlt tizenöt évben folyamatosan alakult, és úgy tűnik, a jogalkotó segíteni kívánta a fejlődő lehetőség kibontakozását.

Jól látható emellett a törvényhozói szándék a közvetítés alkalmazásának bővítésére a büntetőeljárásán kívül is. Ennek volt jele az elmúlt években két új terület bevonása a mediáció alkalmazásába. Az egyik a szabálysértési törvény⁸ módosítása, aminek alapján 2014. január 1-jétől a szabálysértési eljárásban is alkalmazható a közvetítői eljárás.

4 Meg kell említeni, hogy mediációra nem csak büntetőügyekben kerülhet sor Magyarországon. Családjogi és más polgári peres eljárásokban már korábban lehetővé vált a mediáció alkalmazása, amelynek megtörténtéről a per megindítása előtt a feleknek nyilatkozni kell.

5 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (a továbbiakban: régi Be.)

6 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: régi Btk.)

7 A Btk. 29. § (3) bekezdése alapján változott a tevékeny megbánás helye és alkalmazhatósági köre is szélesedett. Eszerint a törvényben meghatározott, az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni, illetve a szellemi tulajdonjog elleni vétség, és/vagy három évnél nem súlyosabban büntetendő bűntettek elkövetése esetében van helye. Emellett a törvény indokolása szerint nincs akadálya a közvetítői eljárásnak, „ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményekkel szorosan összefüggő, vagy halmaztatban álló más (nem súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett) bűncselekmény is megvalósult. Továbbá indokolt, hogy olyan esetekben, amikor nincs sértett, de az ügyész perindításra jogosult, az ügyész vagy más állami hatóság (fogyasztóvédelem, környezetvédelem) is kerülhessen alkupozícióba, és közvetítői eljárást lehessen lefolytatni.” Azaz a közvetítés alkalmazásának lehetősége e tekintetben is gyarapodott. A törvény tartalmaz kizáró okokat a bűncselekmény jellegére, illetve az elkövető személyére tekintettel, amelyek megléte esetében nem alkalmazható a mediáció.

8 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről, amit a 2013. évi CLXXXVI. törvény rendelkezései módosítottak.

Emellett találkozhatunk a mediáció lehetőségével a Bv. Kódexben is, ahol a 171. § (1) bekezdése szerint „A fegyelmi jogkör gyakorlója az elítélt másik elítélt sérelmére megvalósított fegyelemsértése miatt indult eljárást megszüntetheti, a fenyítés végrehajtását felfüggesztheti, ha az elítélt közvetítői eljárásban vesz részt.” Bár ezek viszonylag kis lépték voltak, ám mégis reményt keltettek.

2019. január 1-jétől a törvényhozó kimondottan támogatja a fogvatartotti jóvátételt, amely az eredetileg sértett személy, vagy ennek hiányában a bűncselekmények sértettjei részére általánosságban erre a célra létrehozott kárenyhítési alapba történő befizetéssel történik. A 188. § (1a) bekezdés szerint a szabadságvesztésre ítélt feltételes szabadságra bocsáthatóságának vizsgálata során a büntetés-végrehajtási bíró különösen figyelembe veszi „[...] c) az elítéltnak a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását, d) ha az elítélt által elkövetett bűncselekménynek nem volt sértettje, az elítélt által az igazságügyért felelős miniszter által vezetett minisztérium »bűncselekmények áldozatainak kárenyhítése« megnevezésű célelőirányzata javára teljesített befizetés tényét [...]”⁹

Összességében azonban a büntetés-végrehajtásnak a magyar szabályozás szerint nem célja a felek közötti megbékélés elősegítése, és erre jelenleg nem is alkalmas. Így az érintettek, ha addig nem békéltek meg, akkor később erre lehetőségük sincs. Ezzel azonban méltánytalanul esik el a jóvátétel/megbékélés lehetőségétől az a sértett, aki esetleg ezt a későbbiek során igényelné, a bebörtönzöttek számára pedig később nem nyílik esély szembesülni a tettük által előidézett fájdalommal/sérelemmel, és arra sem, hogy legalább utólag kifejezésre juttathassák megbánásukat. Az elkövető találkozása a sértettel jelentős szerepet játszhat abban, hogy felmérhesse tette következményeit és a károkat, amelyeket a valóságban okozott, azaz erősítse a változás szándékának kialakulását, a sértettnek pedig segítheti a történetek feldolgozást és a megbékélést.

A börtön feladata: őrzés és/vagy támogatás?

Kimmett Edgar és Tim Newell az angliai és walesi börtönöket vizsgálva jellemzően két börtöntípust különböztetnek meg: a „megtorló-büntető”, valamint a „reformszemléletű” intézményt, ahol cél az elítéltekkel való munka, a probléma megoldásra való törekvés és a reintegráció elősegítése.¹⁰

Amíg a „megtorló” börtön célja kizárni, megalázni és viszontsértani azt az embert, aki megsértette a törvényt, addig a „reformszemléletű” börtönben odafigyelnek az emberi méltóságra, és segítenek a raboknak jóvátenni az általuk okozott kárt. A „megtorló”

típusú börtönre jellemző a korlátozó és stigmatizáló kontroll, a fogvatartottak elszeparálása a szeretett személyek támogatásától, továbbá az erőszakosságra is képes elítélte és személyi állomány kölcsönös dominanciára törekvése. Ez a bánásmód a raboknál növelheti a visszaesés valószínűségét. Az Edgar – Newell szerzőpáros rámutat a „megtorló” börtönbüntetés alapvető problémáira. A „megtorló” szemlélet szerint a rossztevőknek „viszontsérelmet” kell okozni. Ez azért történik, hogy érezze az elkövető, nem éri meg bűnözni, vagyis elrettentsék a bűnözéstől. A büntetés azonban sokszor inkább további bűnözést gerjesztő tényezővé válik, azaz nem éri el a célját. Hatására az elítélt elszigetelődik, családi kötelei megszakadnak, hajléktalanná válhat, nem kap támogatást, ami egyenes út a visszaesés felé. A „megtorló” börtönben a nevelő hatás sem érvényesül, nem segíti az elkövetők fejlődését, felkészülését a szabadulás utáni életre. Az elítéltek szinte semmilyen döntést nem hozhatnak, az a feladatuk, hogy passzívan elfogadják és viseljék a büntetést. Az öröknek mindvégig fenn kell tartaniuk a kontrollt, így nem kockáztathatják, hogy a rabok beleszólhassanak, mi, hogyan működjön a börtönben. A fogvatartottak azt érzik, hogy az örök nem tartják tiszteletben szükségleteiket, és minden azért történik, hogy ők rosszul érezzék magukat. Mindez nagy belső feszültségeket gerjeszt, és erősíti a börtönön belüli konfliktusok, az erőszak kialakulásának esélyét.¹¹

Ezzel szemben a „reformszemléletű” börtönben megértik, hogy a kriminalitáshoz bizonyos szociális konfliktusok vezetnek, amivel foglalkozni kell. Biztosítják a biztonságos légkört, a probléma közös megoldását. A hangsúlyt arra fektetik, hogy olyan védelmező hálót hozzanak létre, amely segíti a fogvatartottakat a sikeres visszailleszkedésben.

Valójában e két típus tiszta formája nem található meg sehol, inkább az jellemző, hogy szinte minden zárt intézményben együtt jelennek meg ezek a tényezők. Kétségtelen, hogy a börtönök szigorú elvek szerint működnek, amelyek nagyon nehezzé teszik a resztoratív technikák bevezetését. Minden börtönben jelen vannak azonban olyan értékek is, amelyek támogathatják a resztoratív eszközök alkalmazását.

Ez a börtöntípusokkal kapcsolatos tétel érvényes a magyar körülmények között is. Vagyis a különböző büntetés-végrehajtási intézetekben eltérő formában és mértékben mind a „reformszemléletű” börtön törekvései, mind pedig a „megtorló” börtön hatásai is előfordulhatnak. A hatások érvényesülése nagyban függhet az intézmény jellegétől, a fogvatartotti állománytól, valamint a parancsnok szemléletétől is.

A resztoratív programok céljaik alapján több csoportra oszthatók. Vannak, amelyek a börtönlakók empátiáját és tudatosságát igyekeznek fejleszteni, míg mások a fogvatartottaknak biztosítják a kártérítési lehetőséget áldozataik részére. Léteznek olyan programok, amelyek találkozók keretében próbálják rendezni a bebörtönzöttek és áldozataik,

⁹ Megállapította: 2018. évi CXXII. törvény 26. § (1) bekezdés. Hatályos: 2019. I. 1-jétől.

¹⁰ Edgar, K., Newell, T. (2006) p. 57-61.

¹¹ Edgar, K., Newell, T. (2006) p. 78.

a családtagok és a közösség viszonyát. Olyan projektekre is volt példa, amely a börtönök és a környezetükben élő közösségek közötti kapcsolatokat erősítését helyezte a középpontba.¹²

Daniel Van Ness a programokat céljaik és megvalósításuk alapján hét kategóriába sorolja, amelyek között találhatunk olyan megoldásokat, amelyek hazánkban már most is jól működnek.¹³

- A tudatosság- és empátianövelő programok azon a felismerésen alapulnak, hogy az áldozattá válás léte és folyamata a legtöbb elítélt számára ismeretlen. A cél az, hogy megértessék az elkövetőkkel, milyen hatással van bűncselekményük az áldozatokra, és ezzel is csökkentsék a visszaesők számát. Ezeknek a projekteknek a módszerei főként találkozó, prezentációk megszervezése, a börtönlakók és az áldozataik közötti párbeszéd kialakulásának elősegítése.
- A jóvátételi programok célja, hogy elősegítsék az elkövetőknek az áldozatok részére történő – főként anyagi – jóvátételt. Mivel az eljárási, ügyvédi költségek általában amúgy is kimerítik az elítéltek esetleges anyagi forrásait, a legtöbb esetben nem marad lehetőségük az áldozatok kártalanítására. Ezt a problémát kiküszöbölendő hoztak létre olyan pénzalapokat, amelyekből ezeket az igényeket kielégítik. Ahhoz, hogy egy börtönlakó hozzájusson ilyen forrásokhoz, meghatározott mennyiségű közösségi munkát kell végeznie.
- A mediációs/dialógus programok keretében találkozókat szerveznek a súlyos bűncselekmények áldozatai és tettesei között. Ezt egy előkészítő szakasz előzi meg, amely arra szolgál, hogy a feleket felkészítse a találkozásra. A találkozó az előkészítés során már szerepet vállaló mediátor segítségével zajlik. Célja, hogy amennyire lehet, begyógyítsa a bűncselekmény által okozott lelki sebeket. Ugyancsak fontos vonulata ennek a programnak az elítélt és a családja közötti mediáció, amelyre azért van szükség, mert a bűncselekmény elkövetésének a legtöbb esetben az a következménye, hogy a bűnelkövető és családtagjai eltávolodnak egymástól. Azzal a céllal is születtek programok, hogy a közösség tagjai és az elítélt közötti dialógus helyreállításával előkészítsék a szabadulás utáni reintegrációt. Külön projektként kezelik a nemi erkölcs elleni bűncselekmények elkövetőinek beilleszkedését, hiszen a társadalom, a közösség velük szemben a legelutasítóbb.
- A börtön-közösség programok azt célozzák, hogy csökkentsék a börtönök és börtönlakók izoláltságát azoktól a közösségektől, amelyek közelében élnek. Az elítéltek közösségi munkát végeznek, így erősítve az adott közösségben betöltött szerepüket.

- A konfliktusfeloldó programok azzal a céllal jöttek létre, hogy segítséget nyújtsanak a börtönlakóknak a konfliktusaik erőszak alkalmazása nélkül történő rendezéséhez. Az elítéltek megtanulják, hogyan ismerjék fel azokat a helyzeteket, amelyek potenciálisan magukban hordozzák az erőszak veszélyét, és milyen kommunikációs eszközökkel kerülhetik el annak alkalmazását. Egyes programok a fogvatartottak egymással szemben történő nézeteltéréseik békés elsimítását célozzák. Arra is volt példa, hogy a szintén börtönbüntetését töltő bandavezér segítségét kérték a banda tagjai közötti konfliktus feloldásában.
- A legambíciózusabbak az ún. átformáló programok, amelyek arra irányulnak, hogy olyan környezetet, egyfajta „erkölcsös börtönt” alakítsanak ki, amelyben a fogvatartott megváltozik, megjavul. Ezek a programok abból indulnak ki, hogy a börtönök olyan intézmények, ahol a morális korrekció az egyik fő feladat, azzal, hogy a szabadulókat jobb, erkölcsösebb életvitelre ösztönzik.

Resztoratív módszerek alkalmazásának lehetőségei a magyar börtönökben

A résztoratív módszerek – a nemzetközi tapasztalatok szerint – a súlyos bűncselekmények esetében a végrehajtási szakaszban is igen eredményesen működnek, és mind a fogvatartottak, mind az áldozatok életében pozitív változásokat hoznak. Az Európai Unió által támogatott MEREPS¹⁴ projektben ezeket az eredményeket szem előtt tartva, a helyreállítási módszerek, és különösen a mediáció szabadságvesztés-büntetés végrehajtása során való megvalósíthatóságának vizsgálatát tűztük ki célul.

Vizsgálatunk alapján a fogvatartott és a sértett találkozásának talán legfontosabb feltétele az elkövető empatikus készsége. A börtönben az elkövetőktől az empatikus készség olyan szintje várható el, amelynek birtokában legalább utólag képesek belátni, hogy sértettjeiknek fájdalmat okoztak. A belátás előremozdítja a sértett fájdalmának átélését, melynek ideális következménye az őszinte megbánás. A fogvatartottak többsége ugyanis képtelen túllépni az egocentrizmuson, szinte kizárólag saját érdekei mentén gondolkodik és cselekszik. Jól példázza ezt, hogy ugyan sokan állították, megbánták, amit tettek, de nem a sértettet sajnálták, hanem azt, hogy tettük következményeként börtönbe kerültek. Bár az empátia képessége kisgyermekkorban alakul ki, de később is fejleszthető. A fiatalok körében a felnőttekéhez képest is jóval alacsonyabb empátiaszintről beszélhetünk, az áldozat érzései valójában fel sem merültek a kutatás során, vagy ha mégis felvetődtek, azokat a fiatalok meg sem értették.

¹² Hagemann, O. (2003) p. 221-235.

¹³ Van Ness, D. (2007) p. 312-323.

¹⁴ A Mediation and Restorative Justice in Prison Settings (MEREPS) projekt az Európai Bizottság „Criminal Justice 2008” programjának pénzügyi támogatásával valósult meg (JLS/2008/JPEN015-30-CE-0267156/00-39).

Úgy tűnik, érdemes lenne a fogvatartottaknak empátiafejlesztő tréningeket tartani, mert az eredményes részvétel megakadályozhatja a fogvatartottat abban, hogy a jövőben ismételten bűncselekményt kövessen el. Nem véletlen, hogy Van Ness a resztoratív jellegű tréningek körében sorolja fel az empátianövelő programokat is.¹⁵

Fontos tényező az is, hogy az egyén mennyire kötődik ahhoz a közösséghez, amely körbeveszi őt, és ez a közösség milyen értékeket képvisel. Eltérések abban lehetnek, hogy valaki milyen mértékben teszi függővé önértékelését a kívülről érkező minősítésektől. Az azonban mindenkire egyaránt igaz, hogy negatív énképét igyekszik a legrövidebb úton helyreállítani. Ha zárt, összetartó közösségről beszélünk, az egyén normaszegése valószínűleg a közösség minden tagjának tudomására jut. Ha a közösség egységesen elítéli a tettet, és az egyén fogékony a közösség tagjai felől érkező negatív megítélésre, természetesen szívesen érzi a támadást. Ez az érzés lehet konstruktív, amelyet „reintegratív szegénységnek”¹⁶ nevezünk. Az a fogvatartott, akit szoros közösség fog körül, kapcsolata a börtönben is él, és fogékony is az általuk érkező megítélésre, hajlamos reintegratív szegénységet megélni, ami segíti a törekvést a sértettel való konfliktus rendezésére. Ez a helyzet azonban elsősorban a felnőttek esetében fordult elő. A fiatalok körében ugyanis gyakrabban tapasztaltuk a családi kapcsolatok rendezetlenségét, valamint azt, hogy az őket „nevelő” környezet tagjai szintén büntetett előéletűek, vagy akár éppen büntetésüket töltik. Ebben az esetben tehát a közösségi kapcsolódás sokkal inkább negatív eredményt hozhat.¹⁷

Mindezek mellett alapvető kritérium az elkövető megfelelő mentális állapota. A kóros személyiség szerkezetű elítéltek eseteiben ugyanis, akik egy adott helyzetben deviánsan, vagyis szélsőséges, szokatlan, esetleg bízarr vagy veszélyes módon viselkednek, semmilyen formában sem javasolható a mediáció. Ide sorolhatóak mindenekelőtt a pszichopáták, az értelmileg károsodottak, a pszichotikusok, vagy például az egyébként nem rendellenes viselkedésű kábítószer-függők. Korábbi vizsgálatok szerint az elítéltek 27-46%-a mentálisan rendellenes állapotú.¹⁸ Ezeknek az elkövetőknek a kiszűrése fokozott figyelmet és pszichológiai előképzettséget igényelne a börtön részéről a mediáció alkalmazása során.

A resztoratív módszereknek az ítélet előtti és azt követő fázisban történő alkalmazásában jelentős hangsúlyeltolódások figyelhetők meg. Miközben a szereplők, a konfliktusok, az érzések és az ügyek ugyanazok, a hangsúlyok, a feladatok, a helyszínek és a várt közvetlen és hosszú távú hatások máshol, máshogyan találhatók meg az ítélezés előtti

és utáni (büntetés-végrehajtásbeli) helyreállító eszközök, elsősorban a mediáció során. Az ítéletet követő, büntetés-végrehajtás alatti mediáció eseteiben nagyobb figyelem hárul az elkövetőre, és a sértettek bevonása több energiát igényel, illetve sok esetben nem is lehetséges. Mivel a sértettek akár több évvel a sérelem elszívását követően kerülhetnek ismét kapcsolatba az elkövetőkkel, különösen fontos azoknak a tényezőknek a meghatározása, amelyek elkövetői oldalon döntőek lehetnek egy sikeres találkozó megvalósításában. Az ugyanis semmiképpen sem történhet meg, hogy nem megfelelő előkészítés vagy rossz helyzetértékelés miatt az áldozat esetleg ismét viktimizálódik.

A különösen súlyos esetekben – belgiumi tapasztalatok szerint – a bírósági szakaszban túl korai lenne a mediáció, mivel gyakran előfordul, hogy valamelyik fél még túlságosan feldúlt, és nem alkalmas arra, hogy találkozzon a másikkal. Emellett előfordul, hogy a sértett úgy érzi, korábbi eljárás szakaszban az elkövetőnek valamilyen előnye származhatna a mediációból, ezért nem akarja. A tapasztalatok szerint minél súlyosabb a bűncselekmény hatása az érintetteknek, annál szükségesebb a mediáció. Az áldozatok ismételt áldozattá válásához vezethet, ha ilyen esetekben kizárják a megbeszélés, megértés, megbocsátás lehetőségét.¹⁹

A mediáció és a többi resztoratív módszer jelentősége a börtön és a reintegráció szempontjából abban rejlik, hogy az áldozattal való azonosuláson, a megbánáson és a megbocsátáson keresztül az elkövető könnyebben találhat visszautat a társadalomba, a közösségbe, és nagyobb esélye van annak, hogy megszakad a bűnözői életmódja. A helyreállító igazságszolgáltatás ugyanis, miközben új szemlélettel közelíti a konfliktusok értelmezését és kezelését, megtartja a hagyományos rendszerek rehabilitációval kapcsolatos céljainak egy részét.²⁰ Amennyiben a módszernek ezt a hatását elfogadjuk, akkor valószínűleg arra is választ kapunk, hogy milyen körülmények, feltételek léte, illetve megteremtése esetén van nagyobb esély az elkövető társadalmi integrációjára, ami egyúttal a társadalom egésze számára védelmet jelent az újabb atrocitásoktól, azaz éppen a Bv. Kódexben megfogalmazott célok megvalósulását szolgálja.

¹⁵ Van Ness, D. (2007) p. 312-323.

¹⁶ Braithwaite, J. (1989)

¹⁷ Az ún. „integratív” és „kirekesztett” típusú társadalmi kötelékek és a resztoratív folyamatok kapcsolatáról lásd Fellegi (2009) p. 102-108.

¹⁸ Gunn, J. (1977); Boros J., Csetneky L. (2002) p. 110-123.

¹⁹ Van Droogenboeck, B. (2010)

²⁰ Gavrielides, T. (2007) p. 139.

Felhasznált irodalom

- Barabás A. Tünde (2020): A mediáció alkalmazásának szélesedése a jog és a gyakorlat alapján – a resztoratív elvek érvényesülése az igazságszolgáltatásban. In: Hollán Miklós – Mezei Kitti (szerk.): A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai. Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet. Budapest, p. 39-47.
- Barabás A. Tünde – Windt Szandra (2010): A budapestiek véleménye a bűnözésről és a helyreállító igazságszolgáltatásról. Kézirat. Országos Kriminológiai Intézet. Budapest
- Boros János – Csetnek László (2002): Börtönpszichológia. Rejtjel Kiadó. Budapest
- Braithwaite, John (1989): Crime, shame and reintegration. Cambridge University Press. New York
- Bűnözés és Igazságszolgáltatás (2021), Legfőbb Ügyészség, Budapest. Online: <http://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/moved/2021/10/bunozes-es-igazsagszolgáltatás-2011-2020.pdf> (Letöltés ideje: 2022. 05. 10.)
- Edgar, Kimmett – Newell, Tim (2006): Restorative justice in prisons – A guide to making it happen. Waterside Press. Winchester
- Fellegi Borbála (2009): Út a megbékéléshez. A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon. Napvilág Kiadó. Budapest
- Gavrielides, Theo (2007): Restorative Justice Theory and Practice: Addressing the Discrepancy. Publication Series No. 52. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations. Helsinki
- Gunn, John (1977): Criminal behaviour and mental disorder. British Journal of Psychiatry. 130. p. 317-329.
- Hagemann, Ottmar (2003): Restorative Justice in prison? In: Walgrave, Lode (ed.): Repositioning Restorative Justice. Willan Publishing. Cullompton-Portland
- Van Droogenbroeck, Bram (2010): Victim Offender Mediation in Severe Crimes in Belgium: What Victims Need and Offenders can Offer. In: Afford Ltd. – Gyökös, Melinda – Lányi, Krisztina (eds.): European Best Practices of Restorative Justice in the Criminal Procedure. Conference Publication. Ministry of Justice and Law Enforcement of the Republic of Hungary. Budapest. p. 228-235.
- Van Ness, Daniel W. (2007): Prisons and restorative justice. In: Johnstone, Gerry – Van Ness, Daniel W. (eds.): Handbook of restorative justice. Willan Publishing. Uffculme – Devon. p. 312-324.

Kovács Mihály

A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM RENDÉSZETTUDOMÁNYI KARA ÉS JOGELŐDJE – A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM BEMUTATÁSA, A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZETTEL VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS SZEMPONTJÁBÓL

Bevezető

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának Büntetés-végrehajtási Tanszéke 2022-ben ünnepli fennállásának 50. évfordulóját. Az eltelt időszakra visszatekintve elmondhatjuk, hogy számos olyan munkatársunk teljesít szolgálatot valamelyik büntetés-végrehajtási intézetben vagy éppen a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán, aki felsőfokú végzettségét itt szerezte. Jelen tanulmány a jubileum alkalmából született meg, összeállítása során több olyan fiatal munkatársamat is megkérdeztem, aki diplomáját a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen szerezte meg.

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem története

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem létesítéséről szóló 2011. évi XXXVI. törvény preambulumában foglaltak szerint „Az Országgyűlés felismerve, hogy a közzolgálaton belül a polgári közigazgatás, a rendvédelem, a honvédelem és a nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állományában a hivatástudat és a szakértelem erősítése összehangolt és tervezett utánpótlásképzést tesz szükségessé, továbbá a pályaelhagyás helyett a társadalom számára hatékony munkavégzés biztosítására a közzolgálati életpályamodellt támogató továbbképzési rendszert kell működtetni, a közzolgálati felsőfokú szakemberképzést egységes intézményi alapokra kívánja helyezni.”¹

Magyarországon kizárólag a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem és a Rendőrtisztai Főiskola átalakulásával, valamint a Budapesti Corvinus Egyetemből kiváló

¹ Nemzeti Közzolgálati Egyetem létesítéséről szóló 2011. évi XXXVI. törvény

Közigazgatás-tudományi Kar csatlakozásával 2012. január 1-jén létrejött Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán (a továbbiakban: NKE RTK) képeznek rendészeti felsőfokú végzettséggel rendelkező szakembereket. A kar hallgatói nappali munkarendben három-, illetve négyéves alapképzési, levelező munkarendben hároméves alapképzési, valamint kétéves mesterképzési szakon folytathatnak tanulmányokat. Az itt végzettek iránt hosszú távon is prognosztizálható a kereslet, hiszen a rendészeti ágazat szervei, mint például a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint a magánbiztonsági és az önkormányzati rendészeti szféra részéről folyamatos felvételi igény jelentkezik az egyetemen diplomát szerző szakemberek iránt.

A Rendőrtisztai Főiskola jogutódjának számító NKE RTK nappali munkarendes képzéseinek túlnyomó többsége egy felvételi tárgyból tett emelt szintű érettségi és középfokú nyelvvizsga birtokában pályázható, azonban néhány szakirányra csak a rendvédelmi szervek hivatásos állományának tagjai jelentkezhetnek.

A büntetés-végrehajtási szakirány, avagy az alapok letétele

Az NKE RTK büntetés-végrehajtási szakiránya a büntetés-végrehajtási szervezet képzési rendszerének 3. pilléréként jelenik meg, mely mind nappali, mind levelező tagozatos munkarendű képzésként elérhető a hivatásos állomány felsőfokú végzettséget megszerezni kívánó tagjai részére. A szakirányon végző hallgatók remek alapot kapnak ahhoz, hogy a tiszti rendfokozathoz méltó, olyan szervezeti magatartást és szemléletet sajátítsanak el, amely hozzájárul ahhoz, hogy idővel – az elméleti tudást megfelelő gyakorlati tapasztalattal kiegészítve – magasabb szolgálati beosztásba kerülhessenek.

A hallgatók átfogó képet kapnak a büntetés-végrehajtási szervezet egészéről, az egyes szakterületek munkavégzéséről és a társszervek működéséről, ami nélkülözhetetlen a mindennapi feladatok jogszerű végrehajtásához, mindemellett a szakterületek közötti hatékony kommunikációhoz és együttműködéshez, továbbá a jó kollegiális viszonyok kialakításához. A megszerzett tudás szakmai önbizalmat ad, lelkiileg megerősít és felkészít a hivatásos tiszti pályára.

A szakmailag felkészült oktatók állandó segítséget és támogatást nyújtanak. Kijelenthető, hogy a családi légkör és a kis létszámú osztályok a szoros emberi és munkakapcsolatok kialakításához mindenkor biztosítják a feltételeket, más egyetemhez, felsőoktatási intézményhez nem hasonlítható módon. Az oktatók és a hallgatók közötti kapcsolat egyedi és különleges, mert együttműködésen alapul, szakmai műhelymunka formájában, interaktív előadások és gyakorlati oktatás keretében. Az oktatók lelkiismeretesek – a büntetés-végrehajtási szervezet kiemelkedő képviselői –, közülük többen

nemcsak évtizedes szakmai múlttal, de nagy oktatói tapasztalattal is rendelkeznek. Folyamatos a hallgatók utánkövetése, az együttműködés keretében a tanulmányok, kutatások elkészítésének elősegítése. Ha „fél szemmel is”, de figyelemmel kísérik korábbi tanítványaik életpályáját, előmenetelét.

Az elméleti tudás gyakorlatba történő átültetése nagy kihívást jelenthet, hiszen nem minden egyszerűen fekete és fehér, ahogy azt a tankönyvek és az egyéb, írásos szakanyagok leírják, meghatározzák. Az oktatók a legkorszerűbb tananyagokat alkalmazzák és a legmodernebb módszerekkel oktatnak, hogy használható tudást adjanak át, melynek segítségével a végzett tisztek képesek és készek legyenek az új helyzetekhez való alkalmazkodásra, a rugalmasságra, a fejlődésre, valamint a vezetői feladatok ellátására.

A Büntetés-végrehajtási Tanszék és a büntetés-végrehajtási szervezet kapcsolata

Mindenképpen fontos kiemelni, hogy a Büntetés-végrehajtási Tanszék (a továbbiakban: Bv. Tanszék) és a büntetés-végrehajtási szervezet kapcsolata jó, az együttműködés szoros. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) vezetői felkérés alapján részt vesznek a képzésben és igény szerint előadásokat is tartanak a Bv. Tanszék hallgatói részére. Mindezek mellett a szakmai előadások, a kutatói konferenciák és a gyakorlatok szervezésében is jellemző a kölcsönös segítségnyújtás. Ezen felül a Bv. Tanszék rendszeresen szervez intézetlátogatásokat is a bv. intézetekben, illetve a bv. intézetek átfogó biztonsági vizsgálatainak végrehajtásához a tanulói segítség is biztosított. Az egyetemi záróvizsgák, államvizsgák színvonalának és szakmaiasságának emelése érdekében az országos és helyi szintű vezetők – felkérés alapján – a vizsgabizottságok elnökeként vesznek részt azokon.

Tudományos és szakmai tevékenység

Különbféle műhelyek, tudományos diákköri konferenciák és versenyek járulnak hozzá a tudományos területen végzett kutatásokhoz, a tananyag mélyebb megismeréséhez. A hallgatók az érdeklődési körüknek megfelelően szakkollégiumokhoz is csatlakozhatnak. Az NKE RTK büntetés-végrehajtási szakirányán tanuló hallgatók a Szent György Szakkollégium tagjaiként betekintést nyújtanak más szakirányon tanulók számára a büntetés-végrehajtás szakmai tevékenységébe, népszerűsítik azt és intézetlátogatásokat szerveznek az egyetemhez közeli bv. intézetekbe.

A tudományos tehetséggondozásra, a tudományos diákköri konferenciák és versenyek szervezésére kiemelt figyelmet fordít az egyetem. A versenyeken a Bv. Tanszék hallgatói is képviseltetik magukat, a megmérettetéseken jelentős elismerésekben részesülhetnek.

A büntetés-végrehajtási szakirány lehetőséget nyújt a hosszú távú, kiszámítható jövőre. Az első tiszti kinevezést követően az itt végzett hallgatók elhelyezkedése minden esetben biztosított valamelyik bv. intézetben. A későbbiek folyamán pedig – szakmai rátermettségük bizonyítása esetén – akár vezetői, parancsnoki karrier is megvalósítható a bv. szervezeten belül, vagy más állami intézménynél, szervnél.

Külföldi tanulási lehetőség

Habár az NKE RTK a mostani formájában csupán 2012-ben jött létre, mégis elmondható, hogy a más oktatási intézmény részeként meglévő hosszú múltjára tekintettel minden olyan szolgáltatást olajozottan tud biztosítani az érdeklődő hallgatók számára, amit azok elvárhatnak: nemzetközi kapcsolatrendszeren keresztül lehetőség van külföldi partneregyetemen tanulni, vannak nyelvi laborok és a hallgatók igényeire szabott nyelvtanfolyamok.

Az NKE RTK rendkívül széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik, mely lehetőséget nyújt az egyetemisták számára, hogy az Erasmus hallgatói mobilitás program keretén belül külföldi képzéseken is részt vegyenek.

A program a büntetés-végrehajtási szakirányon tanulók előtt is nyitott, számos lehetőséget biztosítva a külföldi egyetemen végezhető időszakos tanulmányok folytatására. Ez tapasztalatszerzéseként is nagyon fontos szerepet játszik, nem utolsósorban pedig a hazai képzésbe is beleszámítanak a kint eltöltött hónapok, a teljesített tárgyak.

A hallgatók nemcsak az adott országra vonatkozó tudásukat bővíthetik, hanem megismerhetnek egy másik kultúrát, egy eltérő oktatási rendszert. Más nemzetiségű, az Erasmus programban résztvevő hallgatókkal, valamint külföldi oktatókkal is nemzetközi kapcsolatokat tudnak kiépíteni. A külföldi oktatás betekintést enged az adott ország szervezeti sajátosságaiba, továbbá a nyelvtanulási lehetőség is biztosított. Mindezek a későbbiekben a hazai gyakorlatban is felhasználhatóak lesznek a hallgatók számára.

Továbbtanulási lehetőségek, szakmai életút

A fejlődési és önképzési lehetőségek állandóak, de mindezt a jogszabályi változások is folyamatosan igénylik. Szakmai szempontból mindenképpen egy tökéletes alapot nyújt a Nemzeti Közszolgálati Egyetem a hallgatói számára. Akár jogi pályát, mesterképzést vagy doktori iskolát választ a hallgató, a megszerzett tudományos fokozatok a büntetés-végrehajtási szervezeten belül is jól hasznosíthatók.

Az egyetemen egy modern környezet várja a tanulni vágyókat, az ehhez szükséges infrastrukturális háttér maximálisan adott. Kifejezetten erre a célra készült képzési központ áll rendelkezésre, ahol az intézkedéstaktikai órákat és a lökiképzéseket

tartják, továbbá tanzárka is kialakításra került, mely a büntetés-végrehajtási szervezet maximális anyagi és tárgyi támogatásával valósult meg.

Bármilyen utat választ a hallgató, a szakmai fejlődése szempontjából jelentős értékeket kap útravalónak. Az egyetemen eltöltött idő tökéletes a szakmai kapcsolatok építésére, ami a későbbiekben, a diploma kézhezvétele után a mindennapi munkavégzés során is kamatoztatható. A Nemzeti Közszolgálati Egyetemen, valamint jogelődjén, a Rendőrtiszti Főiskolán végzetek meglehetősen jó eredményeket érnek el büntetés-végrehajtási pályafutásuk során, magas számban vannak közöttük jelen helyi, területi vagy országos vezetői pozíciót betöltő főtisztek és tábornokok.

A tiszti pályafutásukat kezdők elhelyezkedésére határozottan igaz, hogy nincs olyan, aki ne találna meg a hozzá megfelelő/illő beosztást, hiszen a büntetés-végrehajtási szervezetben számos szakterület működik, továbbá elmondható, hogy a vezetők teljes mértékben segítik az újonnan végzetek számára a legmegfelelőbb beosztásba való kerülést, a beilleszkedést és az előmeneteli lehetőségeket is biztosítják.

Összetartó közösség, közösségépítés, szakmai kapcsolatok kialakítása

A Bv. Tanszék közösségépítő, közösségfejlesztő szerepe kiemelkedő. Talán közhelynek számít, de a felsőfokú végzettségüket ott megszerző munkatársaim elmondása szerint mégis igaz, hogy a Bv. Tanszék az egyetemen belül egy nagy családot alkot. Más tanszékek hallgatói is méltatják azt a kollegiális légkört, aminek köszönhetően olyan szakmai kapcsolatok és barátságok alakulnak ki, amelyek egy életre szólnak. Bátran kereshetik egymást, hiszen a büntetés-végrehajtási szak nappali és levelező tagozatára is jellemző, hogy az évek alatt egy erős, támogató és összetartó közösség alakul ki, mely az iskola elvégzését követően is megmarad.

Előfordul, hogy egy-egy feladatnak számtalan jó megoldása lehetséges, amihez a közös erő, a szakmai tapasztalatok gyűjtése, megosztása és a kötetlen beszélgetések elengedhetetlenek.

Az egyetem nagy hangsúlyt fektet a közösségi programok szervezésére, hogy a különböző szakirányokon tanulók egymást megismerjék, annak céljából, hogy a baráti viszonyt erősítsék, mely a jövőre nézve mind a csapatmunka, mind a kollegialitás szempontjából is jelentős szerepet játszhat. Mindemellett a közösségépítésnek nem csak a későbbi munkavégzés miatt van fontos szerepe, hanem azért is, hogy a társszervek között is jó kapcsolatok kerüljenek kialakításra.

Az egyetemen eltöltött éveket színes és aktív hallgatói élet, valamint számtalan sportolási lehetőség teszi feledhetlenné.

Pályakezdő tisztek felkészültségének felmérése

Az elmúlt évben a Belügyminisztérium (a továbbiakban: BM) végrehajtotta a 2015-2020. közötti időszakra vonatkozóan az NKE RTK-n végzett pályakezdő tisztekkel kapcsolatos parancsnoki és vezetői vélemények és tapasztalatok kérdőíves felmérését. A véleményezés hatékony és egyben gyors végrehajtása érdekében a BM Közszolgálat-fejlesztési és Stratégiai Főosztályának munkatársai összeállítottak két, online rendszeren keresztül egyszerűen és gyorsan elérhető kérdőívet, melyek kitöltésére a rendvédelmi szervek állományilletékes parancsnokai mellett kiemelt vezetői, illetve szakirányítói feladatokat ellátó középvezetők kerültek kijelölésre azzal a feltétellel, hogy a kérdőívet kizárólag azoknak a vezetőknek kellett kitöltenie, akik által irányított állományban voltak az NKE RTK-n 2015 és 2020 között végzett pályakezdő tisztek.²

A „Pályakezdő tisztek parancsnoki véleményezése” című kérdőívet mindösszesen 394 fő, átlagosan 15,5 éves vezetői tapasztalattal rendelkező vezető töltötte ki, lefedve a rendvédelmi szervek teljes spektrumát, a büntetés-végrehajtási szervezetet a megkérdezettek 9%-a képviselte. A kapott eredmények alapján a pályakezdő tisztek átlagos alapkompentencia-profilja kiegyenlített, az minden vizsgált kompetencia esetében meghaladja a középértéket (5,5). Illeszkedve a rendvédelmi szervek elvárásaihoz is, a büntetés-végrehajtási szervezet állományában pályakezdőnek számító tisztek esetében a legmagasabb értékelést a „Szabálykövetés és fegyelmezetttség” (8,21) kapta, amit az „Együttműködés” (8,06) kompetenciában nyújtott jó teljesítmény követ. A parancsnokok átlagon felülnek értékelték továbbá a „Kommunikációs készséget” (7,74), az „Érzelmi intelligenciát” (7,68), a „Pszichés terhelhetőséget” (7,5) és a „Felelősségvállalást” (7,44). Legalacsonyabbra az „Önállóság” (6,34) és a „Döntési képesség” (6,17) lett értékelve, mely kompetenciák igazi kiteljesedése a gyakorlati munkavégzés során várható.

Az NKE-n végzett, pályakezdő tisztek felkészültségével való elégedettség kapcsán feltett kérdésekre adott válaszok alapján a megkérdezett vezetők az alábbiak szerint értékelték a pályakezdők felkészültségét:

Kompetencia típusa	Nem megfelelő felkészültség (%)	Megfelelő felkészültség (%)	Kimagasló felkészültség (%)
Pszichológiai kompetencia	2,94	94,12	2,94
Fizikai/erőnléti képességek	5,88	82,35	11,76
Gyakorlati ismeretek	29,41	61,76	8,82
Elméleti ismeretek	2,94	70,59	26,47

1. táblázat: Az NKE-n végzett, pályakezdő tisztek felkészültsége a megkérdezett vezetők válaszai alapján

² Jelentés a 2015-2020 között felszerelt pályakezdő tisztek és tiszthelyettesek parancsnoki véleményezése tárgyában

A „Pszichológiai kompetencia” és az „Elméleti ismeretek” terén a hallgatók felkészültsége kifejezetten jónak értékelhető, talán nem véletlen, hogy az általam irányított szakterületen is dolgozik olyan munkatárs, akire még az államvizsgán figyeltem fel. Az előbbiek szerint ugyanakkor megállapítható, hogy a vezetők a pályakezdő tisztek esetében leginkább az „Önállóság”, a „Döntési képesség” és a „Gyakorlati ismeretek” kapcsán éreznek hiányosságokat, így e tekintetben mindenképpen javasolt az ezekre a területekre való fokozott fókuszálás.

Összegzés

Személyes tapasztalataimat is figyelembe véve megállapítható, hogy az NKE RTK Bv. Tanszékén végzett munkatársak olyan elméleti tudással felvértezve léphetnek szolgálatba a bv. intézeti gyakorlatban, amely megfelelő háttérrel és felkészültséget biztosít számukra ahhoz, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet szakmai törekvéseivel összhangban lévő munkavégzésre legyenek képesek. A tanulmányaik során beléjük nevelt szabálykövetés és fegyelmezetttség, a pszichés terhelhetőség, valamint a jó kommunikációs készség egyaránt segíti a munkatársainkat abban, hogy alkalmasak legyenek az önálló feladatellátásra. Habár a képzés során fejlesztésre javasolt területek vonatkozásában az „éles körülmények” között, a bv. intézeti terepen végzett munka előrelépési, tapasztalatszerzési lehetőséget kínál, mégis azt gondolom, hogy amennyiben a tanulmányok során ezek nagyobb figyelmet kapnak, úgy a hallgatók még komplexebb, a gyakorlatban még inkább használható képességekre tehetnek szert az egyetemi évek alatt.

Felhasznált irodalom

Jelentés a 2015-2020 között felszerelt pályakezdő tisztek és tiszthelyettesek parancsnoki véleményezése tárgyában

Nemzeti Közszolgálati Egyetem létesítéséről szóló 2011. évi XXXVI. törvény

Horváth Attila

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZETNÉL ALKALMAZOTT LŐFEGYVEREK FEJLŐDÉSTÖRTÉNETÉNEK BEMUTATÁSA

Bevezető

A tanulmányban a büntetés-végrehajtási szervezetnél (a továbbiakban: bv. szervezet) jelenleg rendszerben lévők mellett, a XXI. század előtt alkalmazott lőfegyverek is bemutatásra kerülnek. Azonban a fegyverek bemutatása előtt érdemes megismerni azokat a körülményeket, amelyek megkövetelik és indokoltta teszik ezen eszközök alkalmazását a bv. szervezet működése során. A büntetés-végrehajtás – függetlenül attól, hogy mely időben és milyen központi irányítás alá tartozott – mindig az ország „fegyveres testületeihez” hasonló gyalogsági fegyverekkel rendelkezett. A következő fejezetekben bemutatásra kerülnek azok az alapfogalmak, amelyekből egyértelműen kiderül, hogy a bv. szervezet egyik kiemelt és legfontosabb feladatának – az épületek és személyek, valamint az anyagi javak, továbbá a biztonságos fogvatartás végrehajtásának érdekében – a „totális” őrzés megvalósítása tekinthető. A megjelölt feladat végrehajtásához szükséges számú lőfegyver minden időszakban biztosított volt a bv. szervezetben, azonban a tűzerejük és hatásos lőtávolságuk (a maroklőfegyverek kivételével) nem minden esetben volt megfelelő, mivel általában az túlméretezett volt, továbbá az idő múlásával az egyes fegyverek korszerűtlennek és elavultnak bizonyultak, így az alkalmazott eszközök modernizációja elengedhetlenné vált. A legjelentősebb, célorientált korszerűsítésre az 1970-es és 1980-as években került sor (a PA-63 jelű öntöltő pisztolyok, valamint az AMD-65 gépkarabélyok rendszerbe állításával), azonban ezt követően, így jelenleg is nagy hangsúlyt fektetett és fektet a bv. szervezet a fegyverek modernizációjára (a fegyverek fejlődését figyelembe véve). Jelenleg a 96M P9RC félautomata maroklőfegyverek lecserélése van folyamatban, amely a 2018. évben kezdődött meg.

Fogalmak értelmezése: A bv. szervezet, valamint az őrzés fogalmának, továbbá a szabadságvesztés-végrehajtás céljának és a bv. szervezet biztonsági rendszerének rövid bemutatása

A bv. szervezet a külön törvényben meghatározott, szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatokat végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv, amely a feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez.¹

A szabadságvesztés végrehajtásának célja az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.²

A bv. szervezet biztonsági rendszere azon szabályok, valamint tárgyi, személyi és szervezeti elemek összessége, amely biztosítja a bv. szervezet jogszabályokban meghatározott feladatainak biztonságos körülmények közötti ellátását.³

A bv. szervnek olyan biztonsági rendszert kell kialakítania, amely folyamatosan biztosítja a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését, illetve a bv. szerv őrzését, védelmét, továbbá a személyi állomány tagjainak és a bv. szerv területén tartózkodók életének, testi épségének megóvását.⁴

A fogvatartás rendjét és biztonságát az elítélt önkéntes jogkövetésre való ösztönzésével, őréssel, felügyelettel és ellenőrzéssel, valamint biztonsági és egyéb szükséges intézkedések megtételével, indokolt esetben kényszerítő eszköz alkalmazásával kell biztosítani.⁵

A bv. szervezetben végrehajtandó biztonsági tevékenység egyik legfontosabb eleme a fogvatartottak, valamint az objektumok őrzése. Az őrzés az elítélt meghatározott helyen való tartására, életének és testi épségének megóvására, a bv. szerv és az ahhoz tartozó létesítmények, illetve területek védelmére irányuló tevékenység, amelyet

1 1995. évi CVII. törvény – a büntetés-végrehajtási szervezetről 1. § (1), (2)

2 2013. évi CCXL. törvény – a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról 83. § (1)

3 72/2020. (XII. 23.) BVOP utasítás – a büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatáról

4 72/2020. (XII. 23.) BVOP utasítás – a büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatáról

5 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet – a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírág helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól. 5. § (2)

jogszabály alapján rendszeresített lőfegyverrel, technikai eszközzel vagy szolgálati kutyával látnak el.⁶

A bv. szervezetnél rendszeresített, alkalmazott lőfegyverek a XXI. század előtt

A bv. szervezetnél – a biztonsági szakfeladatok maradéktalan, szakszerű ellátása érdekében – a XXI. század előtt az alábbi lőfegyverek kerültek rendszeresítésre, alkalmazásba vételre, amelyeket jelenleg már nem alkalmaz a szervezet (a fegyverek bevonása megtörtént):

- PA-63 jelű öntöltő pisztoly;
- Mannlicher 1895 (M95) puska;
- PPS-41 géppisztoly;
- Kucher K1 géppisztoly;
- RPD golyószóró;
- PKM (Sz) géppuska;
- Marlin Camp.

PA-63 jelű öntöltő pisztoly

Technikai jellemzők: félautomata, rögzített csövű, tömegreteszeléses, súlyzáras rendszerű, külsőkakasos, revolverzű elsütő szerkezetű, biztosítása mechanikus forgóbiztosító, irányzéka fix nyílt irányzék.

A pisztoly a budapesti Soroksári úton egykor létrehozott, magyar Fegyver és Gázkészülékgyárban (FÉG) készült, amit a gyártók a magyar rendőrség, illetve hadsereg számára terveztek. A XIX. században létrehozott fegyvergyár mára már sajnos csak a történelmünk részét képezi. A különböző nevek alatt működő üzem – a gázkészülékek gyártása mellett – számos típusú lőfegyver gyártásával büszkélkedhetett. A PA pisztolyok a magyar rendőrségnél a mai napig szolgálatban állnak, azonban a honvédségnél és a bv. szervezetnél az 1970-es évek környékén rendszerbeállított fegyver már végleg kivonásra került.

Mannlicher 1895 (M95) puska

Technikai jellemzők: egyes lövés leadására alkalmas ismétlő rendszerű, egyenes húzású, csavaros szerkezetű zár, irányzéka hátsó V-bevágásos, felhajtható.

⁶ 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet – a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírás helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól. 49. § (1)

A Mannlicher 1895 az Osztrák-Magyar Monarchia haderejének legnagyobb számban rendszeresített fegyvere volt az első világháború során. A fegyverből több mint hárommillió darabot gyártottak Steyerben (OEWG) és Budapesten, a FÉG fegyvergyárban. A záron szereplő „K” (OEWG) vagy „R” (FÉG) beütés a gyár jelölése. Gyárilag a fegyvert 3 070 joule energiájú, 8 x 50R M93-as lőszerhez tervezték. Az első világháború után a fegyverek töltényűrjét először Ausztria – 1930-ban –, majd Magyarország – 1931-től – felfúrta az új típusú, 3 280 joule energiájú, laposabb röppályájú 8 x 56R lőszerhez, így keletkezett a 31 Mintájú puska. A volt Jugoszláviában átalakításra került jó pár darab a megjelölt típusú puskából (a két világháború között) – a 7,92 x 57-es Mauser lőszerrel való kompatibilitása érdekében –, melynek eredményeként kevés eredeti kaliberű karabély és annál is kevesebb puska maradt fent. Magyarország az 1930-as években tervezte meg a 35M puskát, amely leváltani volt hivatott az M95-ösöket. Ezt a puskát a FÉG, valamint a Danuvia Gépgyár gyártotta 1943-ig. Az M95 jelenleg is rendszerben van a honvédségnél, azonban azt kizárólag díszelgő fegyvernek használják.

PPS-41 géppisztoly

Technikai jellemzők: automata, öntöltő, szabadon hátrasikló tömegzáras rendszerű, egyes és sorozatlövés leadására alkalmas, az irányzék 100 m és 200 m távolságra állítható.

A PPS-41 – más nevén Spagin-géppisztoly, az orosz katonák között elterjedt nevén Papasa – a második világháborúban a Vörös Hadsereg által legnagyobb számban alkalmazott szovjet, 7,62 mm-es géppisztoly volt. A Georgij Spagin – szovjet fegyvertervező – által tervezett fegyvert 1941-ben rendszeresítették. A világháborút követően a Szovjetunió kivül más országok is alkalmazták, így a PPS-41 a magyar fegyveres erőknél és testületeknél is rendszeresítésre került. A magyar katonák a második világháborúban és azt követően csak a „*davaj-gitár*” névvel illették. A PPS-41 sorozatgyártása a zagorszki fegyvergyárban kezdődött meg 1941 júniusában, még a Szovjetunió elleni német támadást megelőzően. Zagorszkban (ma: Szergijev Poszad) azonban csak néhány darab PPS készült el, mert a német csapatok közeledése miatt a gyárat keletre, a Kirovi területre evakuálták. A háború során a PPS géppisztolyok gyártása más üzemekben is folyt. A legnagyobb mennyiséget – hozzávetőlegesen 3,5 millió darabot – a moszkvai fegyvergyár állította elő. 1941-ben összesen 92 766 darab, 1942-ben pedig már 1,5 millió Spagin-géppisztoly készült. A háború befejezéséig összesen kb. 5,5 millió darabot gyártottak. A sorozatgyártás során jelentős módosításokat nem hajtottak végre a fegyveren. A második világháború alatt a német csapatok által zsákmányolt PPS-41 géppisztolyokat a Wehrmacht is alkalmazta. Egy részüket az eredeti 7,62 x 25 mm TT lőszerrel használták MP717(r) típusjelzéssel, másik részüket 9 mm-esre alakították, típusjelzésük pedig MP41(r) volt. Utóbbiaknál kicserélték a csövet és olyan adaptert alkalmaztak, amely lehetővé tette a német MP 38 és MP 40 géppisztolyok tárjainak a használatát. A PPS-41 a 71 db lőszert befogadó csigatárját a PPD-40-től örökölte,

amelyhez viszont a finn Suomi géppisztolytól vették a tár konstrukcióját. A bonyolultabb felépítésű, drágábban gyártható, kevésbé megbízható, és harcban kényelmetlenül használható csigatár helyett 1942 februárjától 35 db lőszer befogadó ívtárat is rendszeresítettek a géppisztolyhoz. A csigatár gyártását 1944-ben teljesen beszüntették.

Kucher K1 géppisztoly

Technikai jellemzők: automata, öntöltő rendszerű, szabadon hátrasikló tömegzáras rendszerű, egyes és sorozatlövés leadására alkalmas, az irányzék 100 m és 200 m távolságra állítható.

A Kucher K1 – más jelzéssel 53M K-1 – a Danuvia fegyvergyárban készült magyar, 7,62 mm-es géppisztoly. Tervezője Kucher József volt. A fegyver az 1944M Királygéppisztolyon alapul, annak továbbfejlesztett és a 7,62 × 25 mm TT lőszer tüzelésére átalakított változata. Tervezését még Király Pál kezdte el, de az ő emigrálása után már Kucher József fejezte be azt az 1950-es évek elején. A fegyvert a rendőrség részére, kifejezetten karhatalmi feladatok ellátására szánták. Gyártását 1953-ban kezdte el a Danuvia. Összesen közel százezer darab készült a típusból. A karhatalmi szervezeteken kívül később több egységet is (Magyar Néphadsereg, Vám- és Pénzügyőrség, Határőrség) ezzel a géppisztollyal szereltek fel. A fegyvert háborús körülmények között az 1956-os magyarországi forradalom idején használták, azonban az 1970-es évek közepén teljesen kivonták, és jelentős részét külföldi országokba exportálták. Az 1950-es évek folyamán Kucher József elkészítette a fegyver továbbfejlesztett változatát, azonban az akkori vezetés a szovjet mintájú fegyverek használata mellett kötelezte el magát.

RPD golyószóró

Technikai jellemzők: automatikus működésű, merev reteszelésű, forgó zárfejes, merev csövű, gázelvezetéses rendszerű, hosszú gázdugattyú-hátrasiklásos, korai elsülés ellen automatikus, véletlen elsülés ellen kézi biztosítású, kényszeradogatású, fémhevederes, adogatása 100 töltényes rakaszból történik. A nyitott zárpozícióból tüzelő fegyver csak sorozatlövés leadására alkalmas, egyes lövés kiváltására képes tüzelési beállítása nincs.

Az RPD – Vaszilij Gyegtyarjov által tervezett – 7,62 mm-es golyószóró első prototípusa 1943-ban készült el, amelynek végleges változata 1944-ben jelent meg. A Vörös Hadseregben az 1950-es évek elején rendszeresítették és az 1960-as évek elejéig maradt a Szovjet Hadsereg alapvető sorozatlövő fegyvere, amelyet a Kalasnyikov által tervezett RPK golyószóró váltott le. Hazánkban, a Magyar Néphadseregben az 1950-es években rendszeresítették. A Magyar Néphadsereg rajszintű támogató fegyvereként egészen a PKM géppuska rendszeresítéséig használatban maradt. Nemzetközi viszonylatban az RPD golyószóró szinte minden 1945 óta kirobbant háborúban szerepet kapott, amely

az elterjedt lőszerének köszönhető. A fegyver kalibere megegyezett a többi katonai szervezet által használt lőszer méretével, így utánpótlása nem okozott gondot, azonban a bonyolult technikai megoldások okán, a golyószóró hazai leváltása indokolttá vált. A fegyvert számos, a „keleti blokkhoz” tartozó országba exportálták, emellett licenc alapján is gyártották. A Kínai Népköztársaságban módosított változatát „56-os típusú golyószóró” néven gyártották és a délkelet-ázsiai térségbe, főleg Vietnámba, de még Srí Lankára is exportálták. A szovjet tervezésű RPD golyószóró a hidegháború korának klasszikus raj-támogató fegyvere volt, amelyet a FÉG fegyvergyárban is gyártottak.

PKM (Sz) géppuska

Technikai jellemzők: automatikus működésű, merev reteszelésű, forgó zárfejes, merev, cserélhető csövű, hosszú gázdugattyú-hátrasiklásos, korai elsülés ellen automatikus, véletlen elsülés ellen kézi biztosítású, kényszeradogatású, fémhevederes.

A PK, más néven Kalasnyikov-géppuska modernizált változata a PKM, a Szovjetunióban kifejlesztett és gyártott, 7,62 mm-es géppuska, amely a 7,62 x 54 mm R peremes lőszerrel működik. Sorozatgyártása még napjainkban is folyik a kovrovi Gyegtyarjov Gyárban (ZID). Ukrajnában 2014-től a kijevi Majak vállalat gyártja a másolatát, KM-7,62 jelzéssel. Harcjárműbe szerelhető változata a KT-7,62. A PKM a XXI. században is a Honvédség alap tűztámogató gyalogsági fegyvere, amit az RPD leváltására fejlesztettek ki, Mihail Kalasnyikov irányításával. A fegyver a Nyikityin-géppuska (PN) vetélytársaként készült. Alaptípusát – a PK géppuskát – 1961-ben rendszeresítették a Szovjet Hadseregben, amely később a Szovjetunióval szövetséges országok hadseregeiben is megjelent. A fegyverhez a Szamozsenkov által eredetileg a Nyikityin-géppuskához – 1960-ban – készített, „6T2” (GRAU-kód) jelű, háromlábú állványt alkalmazták. Az állványos változat a PKSZ jelzést kapta. Harckocsiba épített változata az elektromos elsütő szerkezettel ellátott PKT, páncélozott szállító járműveken használt típusa pedig a PKB. A kisebb tömegű és könnyebben kezelhető, modernizált változata – a PKM – 1969-ben jelent meg, majd elkészült a harcjárműbe építhető típusa – a PKMT –, valamint az állványos változata, a PKMSZ-t. Utóbbihoz a Sztjepanov-féle – „6T” jelű – háromlábú állványt alkalmazzák, amely 3,2 kg-mal könnyebb a „6T2” jelűnél.

Marlin Camp

Technikai jellemzők: pisztolykaliberű, félautomata karabélypuska, szabad tömegzáras, kakasos elsütő szerkezettel, biztosítása mechanikus biztosító, amely a sátorvason belül helyezkedik el, irányzéka állítható nyílt irányzék.

A Marlin Camp 9 mm-es és 45 ACP kaliberű karabélypuskát az 1980-as évektől 1999-ig gyártották. Népszerűségét – elsősorban az 1990-es évek elején – a pisztoly lőszer

árának köszönhető, mert az Öböl-háború után olcsó és bőséges kínálat volt belőle. A közkeletűségét tovább fokozta a Smith és Wesson M659 (vagy M59) tárákkal való kompatibilitása is. A polgári felhasználásán kívül, a tervezők szem előtt tartották a rendőrségi fegyverként történő alkalmazását is, hiszen azon túl, hogy a két, talán leggyakoribb pisztolylőszert tüzeli, még csak külön tárat sem igényel. A fegyver egy ilyen „mindenes” karabélynak számított, egyszerű, nem igényelt túl sok törődést, megbízható volt.

A XX. század végén rendszeresített, alkalmazásba vett lőfegyverek

A fentiekben bemutatott (korábban alkalmazott) lőfegyverek a XX. században már korszerűtlennek minősültek, amelynek hatására megkezdődött a fegyverek korszerűsítése, cseréje a következő lőfegyverek bv. szervezetnél történő rendszeresítésével, alkalmazásba vételével (amelyek a mai napig is alkalmazásban vannak): 96M P9RC félautomata pisztoly, KGP-9 géppisztoly, AMD-65 gépkarabély, Mossberg 500A sörétes puská.

96M P9RC félautomata pisztoly

Technikai jellemzők: öntöltő rendszerű, revolverező elsütő szerkezetű, rövid csőhátasiklásos, reteszelve Browning FN típusú (három darab reteszelő borda), biztosítása mechanikus forgóbiztosítású, irányzéka fix nyílt irányzék, lőszeradogatása kétsoros szekrénytárból történik.

A jelenleg legnagyobb számban megtalálható maroklőfegyver a bv. szervezetnél, amely az 1990-es évek végén került be a rendszerbe. A pisztoly a budapesti Soroksári úton létrehozott, magyar FÉG fegyvergyárban készült. A hazai nagyüzemi fegyvergyártásban meghatározó szerepet játszó – története során különböző nevek alatt működő – vállalat 1891. február 24-én került megalapításra és 2004-ben a jogutódjaként ismert Fégarmy Fegyvergyártó Kft. végleg csődbe ment, ezáltal a fegyvereknek teljes mértékben megszűnt az alkatrész-utánpótlása. A Parabellum elnevezésű lőfegyverek a mai napig kiválóan működnek és segítik a napi szolgálatellátásban a bv. szervezet személyi állományának munkáját.

KGP-9 géppisztoly

Technikai jellemzők: öntöltő rendszerű, merev csővű, egyes és sorozatlövés leadására alkalmas automata lőfegyver, reteszelve szabad tömegzáras, mechanikus biztosítással rendelkezik, amely egyben a tűzváltó kar is, ami a tokozat alján helyezkedik el. Irányzéka két távolságra állítható nyílt irányzék, lőszeradogatása kétsoros szekrénytárból történik.

A géppisztoly a PA63 és a P9RC típusú maroklőfegyvereknél is említett, magyar FÉG fegyvergyár néven is ismert üzemben készült a XX. században, egy 1986-ban kiírt pályázat nyerteseként Horváth Zoltán gépészmérnök tervezte. Mivel hiányzott a magyar fegyveres erők készletéből a géppisztoly, ezért került kiírásra a pályázat. Az első minták Komondor névvel, 1988-ban készültek el. A Haditechnikai Intézet megadta rá a hadifegyver minősítést, azonban a politikai befolyásolás miatt nem került rendszeresítésre. Az 1993. évben – KGP néven –, a Belügyminisztérium hatására megkezdődtek a csapatpróbák. A tapasztalatok alapján a rendőrségnél nem került rendszeresítésre, azonban a bv. szervezet a mai napig alkalmazza. Érdekessége a fegyvernek, hogy a cső cserélhető, és az alapsövön kívül egy hosszabb fegyvercső is beszerelhető, amely nem jellemző a géppisztolyoknál.

AMD-65 gépkarabély

Technikai jellemzők: egyes és sorozatlövés leadására alkalmas, hosszú gázdugattyú-hátrasiklásos, gázelveles rendszerű, szilárd (merev) reteszelésű, forgó (jobbra) zárfejes, véletlen elsütés ellen mechanikus, korai elsülés ellen automatikus biztosítású, íves csapó nyílt irányzékkal ellátott, adogatása kétsoros, íves szekrénytárból történik.

Az AMD-65 (AMD – automata módosított deszantfegyver) a FÉG fegyvergyár által gyártott, Kalasnyikov-rendszerű gépkarabély. A fegyver az AKM-63 rövidített, kompakt felépítésű változata, amelyet a harcjárművek kezelőszemélyzete és a deszantcsapatok tagjai számára alakítottak ki. A FÉG 1967-től gyártotta. A fegyvergyár – a Kalasnyikov-gépkarabélyok magyarországi gyártásáról szóló 1959-es kormánydöntést követően – a magyar változatok fejlesztését Zala Károly konstruktőr vezetésével kezdte el, amihez a FÉG megkapta a szovjet gyártástechnológiát. Az első modell az AK-55 volt, amely teljesen megegyezett az AK-47-tel. Ezt követte az AKM-63, melynél a költséges megmunkálást igénylő fa alkatrészek helyett műanyagokat alkalmaztak. A későbbi csapatpróbák tapasztalatai nyomán merült fel egy könnyebb és kompaktabb fegyver iránti igény, amellyel a deszantcsapatokat, valamint a harcjárművek kezelőszemélyzetét lehetett ellátni. A fejlesztőmunka során elvárás volt, hogy a készülő változat kezelésében egyezzen meg az AKM-63-mal. Az új fegyver prototípusa 1965-ben készült el, sorozatgyártása 1967-ben kezdődött. Több országba exportálták, Magyarországon kívül Afganisztán, Panama, Jemen és Grúzia rendszeresítette, de Libanonban és a palesztin fegyveres szervezeteknél is előfordul. A Magyar Néphadsereg legelterjedtebb fegyvere volt. Napjainkban legnagyobb számban különféle rendvédelmi szerveknél van rendszeresítve. A fegyver az Egyesült Államokban is kapható volt. Működését és belső szerkezetét tekintve megegyezik az AK-47-tel. A mellső ágy helyett – az AKM-63-hoz hasonlóan – lemezbortást kapott. A rövid cső végére cső kompenzátor szereltek, amely csökkentette a hátrarúgást, de némileg emelte a lövőre ható hangnyomást, így viszonylag jól célzott lövést lehetett leadni kihajtott válltámasz nélkül is, a fegyvert

két kézben fogva. A fegyverre szuronyt nem lehetett rögzíteni. Az AMD-65-höz az AKM-63-nál már alkalmazott, műanyag markolatot használták, a tusa helyett azonban behajtható, fém válltámaszt kapott, melynek végén gumi betét található. 20 vagy 30 töltényt befogadó, íves szekrénytárat lehet csatlakoztatni hozzá. A Magyar Néphadseregben a 30 db-os tár sorállományú katonák számára volt rendszeresítve, a 20 db-osat pedig a tisztek alkalmazták.

Mossberg 500A sörétes puská

Technikai jellemzők: előágyszános (pumpálás) ismétlő rendszerű, szilárd reteszelésű (billenő retesz), egy lövés leadására alkalmas elsütő szerkezetű, kakas típusú, modul rendszerű, véletlen elsütés ellen mechanikus, korai elsülés ellen automatikus biztosítású, adogatása a csőtárból kézi erővel történik, irányzéka részleges célzó sín, célgömb.

A pump-action (magyarul előágyszán-ismétlő) sörétesek amerikai nemzeti fegyvernek tekinthetők. Sőt, kifejezetten a dolgozóosztály, a proletariátus munka- és védelmi eszközei. A Remington 870, a Winchester Defender vagy a Mossberg 500-as széria mind nagyon hasonlóan működnek egymáshoz, közös jellemzőjük az egyszerűség, a robusztusság, a nyers kidolgozás és a nagyfokú megbízhatóság. A Carl Benson által – 1961-ben – tervezett Mossberg 500 főként vadászok számára készült, de megbízhatósága és alacsony költsége miatt hamar használatba vették a rendvédelmi szervek is. Az 1970-es években kezdték el katonai használatra alkalmazni, tesztelés jelleggel. Az amerikai hadsereg korlátozott számban kezdett M500-asokat vásárolni, az első rendelés körülbelül 5 900 db sörétes puskából állt a haditengerészet és a parti őrség számára. Alacsony költségeinek megőrzése érdekében a Mossberg folytatta az M500 gyártását a „polgári” és a „rendőri” piacok számára, és 1987-ben kifejezetten katonai felhasználásra tervezte az M590-et. A haditengerészet kérésére az M590-et módosították, vastagított csővel, kiterjesztett tárral, hordóburkolattal és bajonett füllel lett ellátva. Az új modell, az M590A1, az Egyesült Államok hadseregének szabványos vadászpuskája lett. Az M500-as és az M590-es sörétes puskákat először az 1991-es Öböl-háborúban használták, az Egyesült Államok utánpótlás-raktárainak védelmére. Az iraki és afganisztáni háborúkban az M500-as sörétes puskákat elsősorban záruk és zsanérok feltörésére használták az ajtótorések során. A bv. szervezetnél a 2011. évben került alkalmazásba vételre a Mossberg 500A sörétes puská, amelyet a szervezet a mai napig használ.

A XXI. században rendszeresített, alkalmazásba vett lőfegyverek

Az egykori FÉG fegyvergyár által gyártott fegyverzet (96M P9RC pisztoly, KGP-9 géppisztoly) alkatrész-utánpótlása – a bv. szervezet raktárkészletének kimerülésével, valamint a fegyvergyár megszűnésével – teljes mértékben kivitelezhetetlenné vált, így az már nem felel meg a mai kor követelményeinek, amelynek hatására a fegyverek korszerűsítése tovább folytatódott a XXI. században, a következő lőfegyverek beszerzésével, rendszerbe állításával: GLOCK 17 Gen3 félautomata pisztoly, CZ P-09 öntöltő pisztoly, Mossberg M590 A1 sörétes puská.

GLOCK 17 Gen3 félautomata pisztoly

Technikai jellemzők: öntöltő, „Safe-Action” elsütő rendszerű, rövid csőhátrasiklásos, reteszelve Browning FN típusú (három darab reteszelő borda), a fegyver nincs ellátva külön külső csúszó vagy forgó mechanikus biztosítóval. „Safe-Action” elnevezésű, 3 pontos automata biztosítással került kialakításra (elsütés elleni biztosítás, ütőszeg biztosítás és vezérlőblokk biztosítás). Irányzéka fix nyílt irányzék, lőszeradogatása kétsoros szekrénytárból történik.

A maroklófegyverek gyártásában világszerte a Glock cég alapítója – Gaston Glock (1929. július 19.), osztrák mérnök – 1981-ben kezdte el kifejleszteni ezt a típusú lőfegyvert, amely mára az egyik legkedveltebb hadifegyverré vált a fegyveres erőknél amellet, hogy manapság már sokan választják sportfegyvernek is. A név mellett megtalálható a generációs besorolása is, ami jelenleg az 5. generációnál tart, azaz a Gen5 megnevezést viseli. A fejlesztés során az egyik cél az volt, hogy a fegyver használója a lehető leggyorsabban tűzkész állapotba hozhassa a pisztolyt, miközben az megfelel a biztonsági elvárásoknak is. Ezért a lőfegyveren külön külső mechanikus biztosító nem került kialakításra, azonban a 3 pontos automata biztosító rendszernek köszönhetően véletlenül nem lehet elműködtetni. A kezelőnek ezáltal nem kell használatkor a külön kibiztosítással is bajlódnia. A bv. szervezetnél a 2012. évben történt meg az alkalmazásba vétele a 3. generációs sorozatnak.

CZ P-09 öntöltő pisztoly

Technikai jellemzők: öntöltő rendszerű, revolverező elsütő szerkezetű, rövid csőhátrasiklásos, reteszelve Browning típusú, „De Cock” megnevezésű feszítenítő rendszerrel ellátott véletlen elsütés elleni biztosító rendszerű, amely klasszikus biztosító rendszerre átszerelhető. Irányzéka fix nyílt irányzék, lőszeradogatása kétsoros szekrénytárból történik.

A „Cz” megnevezés a Cseh Köztársaság „*Ceska Zbrojovka*” nevezetű fegyvergyárának a rövidítése, amely Moravia régió Uherský Brod kisvárosában található. A cseh fegyveripar már a XVII. században is büszkélkedett neves puskaművesekkel és a mai napig igyekszik a világ élvonalába kerülni. Számos fegyvertípussal rendelkezik, melyeket a klasszikus vonalú, hagyományos felépítésű, teljesen acélból készült pisztolyoktól a mai modern kompozit anyagok felhasználásával gyártott gépkarabélyokig fel tud sorakoztatni. Ehhez a hagyományhoz sikerült csatlakoznia Magyarországnak is, hiszen a kiskunfélegyházi fegyvergyár 2018-ban kezdte meg működését a cseh fegyvergyártól megvásárolt licencek alapján. A Cz P-09 típusú maroklőfegyver a 2019. évben került alkalmazásba vételre a bv. szervezetnél.

Mossberg M590 A1 sörétes puska

Technikai jellemzők: előágyszános (pumpálás) ismétlő rendszerű, szilárd reteszelésű (billenő retesz), egy lövés leadására alkalmas elsütő szerkezetű, kakas típusú, modul rendszerű, véletlen elsütés ellen mechanikus, korai elsülés ellen automatikus biztosítású, adogatása a csőtárból kézi erővel történik, irányzéka Ghost Ring.

A Mossberg M590 A1 Tactical sörétes puska jelenleg a legmodernebb fegyvernek számít a bv. szervezet lőfegyverei között. Erre a változatra elsősorban az 500A típusal szerzett tapasztalatok alapján az egyszerűség, a robusztusság, a nyers kidolgozás és a nagyfokú megbízhatóság miatt esett a választás. Az amerikai fegyveres erőknél előírt – MIL-SPEC 3443G – szabványnak való megfelelése biztosítja a felhasználóját a fegyver magas fokú megbízhatóságáról. Az 1987-ben – kifejezetten katonai felhasználásra – tervezett M590-et tökéletesítették a megvastagított csővel, a kiterjesztett tárral, a hővédő pajzzsal és a bajonett fül kialakításával. A Ghost Ring-es célzó berendezéssel és pisztolymarkolattal kiegészített puska jelentősen elősegíti a pontosabb célzást, amely elengedhetetlen egy esetleges használat során. Fontos, hogy a mi esetünkben – a kívánt cél elérése érdekében – a traumatikus löszerek a legkisebb sérülést okozzák, ezért nagy szerepe van a célzás megsegítésének. A fegyvert ezzel a felszereltséggel a 2022. évben rendszeresítették.

Célkitűzések

A fegyverzet korszerűsítése érdekében – egységesített beszerzés keretében – a teljes szolgálati pisztoly- és géppisztolykészlet (96M P9RC, KGP-9) kiváltását tűzte ki célul a bv. szervezet az új, Magyarországon gyártott fegyverek (Cz P-09, Cz Scorpion EVO 3 S1) beszerzésével. A GLOCK 17 Gen3 pisztolyok, valamint a Mossberg 500A sörétes pusokák jelenleg korszerűnek tekinthetők, alkatrész-utánpótlásuk rendezett, továbbá az AMD-65 gépkarabélyok elhanyagolhatóan alacsony meghibásodással üzemelnek, ezért javítási és alkatrész igényük minimális, amelyhez a rendelkezésre álló készletek

ellegendők. Továbbá megemlítendő, hogy a bv. szervezet vizsgálja a TASER (mint – nem halálos fegyver – megnövelt hatótávolságú sokkoló) alkalmazásba vételének lehetőségét, valamint csatlakozott a Terrorelhárítási Központ által kezdeményezett PaintBall marker rendszeresítéséhez, amely eszköz kényszerítő eszközként történő rendszerbe állítását tűzte ki célul.

Felhasznált irodalom

- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet – a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírás helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól. 5. § (2), 49. § (1)
- 72/2020. (XII. 23.) BVOP utasítás – a büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatáról
1995. évi CVII. törvény – a büntetés-végrehajtási szervezetről 1. § (1), (2)
2013. évi CCXL. törvény – a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról 83. § (1)

Várkonyi Zsolt Kristóf

EMLÉKEK – KÉPEK, EMLÉKKÉPEK

Tisztelettel köszöntöm a büntetés-végrehajtási tisztképzés 50 éves évfordulóját ünneplő Büntetés-végrehajtási Tanszék vezetőit, oktatóit, hallgatóit. A büntetés-végrehajtás tiszti utánpótlásának biztosítása szervezetünk működésének és fejlődésének talán legmeghatározóbb feladata. A felsőfokú végzettséggel és speciális ismeretekkel rendelkező hallgatók közül az elmúlt évtizedekben sokan értek el olyan szakmai sikereket, melyek alapján különféle vezetői beosztásokat, parancsnoki kinevezéseket mondhatnak magukénak. A büntetés-végrehajtás mindig nagyra értékelte a szakmaképzésen belül is kiemelt jelentőségű Büntetés-végrehajtási Tanszék tevékenységét, melynek feltételeit a Rendőrtiszti Főiskola, illetve a Nemzeti Közszolgálati Egyetem biztosította, biztosítja. Meggyőződésem, hogy a megszerzett elméleti ismeretek gyakorlati értékévé és eredményévé való alakításában meghatározó szerep jut a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága és a Büntetés-végrehajtási Tanszék hatékony együttműködésének, szakmai kontrolljának. Tanulmányomban emlékek, képek, emlékképek¹ felhasználásával szeretném megidézni a büntetés-végrehajtási szakmai tevékenységek közül az oktatás, a képzés, a szakmai és tudományos publikációk, továbbá a szakmatörténet speciális emlékeinek jelentőségét. A mozaikszerűen összeválogatott töredékek lehetőséget biztosítanak az elmúlt évtizedek szakmai eredményeinek és teljesítményének megismeréséhez, ami biztos alapot nyújt a jelenkor megértéséhez, jövőnk tervezéséhez.

Bízom benne, hogy a régi emlékek felelevenítése, megismerése nem csak a jelenkor, hanem az elkövetkezendő évtizedek olvasói számára is maradandó értéket nyújt.

A Büntetés-végrehajtási Tanszék oktatói és tudományos tevékenységéhez sok sikert kívánok!

„A törvény nevében, a törvény erejével, a tudományosság igényével”

¹ A tanulmányban szereplő képek forrása: Bv. fotó.

A régmúlt és a jelenkor szakmatörténeti kiadványai

Börtönügyi Szemle

1. kép: A Börtönügyi Szemle 2022. 1. lapszámának borítója

„A Börtönügyi Szemle a büntetés-végrehajtási szervezet szakmai, tudományos folyóirata, mely – névváltoztatással – negyven éve kiemelkedő szerepet tölt be a magyar tudományos közéletet meghatározó kiadványok között. A lap 1982 októberében indult, „Módszertani füzetek” címmel.

Az 1990. évi első lapszámunk az, amely már Börtönügyi Szemle címmel jelent meg. A kiadvány ekkor szemléletmódjában és szakmai programjában is megújult, hiányt betöltő, informatív, tudományos és szakmai alapokon nyugvó tanulmányok, cikkek jelentek meg benne.

A Börtönügyi Szemle rovatainak sokszínűségét jelzi, hogy az elmúlt évtizedekben teret biztosított többek között a rendszertudomány, az állam- és jogtudomány, a társadalomtudományok, illetve a természettudományok területeit kutató szakembereknek, oktatóknak, hallgatóknak. Az elmúlt 40 évben közel 1 700 tudományos publikáció, elemzés, hazai és nemzetközi jó gyakorlatot bemutató közlemény jelent meg a folyóiratban, melyek mára teljes körűen elérhetőek a világhálón. A büntetés-végrehajtás tudományos és szakmai történetének írott dokumentumai a szervezet múltjának, kultúrájának meghatározó elemei, melyek tisztelete és ismerete főhajtás elődeink előtt.”²

² Csató K. (2022) p. 5.

A Börtönügyi Szemle 2017. évtől kezdődő külső és belső megújulása egyben új kategóriát is teremtett. A tanulmányok konferencia kiadványként való megjelenése további hasznosítási lehetőséget biztosít az elhangzott előadásoknak, segítve a szakmai felkészülést, az oktatást, illetve a kutatók munkáját.

A Börtönügyi Szemle kiemelt céljai között szerepel, hogy lehetőséget teremtsen a büntetés-végrehajtásban dolgozók szakmai tevékenységének megismertetésére, a hazai és a nemzetközi legjobb gyakorlatok elsajátítására, új módszertanok bemutatására.

Az igazság védelmében

2. kép: „Az igazság védelmében” című kiadvány borítója

Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, országos parancsnok köszöntőjéből kiemelve néhány gondolatot:

„Kiadványunk célja, hogy a Büntetés-végrehajtás Szervezetének tevékenységét az államigazgatás és a közigazgatás, a társszervek vezetőinek, az egyházi és világi szervezetek és a tudományos élet véleményalkotóinak szemszögéből is megismertethessük. A büntetés-végrehajtás ezer éves múltja megszámlálhatatlan szállal köti össze feladatainkat, hivatásunkat. Kiadványunkban a jogszabályokban meghatározott és az önként vállalt és végrehajtott feladatainkat kívánjuk bemutatni, melyeket együttműködő partnereinkkel közösen végzünk a társadalom szolgálatában.”³

„Az ezer éves múltunk öröksége erőt ad és felelősséget is ró ránk. Közös nemzeti céljaink, így a sikeres kormányzás, a közbiztonság fenntartása, az országunk és nemzetünk

3 Tóth T. (2019) p. 6.

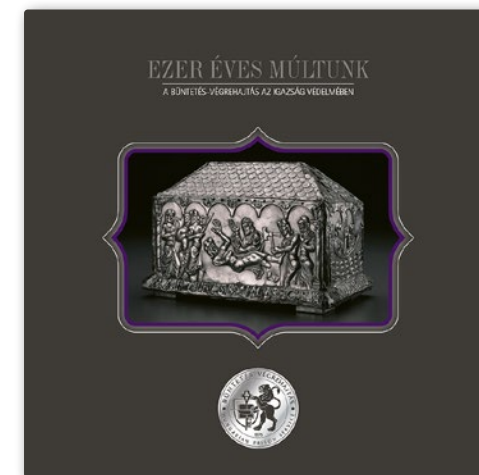
felemelkedéséért való törekvések mind arra köteleznek, hogy alapos körültekintéssel hozzuk meg hosszú időre szóló döntéseinket.”⁴

A tanulmánykötet szerzői megállapítják, hogy a „büntetés-végrehajtás jelenleg a magyar társadalom egyik legdinamikusabban fejlődő alrendszere. A nagy történelmi és szakmai hagyománnyal rendelkező Büntetés-végrehajtási Szervezet életében kiemelkedő fontossággal bír a biztonságos, eredményes, hatékony, gazdaságos és szabályszerű működés folyamatossága. Feladatait ezen elvárások szem előtt tartásával látja el. Mindez elválaszthatatlan a törvényesség azon követelményétől, melynek érvényesülését segíti elő sajátos módján és eszközeivel az ügyesség által gyakorolt kontroll és jogvédelem.”⁵

A rendvédelmi szervek közötti együttműködés, a közös múlt, a jelen és a jövő magasabb szintre való emelkedése a közös tárca alá tartozás példáján jól nyomon követhető. „A büntetés-végrehajtás egyik legfontosabb feladata a kiszabott büntetés fogamatba vétele mellett az elítélt számára olyan értelmes magatartás és életvitel képének megteremtése, amely a büntetése kitöltését követően képessé teszi őt arra, hogy ismételten a társadalom hasznos tagjává válhasson. E küldetés példaértékű megvalósításával, a reintegráció és a fogvatartotti foglalkoztatás eredményeivel a büntetés-végrehajtás szervezete méltán szerzett társadalmi elismertséget.”⁶

Ezer éves múltunk

A büntetés-végrehajtási szervezet a Szent Adorján Millenniumi Emlékek programjaihoz kapcsolódóan készítette el az „Ezer éves múltunk” című kiadványát.

3. kép: Az „Ezer éves múltunk” című kiadvány borítója

4 Tóth T. (2019) p. 7.

5 Polt P., Lajtár I. (2019) p. 23.

6 Balogh J. (2019) p. 43.

A büntető igazságszolgáltatás az államalapítás óta rendelkezik kutatható írásos dokumentumokkal, hiszen a törvények megjelenése óta létezik a büntetés-végrehajtás. Már Szent István is törvénybe foglalta, hogy aki előírását megszegi, az kerüljön elzárásra. Szent László királyunk ennél már konkrétabban fogalmaz, mert törvényeiben fellelhető a „tömlöc”, illetve „börtön” megfogalmazás (incarcerem). Írásbeli emlékek alapján már a XI. századtól beszélhetünk börtönbüntetésről.

Kiadványunk a büntetés-végrehajtás magyarországi írott, épített, tárgyi eszközeinek bemutatásával idézi fel a hazai büntetés-végrehajtás történetének kiemelkedő eseményeit. A Szent Adorjánhoz – a büntetés-végrehajtás védőszentjéhez – kapcsolódó kutatás néhány emlékét megjelenítve rámutatunk a büntetés-végrehajtás folytonosságának szükségességére és annak megújulási képességére, a társadalmi elvárások teljesülésére.

A büntetés-végrehajtási szervezet kiemelt figyelmet fordít az államalapító Szent István királyunk óta meghatározó szerepet betöltő törvénykezés, jogalkotás és jogalkalmazás szellemi és tárgyi emlékeinek megőrzésére, hagyományainak átörökítésére, a szervezeti identitás és kultúra megerősítésére.

A kiadványunkban felidézzük a múltat, bemutatjuk a jelent, tisztelegni kívánunk elődeink teljesítménye előtt és rámutatni jelenkori feladatainkra.

A büntetés-végrehajtás éves tevékenységét bemutató Évkönyvek

A büntetés-végrehajtás egyik kiemelkedő eseménye az egész évi tevékenységet, és annak eredményeit bemutató Évkönyv megjelenése, melyben számot adhatunk a törvényekben, jogszabályokban meghatározott és az önként vállalt feladataink végrehajtásában elért sikereinkről, munkatársaink helytállásáról. A büntetés-végrehajtási szervezet az elmúlt évtizedekben kiemelt figyelmet fordított a stratégiai célokban meghatározottak törvényesen, hatékonyan és szakszerűen való végrehajtására. Kiemelt feladataink közé tartozott a férőhelybővítés, szervezetünk állománymegtartó képességének növelése, a visszaesés csökkentése, továbbá a fogvatartottak foglalkoztatási lehetőségeinek fejlesztése és bővítése, melynek eredményeként biztosított volt a fogvatartotti foglalkoztatás teljeskörűsége.

A sikeres feladatellátás záloga az elkötelezett személyi állomány, melynek tagjait szakterületi szakterületi képzésekkel és továbbképzésekkel készítjük fel a mindennapok kihívásaira. Szervezetünk a törvényben meghatározott feladatát – az elítéltek társadalomba való beilleszkedésének támogatását – az oktatási és szakképzési tevékenység, illetve a piacképes szakmai ismeretek elsajátításának és gyakorlásának biztosításával hajtotta végre. Az elmúlt években is folytatódott az intézeteink, intézményeink és

gazdasági társaságaink működéséhez és tevékenységéhez kapcsolódó infrastrukturális hálózatok, energetikai rendszerek felújítása, és a fogvatartás, illetve a termelés biztonságát erősítő eszközök beszerzése, korszerűsítése. A büntetés-végrehajtási szervezet a belügyi és rendészeti kommunikáció alapelvei szerint összehangolt tájékoztatással és egységes üzenetekkel szólította meg a munkánk iránt érdeklődő szervezeteket. Büszkék vagyunk arra, hogy kollégáink szakmai ismereteikkel és felkészültségükkel hozzájárultak Magyarország közbiztonságához.

Megújuló tradíciók

Arculati elemek

4. kép: A bv. szervezet logója

A büntetés-végrehajtási szervezet megújulását, egyben a hagyományokhoz és az értékekhez való ragaszkodást szemlélteti a szervezet új arculata. A megújult, erőt sugárzó címerképben központi alak a felegyenesedett, kinyújtott mancsú oroszlán. Az erőt és a hatalmat demonstráló oroszlán fő tulajdonságai a bátorság, az erő és az önbizalom. Bal mancsával a társadalom védelmét szolgáló pajzsra, a jobbal pedig a törvénykönyvre támaszkodva az igazság és a törvényesség védelmét szimbolizálja. A kulcs az elzárásra utal, a szimbólumok együttesen pedig a büntetés-végrehajtásra.

Az új címeren megjelenő lúdtoll és a törvénykönyv együttesen utal a törvényekre, a jog intézményére és a büntetőjog tudományára, annak időtállóságára, a kulcs pedig a bezárásra és elzárásra, azaz büntetés végrehajtásának helyére és módjára. Az 1878-as évszám a büntetőjogon túl a jogtudomány és a büntetés-végrehajtás tudományos megközelítésének jelzésére is szolgál és megemlékezik az 1878. évi V. törvénnyel színre lépő törvénykönyvről. Új elem az arculati megjelenésben az angol nyelvű felirat, amely utal a nemzetközi feladatok esetében a szakmai, tudományos életben való részvételünkre, a büntetés-végrehajtás nemzetközi elvárásoknak való megfelelésére.

Szent Adorján zarándoklat

5. kép: Szent Adorján zarándoklat

A büntetés-végrehajtási szervezet személyi állománya a Szent Adorján Millenniumi Emlékek programsorozatának keretében hagyományteremtő módon rendezi meg a Szent Adorján Zarándoklatot. A Zalaváron és a Zalaapátiban lebonyolításra kerülő rendezvények Szent Adorján – a büntetés-végrehajtás védőszentje – tiszteletének, a kapcsolódó hagyományok ápolásának kiemelt eseményei. Az évente megrendezésre kerülő programsorozat a szervezeti kultúrát, a társadalmi ismertséget és elismertséget erősítő kiemelt eseménye a büntetés-végrehajtási szervezetnek.

Szent Adorján szobra és Szent Adorján-márványtábla

6-7. kép: Szent Adorján szobra és Szent Adorján-márványtábla

A büntetés-végrehajtási szervezet a védőszentjének kívánt emléket állítani a Szent Adorján Millenniumi Emlékek és programsorozat keretén belül, elhelyezve emléktábláját a Zalaapáti Szent Adorján és Szent Örangyalok tiszteletére emelt templomban, ahol megáldásra került Szent Adorján szobra, és felavatásra került az emléktábla.

Devictus vincit, Legyőzve győztek

A büntetés-végrehajtási intézetek a nemzeti emlékezet kiemelt emlékhelyeivé váltak, melyeket a XX. századi hősök, hitvallók és vértanúk áldozatvállalása tett azokká. Nevüket, tetteiket megőrzi a történelem. A büntetés-végrehajtás ezer éves múltjához hozzátartozik az újkori történelem, a közelmúlt történelemformáló eseményeinek, személyeinek emlékezetben való megőrzése. Ezt a törekvést sok intézet saját felelősségének is érzi, így az ország több pontján alakult olyan emlékhely, emlékpont, amely méltó formája az emlékek megőrzésének.

Budapesti Börtönmúzeum, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Szakmatörténeti Gyűjteménye és Dokumentumtára (Börtönmúzeum)

8. kép: A Budapesti Börtönmúzeum, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Szakmatörténeti Gyűjteménye és Dokumentumtára logója

„Aki nem ismeri múltját, nem értheti a jelent, amely a jövőnek hordozója”. Tamási Áron intő gondolatai bármilyen távolinak is tűnnek, mégiscsak aktuálisak a büntetés-végrehajtási szervezet múltjának kutatásáért, feldolgozásáért, megőrzéséért és bemutatásáért felelősen gondolkodó és tevő szakemberek előtt.

A rendvédelmi szervek múltját bemutató múzeumok már önmagukban is komoly hagyományok letéteményesei évszázados történelmükkel.

A Budapesti Börtönmúzeum, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Szakmatörténeti Gyűjteménye és Dokumentumtára hozzájárul a „kulturális örökség feltárásához, tudományos feldolgozásához, megóvásához, védelméhez, fenntartható használatához és közkinccsé tételéhez”⁷, ugyanis a „kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége”⁸.

A Budapesti Börtönmúzeum, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Szakmatörténeti Gyűjteménye és Dokumentumtára társadalmi és szakmai szerepvállalásának növelése érdekében törekszik a büntetés-végrehajtási szervezet, illetve a büntetés-végrehajtási hivatás népszerűsítésére, széles körű megismertetésére, a büntetés-végrehajtási szakma iránt érdeklődőkkel való közvetlen kapcsolat fenntartására, ápolására és erősítésére.

A Budapesti Börtönmúzeum, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Szakmatörténeti Gyűjteménye és Dokumentumtára a büntetés-végrehajtás magyarországi írott, épített és tárgyi eszközeinek bemutatásával idézi fel a hazai büntetés-végrehajtás ezer éves múltjának és történetének kiemelkedő eseményeit. Tevékenységével hozzájárul a büntetés-végrehajtás szervezeti kultúrájának erősítéséhez, tisztelni kíván elődeink teljesítménye előtt, rámutatva jelenkori feladatainkra, a büntetés-végrehajtás megújulási képességére, a társadalmi elvárásoknak megfelelően „Az igazság védelmében”.

Felhasznált irodalom

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény

Balogh János (2019): Közös múlt, jelen és jövő: gondolatok a rendőrség és a büntetés-végrehajtási szervezet együttműködéséről. In: Az igazság védelmében. BvOP

Csató Kornélia (2022): Köszöntjük a 40 éves Börtönügyi Szemlét. In: Börtönügyi Szemle. 2022/1.

Magyarország Alaptörvénye

Polt Péter – Lajtár István (2019): Ügyészi kontroll a büntetés-végrehajtás törvényessége felett. In: Az igazság védelmében. BvOP

Tóth Tamás (2019): Köszöntő. In: Az igazság védelmében. BvOP

50 ÉVES A BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSI TANSZÉK

⁷ A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény preambuluma alapján

⁸ Magyarország Alaptörvénye P) cikk

TISZTELGŐ KIÁLLÍTÁS A BUDAPESTI BÖRTÖNMÚZEUM,
A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET
SZAKMATÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNYE
ÉS DOKUMENTUMTÁRA ÉS A SÁTORALJAÚJHELYEN
MŰKÖDŐ MAGYAR BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI MÚZEUM
KIÁLLÍTÓHELYE GYŰJTEMÉNYÉBŐL, VALAMINT
PAPP JÁNOS BV. ALEZREDES MAGÁNGYŰJTEMÉNYÉBŐL
AZ „50 ÉVE A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI
TISZTKÉPZÉS SZOLGÁLATÁBAN”
CÍMŰ KONFERENCIA ALKALMÁBÓL – FOTÓALBUM

Börtönügyi Szemle 2022/4.

Börtönügyi Szemle 2022/4.

Börtönügyi Szemle 2022/4.

Börtönügyi Szemle 2022/4.

Rutkai Kata – Várkonyi Zsolt Kristóf

BESZÁMOLÓ AZ „50 ÉVE A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI TISZTKÉPZÉS SZOLGÁLATÁBAN” CÍMŰ KONFERENCIÁRÓL

2022. november 9-én került megrendezésre az „50 éve a büntetés-végrehajtási tisztképzés szolgálatában” című konferencia, a Büntetés-végrehajtási Tanszék alapításának 50. évfordulója alkalmából.

A jubileumi eseményt rektori köszöntő nyitotta meg, amit ünnepi műsor követett, majd a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának biztonsági és fogvatartási helyettese mondott köszöntőt és jutalomlevelek kerültek átadásra a hallgatók részére.

Ezt követően Dr. Hautzinger Zoltán r. ezredes, oktatási dékánhelyettes, majd Dr. Bogotyán Róbert bv. ezredes, tanszékvezető, végül pedig Nyima Tamás bv. dandár-tábornok tartott beszédet.

A Budapesti Börtönmúzeum, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Szakmatörténeti Gyűjteménye és Dokumentumtára kiállítással köszöntötte az 50 éves büntetés-végrehajtási tisztképzést és a Büntetés-végrehajtási Tanszéket.

Az előadók megemlékeztek több jeles jubileumról, hiszen az idei év számos kerek évforduló és esemény ünneplésének biztosít teret.

250 évvel ezelőtt nyitotta meg kapuit az első országos jellegű fenyítőház 1772-ben, Szempczen.

150 évvel ezelőtt, 1872. november 1-jén nyílt meg Pesten a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia, a magyar katonai felsőoktatás legmagasabb képzési szintjét nyújtó intézménye.

A Rendőrtiszti Főiskolán 50 évvel ezelőtt hozták létre a büntetés-végrehajtási felsőfokú képzés bázisát, ahol az 1975. évi első kibocsátást követően több mint ezer tiszttal nappali és levelező tagozaton főiskolai képesítést és oklevelet.

Ezen az ünnepi napon tisztelettel emlékeztek meg mindazokról a tanszékvezetőkről és oktatókról, akik részesei voltak a tanszék elmúlt 50 év alatt elért sikereinek, akik megteremtették, fejlesztették, gondozták a Büntetés-végrehajtási Tanszék oktatási, képzési tananyagait, és akiknek köszönhetően a tanszék számos rangos oktatói és kutatói eredményt ért el az elmúlt évtizedek során.

Magyarország Kormánya a Nemzeti Közzolgálati Egyetem létrehozásával nemzetközi szinten is kiemelkedő és követendő példát alkotott. A rendvédelmi, a közigazgatási, a honvédelmi, a nemzetbiztonsági és a katasztrófavédelmi képzésekkel, továbbképzésekkel, kutatóközpontok, intézetek alapításával kívánja biztosítani a hazaszeretetükből fakadóan elkötelezett hallgatók oktatásának feltételeit.

Az egyetemfejlesztési tervek megvalósításában meghatározó volt a jogelőd intézményekből létesült karok oktatóinak elkötelezettsége és nyitottsága. Az intézményfejlesztésben és az integrációs folyamatokban professzionális módon támogatta a büntetés-végrehajtási tisztképzés megújulását a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága.

Kormányzati döntés értelmében – az alapképzésen túl – elérendő célként és feladatként megvalósult a szakképzés, a szakirányú és doktori képzés, illetve a továbbképzés feltételrendszere.

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem széleskörű, naprakész és megújult képzési módszerekkel működtetett intézmény „a haza szolgálatában”.

A büntetés-végrehajtási szakirányon tanuló hallgatóknak a hazaszeretetet és elődeink munkáját kívánták példaként állítani. *„Eskünk egy életre szól, a büntetés-végrehajtási szervezet olyan értékeket hordoz, mint a feltétlen hűség, az összetartozás, a helytállás és az önfeláldozó szolgálat „az igazság védelmében”.*”

Köszönti az
50 éves
Büntetés-végrehajtási
Tanszéket
a 40 éves
Börtönügyi
Szemle

Ára: 750 Ft

TANULMÁNYKÖTET